

LOVEC 1988 6

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVSKA DRUŽINA »PECA« MEŽICA

bo s sodelovanjem

Mežiškega lovskogojitvenega bazena

organizirala pod pokroviteljstvom

LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

15. SREČANJE SLOVENSkih LOVSKIH PEVSKIH ZBOROV IN ROGISTOV 11. 6. 1988 V MEŽICI

PROGRAM: od 8.30– 9.30 Sprejem nastopajočih v osnovni šoli Mežica
od 9.30–10.20 Skupne vaje z godbo v šoli
od 10.30–11.30 Povorka in skupni nastop na Trgu svobode
od 11.45–15.00 Koncert v športni dvorani

Po koncertu bo za prijetno razpoloženje (ob svoji 40-letnici) poskrbela Lovska družina »PECA«.

Sedem lovskih družin Mežiškega lovskogojitvenega bazena bo prikazalo lovske trofeje divjadi, uplenjene v zadnjih letih.

Vljudno vabljeni!

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXXI, št. 6
junij – rožnik 1988

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poštnina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Ada Bitenc, Lojze Černe, Branko Galjot,
Jelo Gašperšič, Ivan Nečemar, Mitja Rebec,
Konrad Sajdl in Bojan Vomer

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Tajnica uredništva Vanja Bartol

Lovec izide praviloma vsak mesec

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 23800 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Izvod revije stane 1800 din.

Za druge naročnike
je letna naročnina 18500 din,
za inozemstvo 40000 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte
Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 2400 din, od 15 do 25 besed
3600 din, od 25 do 30 besed 6600 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 180 din.
Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.
Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Ernest Petrič	162	Slovenski lovski muzej v Bistri – izobraževalno središče slovenskega lovstva
Vlado Jenko	163	Organizacijske oblike, organi in delegatski sistem v lovskih organizacijah
Blaž Krže	165	Nekaj o srnjadi
Boris Leskovic	167	Posvetovanje o steklini v Kranju
Biotehnična dela v loviščih	171	
Jože Perko	171	Izdelava umetne kaluže
Zoran Timarac	171	Drevesa in grmičevje v lovišču
Vprašanja za lovskega pripravnika	173	
J. Ciberaj – Z. Timarac	173	Kako ravnamo z divjadjo po odstrelu
Po lovskem svetu	175	
Josef Lochman – Zoran Timarac	175	Zlate trofeje Bolgarije
Zoran Timarac	176	Kraljevi fazan – na Češkem lovna divjad
	177	Umetna zreja poljskih zajcev in prepelic v Zelendvoru
Miodrag Vlaović	178	Maček v lovišču
Lovska organizacija	179	Kako smo gospodarili z divjadjo v Savinjsko-kozjanskem LGO – S. Kovač
	180	Izključitve iz članstva
	180	Strelci počastili praznik OF – L. Pohar
	181	Gospodarjenje z gozdovi v območjih umiranja gozdov – B. Krže
Jubilanti	182	Jože Sernc ml. – 60-letnik
	183	Franc Mivšek – 60-letnik
	183	Jože Sernc st. – 85-letnik
Lovski oprtnik	183	Izguba dveh označenih živali v Gorskem Kotarju – A. Frković
	184	S piščalko na lisice – L. Tratnik
	185	Medved je imel prav, jaz pa tudi – J. Perko
	186	Skobec s finskim obročkom – F. Klevišar
	186	Puškarstvo je lahko tudi konjiček – A. Dvoršak
	188	Kako so v 19. stoletju izdelovali cevi lovskih pušk – V. Dvoršek
	189	Se zanimате za kuharski tečaj Lovske specialitete? – DOMUS
V spomin	189	Franc Kurnik
		Adolf Guček
		Jože Merzel
Lovska kinologija	191	Predvidena legla lovskih psov – KZS

SLIKA NA NASLOVNICI:

V gojitvenem smislu spadajo med kakovostne enoletnike le tisti srnjaki, ki so telesno in po rogovju primerno razviti. Ta merila pa so v posameznih letih in v različnih življenjskih razmerah različna. Gojitvena vrednost enoletnika se poleg telesne teže ocenjuje tudi po splošni razvitosti rogovja, ne pa po obliki in pravilnosti. Dokaj pogosto imajo enoletniki nesimetrično in junija še neočiščeno rogovje. Enoletniki ali lanščaki so ogledalo kakovosti srnjadi sploh.

Foto Hrvoje Oršanič, Diana

Slovenski lovski muzej v Bistri – izobraževalno in kulturno središče slovenskega lovstva

Kot vsako leto so se tudi letos s prihodom pomladi na stežaj odprla vrata Slovenskega lovskega muzeja. Poleti in tja do jesenskih, oktobrskih dni je najprimernejši čas, da obiščemo naš muzej v gradu Bistra in si hkrati ogledamo še druge zbirke Tehniškega muzeja Slovenije ter se sprehodimo po ogledni gozdarsko-lovski poti.

Slovenski lovci se pravzaprav premalo zavedamo, kakšno dragocenost imamo v Bistri in ob njej in kolikšne možnosti za izobraževalno dejavnost nam ponuja Slovenski lovski muzej skupaj z vzornim gojitvenim loviščem LZS »Ljubljanski vrh«.

Obisk muzeja res da ni majhen. Pravzaprav je vsako leto prav Slovenski lovski muzej med najbolj obiskanimi muzeji na Slovenskem, saj ga obišče povprečno slabih 50 000 obiskovalcev na leto. Pravo veselje je opazovati malčke in šolarje, ko mnogi prvič vidijo, kakšen je videti srnjak od blizu, pa gams in jelen, da o bolj »eksotičnih« primerkih, kot so volk, rušavec ali svizec, sploh ne govorim.

Toda ob številnih obiskih zlasti šolske mladine in nedeljskih izletnikov je vse manj organiziranih obiskov članov lovskih družin. Pred dobrimi desetimi leti, ko je bil Slovenski lovski muzej prenovljen, se je v njem zvrstila na pravih organiziranih študijskih obiskih večina slovenskih lovskih družin, vendar je danes zagotovo še veliko članov, zlasti mlajših, ki v Slovenskem lovskem muzeju še niso bili. Pa je lahko obisk v prelepem okolju gradu Bistra in parka ne le prijeten izlet, temveč za vsakega lovca tudi koristen in pomemben prispevek k njegovi lovski izobraženosti. Tak je zlasti, če je organiziran in če kateri lovsko bolj izobražen član družine – ali pa kdo od LZS, kar tudi ni izključeno – kakšno stvar v muzeju tudi pojasni. Sicer pa lovcem v našem muzeju, če so le pismeni, ni treba veliko razlagati. Muzej je namreč didaktično tako dobro urejen, da ni v tem pogledu boljšega in sodobnejšega daleč naokoli. Res je, da so nekateri napisi, skice in sheme že malce zastareli, vendar so zelo nazorno in strokovno izredno solidno predstavljene praktično vse vrste naše lovne divjadi, razne lovske naprave, lovska zgodovina in še marsikaj.

Če je za širšo javnost, za nedeljske izletnike in šolsko mladino lovski muzej v Bistri priložnost za pridobitev vsaj osnovnih predstav o lovu in divjadi, bi torej moral biti za vsakega člana lovske družine organiziran študijski obisk del njegovega lovskega izobraževanja in kulture.

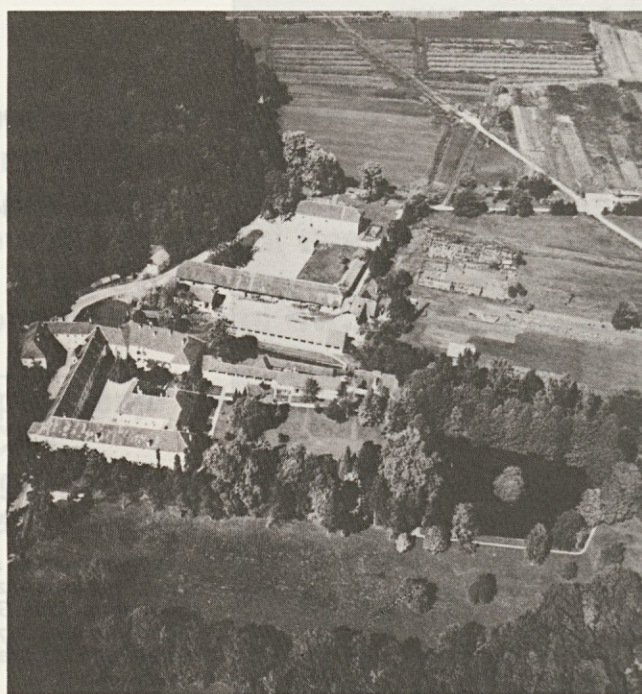
Organizirani študijski obiski pa naj ne bi bili omejeni le na muzej. Muzej namreč leži tako rekoč v središču vzorno urejenega gojitvenega lovišča »Ljubljanski vrh«. Lovišče se ne odlikuje samo z izjemnimi lovsko-gospodarskimi učinki, temveč je eden njegovih glavnih namenov služiti kot vzor za gojitev divjadi, biti nekakšen vzoren in sodoben poligon za razne naprave in dela v lovišču. Udeleženci mnogih tečajev za lovske čuvaje so prav med študijskimi ekskurzijami v »Ljubljanski vrh« spoznali mnogo novega o lovstvu, in to v praksi, ne le iz knjig in predavanj. Tako bi bili za lovske družine ogledi tega lovišča in raznih naprav v njem, hkrati z ogledom muzeja, nadvse koristni. Če k temu

dodamo še skupno kosilo ali malico, bodisi v Bistri bodisi kje v bližini, si boljšega, poučnejšega in hkrati prijetnejšega celodnevnega lovskega izleta skorajda ne moremo zamisliti. Več stika z Bistro pa je tudi pot k temu, kar bi dolgoročno z našim muzejem radi dosegli: da bi skupaj z gojitvenim loviščem LZS »Ljubljanski vrh« in z dvorano v muzeju, v kateri bi mogli prirejati predavanja za naključne obiskovalce, zlasti pa za organizirane obiske o lovskih temah, razstave in druga srečanja ali razprave o lovstvu, razvili celoten kompleks Bistre in Ljubljanskega vrha v pravo izobraževalno in kulturno središče slovenskega lovstva. Pravzaprav nam veliko do tega niti ne manjka: imamo prelep in strokovno izjemno dober muzej v prelepem srednjeveškem gradu, imamo vse bolj sodobno urejeno vzorno lovišče, pa dvorano, ki ji manjka le še nekaj sodobne avdio-vizualne opreme in tehnike, kar pa nikakor ni nedosegljivo. Če bomo k temu dodali še malo več zavesti, s kakšnim bogastvom in možnostmi slovenski lovci v Bistri in ob njej razpolagamo, če bomo vse to, kar nam Bistra in Ljubljanski vrh dajeta, občutili kot svoje in znali uporabiti za uresničevanje naših izobraževalnih in kulturnih dejavnosti ter življenjsko potrebne stika s širšo javnostjo, potem so naše vizije uresničljive. Potem utegnemo kaj kmalu v Bistri in ob njej imeti več življenja in dogajanja in se utegne res uresničiti za zdaj še vizija izobraževalnega in kulturnega središča slovenskega lovstva.

Ernest Petrič

Posnetek iz zraka na muzejska poslopja (nekdanjo graščino) Bistra pri Vrhniki, kjer je tudi slovenski lovski muzej

Foto arhiv TMS

Organizacijske oblike, organi in delegatski sistem v lovskih organizacijah

Vlado Jenko

V zvezi z razpravo o delegatskem sistemu v lovstvu je skupščina LZS (30. 1. 1988) naročila predsedstvu in IO LZS, da pripravita glede na analizo delegatskega sistema in predloge delegatov predlog nove organiziranosti LZS in novih pravil. Objavljamo mnenje Vlada Jenka, ki s svojimi stališči razmišlja o teh zadevah.

Uredništvo

V gradivu za 4. sejo skupščine LZ Slovenije, ki je bila 30. januarja letos, je bilo med drugim tudi poročilo *Predlogi in sugestije za izboljšanje delovanja delegatskega sistema*. Anketa, ki jo je opravila LZ Slovenije v zvezi s tem, je pokazala, da LD in ZLD v glavnem nimajo bistvenih pripomb na dosednji delegatski sistem pri ZLD in LZ Slovenije. Delegatski sistem pri ZLD in LZ Slovenije je že dolgo formalno rešen in izpeljan, saj smo ga začeli uveljavljati že leta 1974. Sicer pa je v lovskih družinah organizacijska plat že od njihovega ustanavljanja po letu 1945 v glavnem nespremenjena. Z vpeljavo delegatskega sistema so nastale spremembe le na ravni ZLD in LZ Slovenije. Vendar menim, da delovanje delegatskega sistema v lovskih organizacijah ni edini in odločujoči instrument za uveljavljanje strokovnega gospodarjenja z divjadjo in lovišči in tudi ne edini instrument za uresničevanje ciljev združevanja v lovskih organizacijah. Lovske organizacije so lahko uspešnejše le zaradi večje informiranosti vseh prizadetih navzven in navznoter ter zaradi kar največje strokovnosti. Mislim, da v samih lovskih organizacijah ni velike potrebe po iskanju problemov v samoupravnem sistemu. Ponekod predlagane izboljšave delegatskega sistema v lovstvu Slovenije, ki je danes že vpeljan in je polno zaživel, ne bodo prinesle velikega napredka pri uresničevanju osnovnih nalog lovstva. Ta ugotovitev pa ne velja za delovanje lovskogojitvenih območij, kje je mogoče z aktivnim, razumnim in discipliniranim sodelovanjem delegatov vseh drugih uporabnikov skupnega prostora marsikaj izboljšati.

Varstvo, gojitev in lov velike divjadi so marsikje že pred izidom Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o uprav-

ljanju lovišč iz leta 1976, po katerem so obvezna lovskogojitvena območja, strokovno obravnavali na bio-ekološko zaokroženih območjih, imenovanih lovskogojitveni bazeni. Vse to so reševali ne glede na meje lovskih družin, zvez lovskih družin, bodočih lovskogojitvenih območij in republik! Zakon iz leta 1976 pa v vse to vnaša tudi pomembno sodelovanje drugih uporabnikov prostora, zlasti kmetincev in gozdarjev. Danes se področja lovskogojitvenih območij površinsko ujemajo s področji zvez lovskih družin. In v takšnih razmerah je nedvomno mnogo stvari podvojenih. Vse to zelo podraži poslovanje LD in ZLD in pomeni dodatno administrativno obremenitev našega lovstva. Zato predlagam spremembe oziroma usklajitve Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč v členih, ki govorijo o lovskogojitvenih območjih in lovskih organizacijah (lovske družine in njihove zveze). Spomnimo se le, koliko je bilo nepotrebnih skrbi in prerekanj glede geografskega usklajevanja področij LGO in ZLD, kar še danes ni rešeno v zadovoljstvo vseh prizadetih.

Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč v 1. členu določa, da moramo v okviru varstva narave ohranjati ravnovesje med divjadjo in med rastlinskim svetom in da zagotovimo poseben družbeni interes na področju lovstva. Tretji člen pa določa, da je divjad splošnega družbenega pomena in uživa posebno in s tem zakonom določeno varstvo. Zato morajo pri urejanju zadev posebnega družbenega pomena lovstva pa tudi pri zadevah širšega skupnega pomena sodelovati pri usklajevanju svojih interesov tudi drugi uporabniki prostora. Mislim, da bi za doseganje teh ciljev zadostoval poseben svet pri ZLD z

enakimi pravicami in dolžnostmi, kot jih imata zdaj koordinacijski odbor in izvršni odbor LGO. Ta svet bi moral biti sestavljen iz predstavnikov lovstva in vseh drugih prizadetih uporabnikov prostora. Tak svet bi zadostil vsem splošnim družbenim potrebam, predvsem pa bi bil racionalnejši in cenejši. Zato dajem v razmislek problem podvojitve stvari, saj imamo zdaj lovskogojitvena območja in zveze lovskih družin.

Zakon o društvih iz leta 1966 v zadnjem odstavku 4. člena pravi: »Najvišji organ društva je občni zbor.« Tudi nov Zakon o društvih iz leta 1974 v 2. odstavku 4. člena določa: »Pravila sprejme občni zbor kot najvišji organ društva.« Zakon o društvih iz leta 1974 le okvirno ureja notranjo organizacijo društva. To, kako bodo društva podrobneje uredila ta vprašanja, pa zakon prepušča društvom. Po vsej logiki, vsebinski in jezikovni, je najbolj umestno, da skup vseh članov lovske družine imenujemo z lepo in že dolgo uveljavljeno besedo »občni zbor«. Občni zbori lovskih družin so lahko redni ali izredni. Poleg izraza »občni zbor« imamo lovci tudi lepo slovensko besedo »lovski posvet«. Lovske družine s svojimi ustanovnimi in drugimi samoupravnimi akti (pravila, poslovniki) določijo pristojnosti občnih zborov, lovskih posvetov, upravnih odborov in vseh drugih organov lovske družine. Zato ne imenujmo občnih zborov lovskih družin in lovskih posvetov »skupščine« ali »konference«!

Določila Zakona o društvih, da je najvišji organ društva »občni zbor«, je jasno, razumljivo in v lovskih družinah

Obvestilo

Vse lovske organizacije obveščamo, da je v Uradnem listu SRS, št. 17/88 (z dne 11. 5. 1988), objavljena nova **ODREDBA o odškodninskem ceniku za povračilo škode na divjadi**, ki jo je izdal Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Objavili jo bomo v naslednji številki glasila, veljati pa začne že 19. 5. 1988.

Uredništvo

že dolgo uveljavljeno. Lovske družine sklicujejo enkrat ali večkrat na leto zборе, na katere povabijo vse svoje člane (ne delegate). Vsi povabljeni člani na tem zboru, ki smo mu vedno rekli »občni zbor«, poslušajo poročila o dejavnostih lovske družine v preteklem letu in imajo možnost o tem razpravljati, izvolijo starešino LD (ne predsednika) ter člane upravnega odbora in drugih organov LD, sprejmejo finančna poročila in finančni načrt, poslušajo poročila raznih komisij, sprejmejo program dela, nove člane in še številne druge pomembne sklepe. Nasploh na občnih zbori obravnavajo in sprejemajo letne, srednjeročne in dolgoročne naloge LD, na lovskih posvetih pa rešujejo tekoče zadeve LD. Poimensko izvoljeni starešina LD je tudi oseba, ki vodi upravni odbor. Le kaj ima pri

vsem tem opraviti naziv »skupščina LD« ali »konferenca LD«, ki jo danes ponekod uporabljajo, ko vendar nimamo prav nič opraviti z delegatskim sistemom?! Od vseh članov izvoljeni upravni odbor je navadno delegacija, ki iz svojih vrst vsakič po potrebi izvoli ali imenuje enega ali več delegatov za skupščino ZLD, za skupščino ali konferenco družbenopolitičnih organizacij in podobno.

Skupščino ZLD torej predstavljajo voljeni ali imenovani delegati ali zastopniki več ljudi, to je vseh članov posamezne lovske družine. Naziv »skupščina« je torej pravilen šele na ravni ZLD in LZ Slovenije. Lahko rečemo tudi »konferenca«, »delegatska konferenca«, vendar je naziv »skupščina« bolj primeren.

Pred letom 1975, ponekod pa še kasneje, ko smo začeli uveljavljati delegatski sistem na ravni organov ZLD in LZ Slovenije, so imele takratne področne lovske zveze in LZ Slovenije upravne ali izvršne odbore, v katerih so bili za vso mandatno dobo voljeni isti oziroma stalni člani. Danes je pri uveljavljenem delegatskem sistemu pomembna širina baze oziroma organizacijske enote ali skupa lovcev, ki iz svojih vrst volijo ali imenujejo delegate za ZLD, LZ Slovenije in v razne družbenopolitične organizacije. Večinoma danes predstavljajo delegacijo v LD in pri ZLD upravni oziroma izvršni odbori LD in ZLD, kar je po mojem mnenju primerno potrebam.

Kako je z nazivom »upravni odbor LD« ali »izvršni odbor LD«? Upravni odbor LD ima širši pomen kot izvršni odbor LD. Upravni odbor LD upravlja lovsko družino na podlagi veljavnih in zakonitih predpisov in odločb, na podlagi sprejetih samoupravnih dokumentov in tudi na podlagi pristojnosti, ki jih samostojno opravlja po samoupravnih aktih lovske družine. Upravni odbor LD ni torej le izvršno telo lovske družine, temveč je v mnogočem tudi samostojni »upravitelj« in usmerjevalec družinskih dejavnosti. Tu ni odveč stari rek: »Riba pri glavi smrdi!« Zakaj bi torej potiskali upravni odbor v podrejeno vlogo, ko pa vsi vemo, da v praksi ni tako! V poimenovanja, kot so na primer upravni odbor LD ali izvršni odbor LD, občni zbor LD ali skupščina oziroma konferenca LD, starešina LD ali predsednik skupščine LD, oziroma predsednik UO ali IO LD, so se menda ponekod neosnovano, vendar zelo zagnano vmešali teoretiki, ki tudi v lovstvo želijo vnesti nekatere nesprejemljive in nove organizacijske, še bolj pa nazivne oblike.

Značilnost skupščine ZLD je ta, da jo sestavljajo voljeni delegati vsega članstva LD. Delegacijo pri ZLD navadno predstavlja njen izvršni odbor, ponekod še širši voljeni krog lovcev; vse pa izvolijo na skupščini ZLD delegati lovske družine.

Lovska družina bi lahko imela skupščino le v primeru, če bi ji prisostvovali predstavniki oziroma delegati določenega števila lovcev, kar pa se ne dogaja nikjer v Sloveniji. Drugače je pri družtvih, ki imajo po več sto članov in je zato bolj racionalno in bolj učinkovito, da imajo skupščine, na katerih so navzoči delegati kot predstavniki določenega števila članstva.

Ponekod pri ZLD in pri LZ Slovenije imajo predsedstva skupščin. V teh predsedstvih je navadno večina članov, ki v raznih organih po nekajkrat razpravljajo ali pa poslušajo iste zadeve. Na primer: zapisnika seje predsedstva skupščine ter izvršnega odbora LZ Slovenije se po vsebini le malo razlikujeta. Zakaj se obremenjujemo s podvojitvijo istih stvari in po nepotrebnem rinemo v tehnokratsko-birokratske vode?! Kaže, da se ponekod bolj zanimajo za število sestankov kot za njihove rezultate. Ni da bi verjeli, vendar je resnično: imel sem priložnost, da sem tudi v lovski družini slišal za težnjo po volitvi stalnega predsednika skupščine LD, predsedstva LD ter posebej predsednika izvršnega odbora LD.

NOVE NAJNIŽJE ODKUPNE CENE ZA MESO UPLENJENE DIVJADI

Na Lovski zvezi Slovenije je bil 25. 4. 1988 delovni pogovor z organizacijami, ki odkupujejo uplenjeno divjad. LZS je navzoče seznanila z zanimivimi ugotovitvami iz analize vzorčne ankete o odkupu uplenjene divjadi v preteklem letu (zajetih več kot 20 LD iz Slovenije). Odkupnim organizacijam je bilo prodane več kot 50 % uplenjene divjadi, 10 % gostinstvu in hotelom, 18 % so odkupili lovci sami, 22 % pa tuji lovci in drugi kupci.

Cene na zunanjem trgu se rahlo dvigajo. Dogovorili so se za naslednje najnižje odkupne cene za meso uplenjene divjadi, ki bodo veljale od 1. 5. 1988 do novega obvestila. Cene se spremenijo, če se seštevek meril za določilo cene (izvozna cena, pariteta in stimulacija) poveča za 10 %.

VELIKA DIVJAD

srnjad I. kak. razred **6000 din**
V ta razred spada ustrezen razvita srnjad z normalnimi strelnimi poškodbami.

srnjad II. kak. razred **5200 din**
V ta razred spada telesno ustrezen razvita srnjad z močnejšimi strelnimi poškodbami na stegnih in hrbtu, kar zmanjšuje komercialno vrednost mesa.

srnjad III. kak. razred **3500 din**
V ta razred spada srnjad, težka do 7 kg (brez glave in spodnjih delov nog).

divji prašič **3000 din**
Prevzemalцем se za vsako uplenjeno divjad prizna 2000 dinarjev kot nadomestilo za porabo elektrike in se izplačuje kot doslej.

Lovska zveza Slovenije

Nekaj o srnjadi

Blaž Krže

V pomladanskih mesecih se zimski tropiči srnjadi še zmanjšajo. Pri srnjakih se z doraščanjem rogovja začneja krepiti teritorialno vedenje, obenem pa že dobro razpoznavamo tudi breje srne, ki aprila začnejo odganjati mladiče iz prejšnjega leta. Očitno se srnjački s tem laže sprijaznijo, pogosto pa jih je videti po več skupaj (fantovska družba). Vsi dveletniki in starejši srnjaki so zaposleni predvsem s pridobivanjem poletnega življenjskega prostora – teritorija; ta potreba je najmočnejša spomladi in poleti vse do prska. Povsem naravno je, da najboljše teritorije zasedejo telesno in socialno najmočnejši srnjaki in da enoletniki (lanščaki) pogosto nimajo teritorija oziroma potrebe po njem ne kažejo izrazito, vendar jih starejši srnjaki kljub temu ne trpijo. Trdijo, da je eno izmed očitnih znamenj pomanjkanja zrelih srnjakov tudi to, da se maja enoletniki še zadržujejo pri srnah.

Nasploh je enoletna srnjad z vidika boljšega poznavanja razmer v populaciji, pa tudi samega odstrela, izredno pomembna.

Enoletnega srnjaka v bistvu najlažje ocenimo v naravi, vendar to številnim lovcem dela težave. Enoletniki izstopajo zgodaj, so razmeroma zaupljivi, vendar telesno še nedorasli. V gojitvenem smislu spadajo med kakovostne enoletnike le tisti, ki so telesno in po rogovju primerno razviti. Ta merila pa so v posameznih letih in v različnih

življenjskih razmerah različna. Ni odveč povedati, da se gojitvena vrednost enoletnika razen po telesni teži ocenjuje tudi po splošni razvitosti rogovja, ne pa po njegovi obliki in pravilnosti. Dokaj pogosto imajo enoletniki nesimetrično in junija še neočiščeno rogovje. Običajno so šilarji, vendar tudi vilarji in šesteraki niso izjeme, zlasti v kakovostnih populacijah. Enoletniki ali lanščaki so ogledalo kakovosti srnjadi sploh. Prizadevanja lovcev morajo biti usmerjena predvsem v to, da maja in junija opravijo predvsem nujni delež odstrela enoletnikov. Vendar tam, kjer ta odstrel brez težav dosega, to kaže tudi na manj spodbudno ugotovitev o splošno zaskrbljujoči kakovosti srnjadi, čeprav je za množično pojavljanje B-lanščakov cela vrsta vzrokov. V kakovostnih populacijah so B-lanščaki izjema, kar seveda zahteva tudi ustrezno prilagajanje in letno določanje meril kategorije A in B. Pogosto smo pri tem preveč togi, zato odstrela v tej kategoriji nikakor ne dosegamo. Za ilustracijo navajam, da v nekaterih drugih državah takšne kategorizacije kot pri nas ne poznajo, pač pa predpisujejo le razmerje odstrela med lanščaki in starejšimi srnjaki 1:1. V zvezi z lanščaki še naslednja zanimivost. Srnjad je sicer zvesta razmeroma majhnemu življenjskemu prostoru, vendar pa je, če je prenaseljenost prevelika, nagnjena k izseljevanju, kar so potrdila tudi označevanja. Pri tem prevladujejo ravno

najkakovostnejši lanščaki in njihove vrstnice. Srne – mladice teže sprejmejo ločitev od matere, tako da lahko pogosto vidimo, kako starejša srna odganja srno mladico, kajti pred poleganjem si tudi starejša srna izbere ustrezen predel, v katerem ne prenaša drugih srn in tudi lastnih mladičev iz prejšnjega leta ne. Tako odgnana srna – mladica se pogosto pridruži tudi starejšemu srnjaku, s katerim velikokrat skupaj izstopata in se paseta. Junija lahko že opazujemo podobne znake gonje kot v prsku, kar pa se ne konča z zaskokom.

V JUNIJU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiten divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je odstrel seveda planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

srnjak

divji prašič
v gojitvenem območju
le prašiči, težki do 60 kg

rušavec
do 15. VI.

11. VI. vzide ob 4.11 in zaide ob 19.53
26. VI. vzide ob 4.13 in zaide ob 19.57

= 7. VI.,

= 14. VI.,

= 22. VI.,

= 29. VI.

Pri srnjakih ni zanesljivih znakov, po katerih bi jih lahko z gotovostjo razpoznavali iz leta v leto. Rogovje se zaradi številnih možnih vplivov iz leta v leto spreminja. Tudi zato je mogoče, da namesto močnega srnjaka, ki smo ga poznali prejšnje leto, na tem mestu izstopa povprečen srnjak, pa seveda tudi narobe.

Res je, da se spomladi najprej prebarva mlada, zdrava srnjad, sledi srednje stara, nazadnje pa stari srnjaki in vodeče oziroma breje srne. Vendar pa so zgodnje prebarvanje opazili v vseh starostnih razredih obeh spolov in poudarja večjo biološko vrednost posamezne živali. To pa je seveda v nasprotju s tistim načelom »lovske pravičnosti«,

po katerem je v začetku lova dovoljeno odstreliti le prebarvanega srnjaka.

Teoretični cilj načrtovanja odstrela pri vseh vrstah divjadi mora izhajati iz njene biologije. Pri vseh vrstah divjadi naj bi močno posegali med mlado divjad, predvsem podpovprečno, skromneje pa med srednje staro; tako bi zagotavljali, da del živali obeh spolov dočaka polno biološko in reprodukcijsko pa tudi trofejno zrelost.

Kljub močnemu in neomejenemu poseganju v razred podpovprečnih enoletnikov oziroma B-lanščakov je razumljivo, da del teh preraste med dveletnike. Tukaj pa je pravilna presoja starosti v naravi še veliko težja. Srnjak je s starostjo vse opreznejši, nezaupljiv in ima čvrsto postavbo, zlasti vrat. Barva glave je za presojo starosti nezanesljiva. Pri srnjaku, ki preseže starost 10 let, kar pa je zelo redek, izjemen pojav, pa se začno kazati starostni znaki tudi v slabljenju telesa in rogovja ter v vedenju, ki bi ga lahko ponazorili kot »otroško.«

Gledano z vidika biološko pravilnejših in utemeljenih gojitvenih ukrepov bi morali med *eno-* in *dveletnimi* ter *starejšimi* srnjaki potegniti ostro črto. Prvi v socialnem in teritorialnem smislu nimajo pomembnejše vloge in so podrejeni triletnim in starejšim srnjakom.

Odstrel triletnih srnjakov bi moral biti izredno omejen in izrazito selektiven, saj polno zrelost srnjaka pričakujemo šele v petem do sedmem letu. Taka usmeritev pa marsikje zahteva temeljit preobrat v dosedanja praksi, zlasti ob dejstvu, da v odstrelu prevladujejo srnjaki v tretjem življenjskem letu.

Odstrel starejših srnjakov v večini lovšč ni problematičen, če imamo v mislih srnjake, ki so izpolnili dve leti, vendar so poleg omenjenih tu še nekatera druga odprta vprašanja. Kakšen je smisel omejevanja odstrela A-srnjakov na obdobje po prsku? Nikakršen, smiselno in pomembno pa je omejiti celoten delež teh srnjakov v odstrelu. Prav tako je verjetno škodljiva praksa, da pretežni del srnjakov odstrelimo že maja, namesto da bi ga čimbolj enakomerno razporedili vsaj na dve obdobji. Začetek lovne dobe pa naj bi bil kljub vsemu namenjen predvsem doseganju odstrela lanščakov pa tudi odstrelu starih srnjakov, katerih teritorij po velikosti zadošča za dva ali tri mlajše. Seveda pa vse zahtevnejšim nalogam pri gojitvi srnjadi uspešneje sledijo predvsem v tistih okoljih, kjer srnjad opazujejo vse leto, predvsem pozimi in spomladi, to je v času rasti rogovja, in ne le takrat, ko se začne lov.

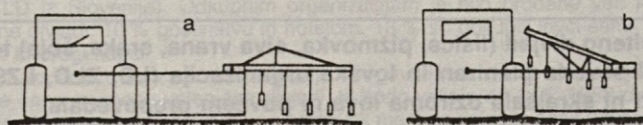
Nizozemska plašilnica

Razvoj poljedelstva, ki je vse bolj intenzivno, in uvajanje vse več mehanizacije v kmetijstvo, uporaba kemičnih sredstev za zaščito kulturnih rastlin in umetnih gnojil bolj in bolj ogrožajo malo divjad, ki živi na poljih.

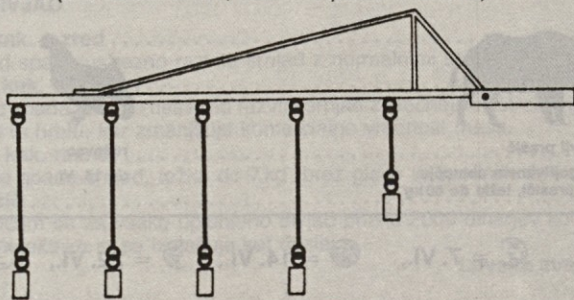
Da bi zmanjšali vsaj del škod na divjadi pri košnji krmnih kultur in žit, v mnogih deželah na traktorjih in drugih strojih s pridom uporabljajo najrazličnejše plašilne naprave za divjad. Zelo preprosta je nizozemska plašilna naprava, izdelana v obliki kovinskega okvira, sestavljena pa iz kovinske cevi in palice za stabilizacijo. Je sestavljiva, tako da je nadvse primerna za transport in namestitve. Plašilne elemente sestavlja 5 kovinskih zvonov, težkih do 3/4 kg, ki visijo in zvonijo 5 cm nad tlemi. Zaradi dokajšnje teže in ker so obešeni na kovinskih palicah, se z lahkoto premikajo in zvonijo tudi v visoki travi tik nad tlemi ter pravočasno dvignejo divjad.

To plašilno napravo so na Nizozemskem testirali in so jo predstavili kot koristen pripomoček za zmanjševanje škod na divjadi. Tako lovci kot kmetovalci se zanimajo za njeno uporabo, saj pri delu ne povzroča nobenih nevšečnosti in daje divjadi večje možnosti, da preživi v že tako slabih življenjskih razmerah. Posebno primerna je za plašenje srnjadi, zajcev, fazanov, poljskih jerebic, pa tudi divjih rac, ki gnezdijo na poljih.

Po: Loviec Poljski – Z. T.

Plašilna naprava na traktorju: a – pri košnji, b – pri transportu. Shema nizozemske plašilne naprave (deli: železna cev, kovinske palice in zvonci).

Posvetovanje o steklini v Kranju

Boris Leskovic

V Kranju je bilo 16. 4. 1988 posvetovanje o steklini, ki so se ga udeležili lovci iz vse Slovenije. Posvetovanje je bilo organizirano ob vsakoletnem mednarodnem sejmu gozdarstva in kmetijstva. Vodil ga je predsednik skupščine LZS ing. Bruno Skumavc, predavali pa so prof. dr. Zoran Železnik (Steklina v Sloveniji), mag. Hans Kappeler (Izkušnje s steklino na avstrijskem Štajerskem), dipl. veterinar Edi Osrajnik (Zakonski predpisi o zatiranju in preprečevanju širjenja stekline pri divjadi) in dr. Dunja Piškur-Kosmač (Ukrepi zdravstvene službe pri preprečevanju stekline pri ljudeh). Po predavanjih so si navzoči ogledali najnovejši film o steklini, *Sto let po Pasteurju*.

Na posvetovanju smo se domenili, da povzetek razprave in predavanj predstavimo tudi širšemu lovskemu članstvu, zato povzemamo najvažnejše iz predavanj in razprave.

Že pred posvetovanjem smo obiskali Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani in objavili intervju z vodjo oddelka prof. dr. Zoranom Železnikom (Lovec 5/88 str. 135 – Steklina, resničnost, s katero moramo živeti), zato bomo njegov referat ustrezno skrajšali, da ne bi dvakrat pisali istih stvari.

Posvetovanje v Kranju je izzvenelo v sporočilo, kako nujni so preventiva in dosledno spoštovanje predpisov, in v poziv, naj bodo domači psi privezani. Predvsem pa morajo ljudje steklino poznati in jo jemati resno. Zatiranje stekline je namreč boj za človeška življenja.

Kaj lahko pričakujemo od peroralnega cepljenja lisic v Sloveniji

Ker smo se domenili, da bomo letos jeseni opravili poskus peroralnega cepljenja lisic (Gorenjska), je LZS zaprosila deželnega lovskega mojstra za avstrijsko Štajersko, mag. Hansa Kappelerja, naj nam pove nekaj o njihovih izkušnjah pri takšnem cepljenju, saj so ga Avstrijci že opravili.

Kappeler je poslušalcem povedal, da je v Avstriji med pregledano divjadjo več kot 80 % na steklino pozitivnih lisic.

V prostorih PPC Gorenjski sejem v Kranju se je na posvetovanju o steklini zbralo okrog 80 lovcev, veterinarjev in drugih, ki jih zanima zaskrbljujoča problematika te zoonoze

Foto France Ekar

Pred nekaj leti so blizu Celovca zabeležili tudi smrtni primer zaradi stekline pri ljudeh; umrl je moški, ki ga je ugriznila stekla lisica. Tudi v Avstriji so nagrajevali odstrel vsake lisice, zastrupljenih vab in plinjenja pa niso uporabljali, saj po njegovih besedah npr. divji prašiči veliko hitreje najdejo zastrupljene vabe kot lisice, zato je v tem primeru stvar tvegana. Toda vsi ukrepi, da bi na avstrijskem Štajerskem s povečanim odstrelom lisic zmanjšali njihovo številčnost, so ostali brez uspeha. Zato so že pred nekaj leti začeli misliti na pero-

ralno cepljenje lisic. Takšne poskuse so že opravili v Švici in ZRN, lani pa so akcijo izvedli tudi Avstrijci. Cepivo v kapsulah, ki so ga vstavljali v kokošje glave (kot vabe), so opustili, saj so na Veterinarsko-medicinski univerzi v Tübingenu razvili novo, t.i. tübingensko vabo. Sestavljena je iz maščobe (goveji loj) in ribje moke (velika je $4 \times 4 \times 1,5$ cm) in je lisica ne more pogoltniti naenkrat. Ko ugrizne v vabo, brizgne iz aluminijasto-plastične kapsule tudi cepivo, ki zmoči sluznico žrela. To zadošča, da je lisica nato vse

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. do 30. aprila 1988 je bilo z območja 35 občin laboratorijsko preiskanih na steklino 175 živali, in sicer:

79 lisic, 17 psov, 37 mačk, 14 jazbecov, 17 glav srnjadi, 4 kune, 1 dihur, 2 ververici, 1 divji zajec, 2 pižmovki in 1 miš.

Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 69 živalih z območij 20 občin, in sicer: Ajdovščina 6 (5 lisic in 1 pes), Brežice (3), Črnomelj (1 lisica, 1 srna), Grosuplje (1), Idrija (9 lisic, 1 srna, 1 jazbec), Kranj (5), Krško (6 lisic, 1 jazbec), Ljubljana-Moste-Polje (1), Ljubljana-Siška (5 lisic, 1 jazbec), Ljubljana-Vič-Rudnik (2), Metlika (1), Nova Gorica (2 lisici, 1 ververica), Novo mesto (1), Postojna (1), Ribnica (1), Škofja Loka (5 lisic, 1 srna), Šmarje pri Jelšah (1), Titovo Velenje 1 pes, Tolmin (9), Tržič 1 jazbec.

Republiški veterinarski inšpektor
dr. Armin Tomažič

leto imuna proti virusu stekline. V tem primeru gre za živo cepivo, ki pa ga, kakor pravi mag. Kappeler, WHO (svetovna zdravstvena organizacija) še ni priznala! Zato so vsa cepljenja, ki so jih opravili s tem cepivom, za zdaj le poskusna. Cepivo ima za posledico aktivno imunizacijo, saj virološka analiza cepljene in nato ustreljene lisice pokaže, da je žival imuna. Da bi lahko cepljene lisice razlikovali od necepljenih, so cepivu dodali tudi antibiotik tetraciklin, ki zobe in kosti obarva rumeno.

Po zgledu Švice in južne Nemčije so po tej metodi cepili tudi lisice v območju Vorarelbberg. Kaže, da je bil poseg uspešen, saj tam prvič niso opazili nobenega primera stekline. Tako so uspehi opogumili tudi štajerske veterinarske oblasti in lansko jesen so tudi sami opravili takšno cepljenje. Zaradi finančnih razlogov v akciji, v kateri so sodelovali tudi vsi lovci, niso zajeli vsega ozemlja Štajerske, ampak so osrednje območje obdali z dvema pasovima cepljenja. Na 2000 km² veliki površini so lovci položili 30 000 vab, za katere je štajerska deželna vlada plačala 500 000 avstrijskih šilingov, obenem pa ukinila odstrelne nagrade. Akcijo so lovci opravili v nekaj dneh.

Vabe so razporedili po kvadratnem rastru, na širokih (okoli 7 km) površinah in ne koncentrirano. Tako so ravnali zato, da bi vsaka lisica požrla samo po eno vabo in ne več. Opazili so, da so

lisice v močno okuženih območjih vabe manj prijemale kot tam, kjer je bila okuženost manjša. To pa lahko razlagamo tako, da je v močno okuženih območjih steklina uničila že veliko lisic in je živali manj. Mag. Kappeler je povedal, da nameravajo v Avstriji opraviti še nekaj takšnih cepljenj lisic (letos aprila in jeseni). Ker je steklina močno izbruhnila v območjih Semriacha (severno od Gradca) in se širi proti vzhodnemu pasu cepljenja, se bo tu prvič pokazalo, kot pravi Kappeler, ali bo ta pas cepljenja zadržal steklino, da se ne bi razširila na območje sosednjega Weiza.

Zakonski predpisi o zatiranju in preprečevanju širjenja stekline pri divjadi

O tem sklopu vprašanj je na posvetovanju govoril dipl. veterinar Edi Osrajnik iz Maribora. Poudaril je, da je opravljanje nalog varstva živali pred kužnimi boleznimi, ki se lahko prenesejo z živali na človeka, dolžnost družbenopolitičnih skupnosti in njihovih organov, veterinarskih organizacij in uporabnikov, lastnikov (lastnikov oz. čuvarjev živali). Med imetnike živali spadajo tudi člani lovske organizacije, ki morajo prav tako izvajati predpisane ukrepe za zdravstveno varstvo živali pred kužnimi boleznimi. Izvajanje vseh teh ukrepov ima prednost pred drugimi ukrepi za zdravstveno varstvo živali.

Zaradi preprečevanja ali ugotavljanja kužne bolezni oziroma, ko to že ugotovijo in dokler traja, odredi pristojni organ republike ali občine (glede na naravo bolezni in stopnjo nevarnosti) enega ali več preventivnih ukrepov. Edi Osrajnik je poudaril, da je v veljavnih predpisih naštetih kar 47 konkretnih ukrepov, ki lovsko organizacijo med drugimi nalogami neposredno zavezujejo glede izvedbe (enako kot druge imetnike domačih živali).

Ker tudi lovske organizacije sodelujejo v svobodni menjavi dela na področju zdravstvenega varstva živali (poleg drugih delovnih ljudi in občanov, ki so povezani v drugih društvih), se sporazumevajo o programu zdravstvenega varstva živali in o vseh drugih vprašanjih, obveznostih ter o odgovornosti. Zato morajo pri načrtovanju uskladiti predvsem naslednje: program zdravstvenega varstva; osnove in merila za določanje cen in zagotavljanje sredstev; obseg in način solidarnostnega združevanja in razporejanja sredstev in način in časovne roke izpolnjevanja medsebojnih obveznosti ter ukrepe za odpravljanje motenj.

Družbenopolitične skupnosti morajo v okviru svojih pravic in dolžnosti zagotoviti najmanjši obvezni obseg varstva živali pred kužnimi boleznimi.

Edi Osrajnik je tudi razložil, da zaradi vsega tega opazimo v občinskih odredbah po Sloveniji tudi **različno stopnjo obremenitev** na posamezno enoto, kar naj bi izviralo iz posameznih območij za zagotavljanje sredstev za najmanjši obvezni obseg varstva živali. Glede na številčno stanje divjadi in razmer, v katerih lovci lovimo, ter po padcu tržne vrednosti mesa uplenjene divjadi po črnbilski katastrofi, pa so navedene obremenitve na posameznih območjih naše republike za lovske organizacije res občutne. Ker pa lovske družine vlagajo tudi velika finančna sredstva v programe za izboljšanje življenjskih razmer v okolju divjadi in za ohranitev avtohtonih vrst divjadi, lahko predstavniki lovske organizacije z utemeljitvami stanja območnim DPO dosežejo **delno ali celo popolno razbremenitev** na račun pristojbin.

Predpisi o steklini bodo kmalu prenovljeni – čas je za pripombe

V Sloveniji smo leta 1973, ko je prodrla na naše ozemlje silvatična steklina, hitro sprejeli posebne nove predpise. Še vedno velja Zvezni pravilnik za zatiranje in izkoreninjanje stekline pri živalih iz leta 1980 (Uradni list SFRJ,

št. 34/80). E. Osrajnik pa je povedal, da bo kmalu objavljen in dan v razpravo nov predlog. Tudi nov predlog zveznega pravilnika navaja obveznosti za preiskave, ravnanje z obolelimi živalmi, preventivne akcije, kot so cepljenja, karantena, pokončevanje potepuških psov in mačk ipd. Ker veliko točk pravilnika zadeva lovce, lahko zdaj, ko je čas za to, posredujemo svoje utemeljene pripombe, do katerih smo prišli v osmih letih veljavnosti sedanjega zveznega pravilnika.

Posebno pozornost spet zbuja določba 6. člena, ki vsebuje 13 točk. Zlasti nesprejemljiva se zdi 8. točka in bi jo bilo treba najprej spremeniti. Ta člen taksativno določa ukrepe za čas, ko se ugotovi steklina in dokler traja nevarnost zanj. Tedaj naj bi se na okuženem in ogroženem območju izvajali tile obvezni ukrepi (citaj): »*Ubijanje lisic, volkov, glodavcev in druge škodljive divjadi*«. Lovska organizacija bi morala k temu besedilu dati svoje pripombe z obrazložitvijo (pripombo smo posredovali tudi po sprejetju sedanjega zakona, a odgovora iz Beograda nismo nikoli dobili) in prositi za tolmačenje tega stavka. Za lovca je veliko nejasnosti tudi v 7., 10. in 12. členu, h katerim bi bilo treba oblikovati utemeljene pripombe in jih pravočasno posredovati pripravljalcu novega pravilnika.

Poslušalci so v Osrajnikovem referatu slišali tudi to, da je letos marca, zaradi izrazitega razmaha stekline v Sloveniji, Republiška komisija za varstvo pred zoonozami (nalezljive bolezni, ki se z živali lahko prenesejo tudi na človeka) posredovala predlog dopolnilnih ukrepov za preprečevanje in zatiranje stekline. Tu so poleg drugega spet obveznosti, ki zadevajo lovce:

- **obvezna oddaja plena – lisic** (za opravljanje diagnostičnih preiskav) **in drugih živali, če so sumljive glede stekline** (ne navadno vedenje živali pred strelom oziroma pogini);
- **nenehno zmanjševanje številčnosti lisic s povečanim odstrelom** (dokler ne dosežemo cilja 1–2 lisiči/1000 ha) in sprotno, hitro prijavljanje vsakega suma na steklino.

Ukrepi zdravstvene službe za preprečevanje stekline pri ljudeh

O teh vprašanjih, o katerih pa žal lovci na splošno manj vedo, je spregovorila direktorica tozda Inštituta za higieno, epidemiologijo in laboratorijsko diagnostiko pri Univerzitetnemu zavodu za zdravstveno in socialno varstvo dr. Dunja Piškur-Kosmač. Poudarila je, da je

problem stekline zdravstveno izredno pomemben, zlasti zato, ker je bolezen smrtna, če se pojavi pri ljudeh. Povedala je, da je od leta 1946 do 1950 v Sloveniji umrlo za urbano steklino 13 ljudi. Vsi bolniki so dobili virus stekline z ugrizi psov. Za gozdno steklino pa za zdaj ni umrl še nihče v naši republiki. Čeprav je v Sloveniji med domačimi mesojedi cepljenih 60–70 % živali, je preostanek necepljenih še vedno dovolj velik rizičen vzorec za prenos. Letos smo zabeležili že pet primerov, ko so stekli potepuški (necepljeni) psi ugriznili otroke. Le zdravstveni službi in ustrezni organiziranosti veterinarsko-inšpekcijske službe se lahko zahvalimo, da so otroci že zunaj nevarnosti. Vsako leto cepijo v **devetih antirabičnih ambulantah** proti steklini do 800 ljudi. Med 3000 ljudmi, ki so jih ranile živali, je kar 5 % takih, ki so jih poškodovale živali neznanega lastnika. Pri tem zdravniki ugotavljajo, da je več kot 50 % poškodb izzvanih (draženje psov in mačk).

V naši republiki je predpisano **obvezno cepljenje (imunizacija) in seroprofilaksa proti steklini in tetanusu**. Cepljenje opravi zdravstvena služba s cepivom, ki je pripravljeno na kulturi humanih diploidnih celic.

Cepljenje po poškodbah (postekspozicijska imunizacija) **proti steklini je obvezna** za vse osebe, ki so izpostavljene okužbi z virusom stekline. To so npr. osebe, ki jih je že ugriznila ali kako drugače ranila stekla žival (divja ali domača) in za katero se sumi, da je stekla. Obvezno cepijo tudi osebo, ki jo je ugriznil pes ali mačka neznanega lastnika in če takšne živali ne morejo imeti pod 10-dnevni veterinarski nadzorom, kjer bi ugotovili, ali žival kaže znake stekline. Cepijo tudi osebo, ki jo je ugriznila mačka ali pes, ki jo imajo nato v karanteni, pa ta žival iz nje pobegne ali jo kdo ubije, in seveda, če žival v 10-dnevni karanteni pokaže znake stekline. Cepljenje je obvezno tudi za tiste osebe, ki so se utegnile okužiti z virusom stekline prek sluznice ali poškodbe na koži. Obvezno cepijo tudi vse osebe, ki so se ranile pri delu z materialom, ki je okužen z virusom stekline.

Zdravstvena služba da takšni osebi pet odmerkov cepiva, in sicer takoj po ugotovitvi poškodbe, nato pa še 3., 14. in 30. dan. Hkrati s cepljenjem proti steklini se opravi tudi cepljenje in seroprofilaksa proti tetanusu z Ana – T cepivom.

Preventivno cepljenje (preekspozicijska imunizacija) **proti steklini** pa je

obvezna za veterinarje, gozdarje, lovške čuvaje, preparatorje, strojarje, laboratorijske delavce in za vse tiste osebe, ki so pri svojem delu izpostavljene okužbi z virusom stekline. Pri preventivnem cepljenju morajo zdravstvene službe upoštevati navodila proizvajalcev cepiva. Tistim osebam, ki so bile že cepljene proti steklini, dajo v primeru poškodbe tri odmerke cepiva proti steklini. Če je od zadnjega cepljenja minilo več kot tri leta, se mora opraviti popolno cepljenje.

Človeku, ki ga je poškodovala sumljiva žival, morajo zdravstvene organizacije dati takojšnjo prvo pomoč, nato pa ga kar najhitreje poslati v eno izmed **devetih antirabičnih ambulant** v Sloveniji, kjer ga bodo cepili. Cepljenje proti steklini (imunizacija) lahko namreč opravi le pooblaščen zdravstveni delovni organizacije, ki jih je pooblastil za opravljanje takšnih cepljenj republiški zdravstveni organ. Te ambulante delujejo v sklopu zavodov za socialno medicino in higieno (služba za epidemiologijo).

Zdravstveni službi mora poškodovanec dati vse podatke v zvezi s poškodbo, te pa zadevo kar najhitreje sporočiti občinski oziroma področni veterinarski inšpekciji, ki je odgovorna za ukrepe, odkrivanja, preprečevanje širjenja, za zatiranje in izkoreninjanje nalezljivih bolezni, ki se lahko prenašajo z živali na ljudi. Prav zato, je poudarila dr. Kosmačeva, v naši republiki dobro poteka sodelovanje med veterinarskimi inšpekcijami, organizacijami združenega dela s področja veterinarstva in organizacijami združenega dela s področja zdravstva. Sodelovanje temelji na vzajemnem obveščanju o pojavih in gibanju kužnih bolezni ter spremljanju in izvajanju ukrepov za odkrivanje, preprečevanje širjenja ter za zatiranje in izkoreninjanje stekline.

Po štirih referatih so si navzoči ogledali tudi najnovejši film o steklini, Sto let po Pasteurju, ki ga je komentiral republiški veterinarski inšpektor dr. Armin Tomažič. Ker je ta dokumentarec izredno aktualen in poučen, ga bomo v kratkem lahko videli tudi na ljubljanski televiziji. Sledila je živahna razprava, iz katere povzemamo tudi odgovore vseh navzočih strokovnjakov. Posvetovanje se je končalo s sklepom, da se pripravijo povzetki vseh referatov za objavo v Lovcu, da sekretariat LZS pripravi pripombe na predlog novega zveznega pravilnika o preprečevanju širjenja stekline, prav tako pa naj prouči, kako se v Sloveniji plačujejo stroški pregleda na steklino.

ANTIRABIČNE AMBULANTE V SR SLOVENIJI:

1. **CELJE**, Gregorčičeva 5,
63001 Celje, p. p. 156
2. **GORICA**, Kostanjevska 16a,
65000 Nova Gorica
3. **KOPER**, Vojkovo nabrežje 4a,
66000 Koper
4. **KRANJ**, Gosposvetska 12,
64000 Kranj
5. **LJUBLJANA**, Parmova ul. 32,
61000 Ljubljana
6. **MARIBOR**, Prvomajska 1,
62000 Maribor
7. **MURSKA SOBOTA**, Arhitekta
Novaka 2, 69000 Murska Sobota
8. **NOVO MESTO**, Med vrti 5,
68000 Novo mesto
9. **RAVNE NA KOROŠKEM**: Tozdr
Higienska in epidemiološka
zdravstvena služba in sanitarno
varstvo, Ob Suhi 11/a, 62390
Ravne na Koroškem (za koroško
zdravstveno regijo 4 občin)

Nekaj vprašanj in odgovorov v zvezi s steklino

Ali je mogoča okužba prek nepoškodovane kože in prebavila?

V gozdu je npr. na skritem mestu poginila stekla žival, do nje pa so prišli divji prašiči, za katere vemo, da so vsejedi. Je to nevarno in možno za okužbo?

Virus stekline je v možganih in slini. V možganih se zadrži dalj časa. Čim višja je temperatura, dalj časa živi, vendar izgublja virulenco. Ko se začnejo možgani razkrajati, se razkroji tudi virus. V slini mrtve živali, na dlaki, travi in na soncu propade virus prej kakor v 24 urah. Okužba prek prebavila ni mogoča, saj želodčni sok virus zelo hitro uniči. Prav tako ni mogoča okužba skozi neranjeno kožo.

Ali so vsi ljudje enako sprejemljivi za virus stekline?

Človek še zdaleč ni tako zelo sprejemljiv za okužbo z virusom stekline kot živali, predvsem zveri iz družine psov in lisic, *Canidae*. Kot kažejo podatki o okužbah, pa tudi druge družine sesalcev niso tako zelo sprejemljive za okužbo z virusom te bolezni. Tudi ni res, da zbolijo za steklino vsaki, ki ga je ugriznila ali kako drugače poškodovala stekla žival. Po Kirchenegerju tudi za urbano steklino zbolijo le 2–3 % poškodovanih, po statistiki Pasteurovega inštituta pa 16 %.

Zelo pomembno je tudi to, kam je človeka stekla žival ugriznila in koliko virusov je dobil. Čim večja je poškodba in čim bližje centralnemu živčevju (možgani) je, večja je verjetnost, da bo človek zbolel. Ugriz skozi

oblačila prav tako zmanjša možnost za okužbo, saj tako pride v rano manj slin (virusov). Po rezultatih steklih živali je na prvem mestu lisica z okrog 90 %, nato pa srnjad in jazbec z okrog 2,5 %.

Kje v živalskem organizmu je še lahko virus stekline?

Virus stekline spada med ultramikroskopične viruse in je v glavnem v živčnem tkivu in slini stekle živali. Veliko manj ga je v seču, limfi in mleku. V kri prestopi izjemno redko. V slini obolele živali je virus že pet dni prej, preden začne žival kazati znake bolezni.

Ali je iz previdnosti treba tudi uplenjeno srnjad in druge parkljarje iztrebljati v rokah?

Če pred strelom žival dobro opazujemo in če se veda za vrsto nenavadno (se opoteka in zaletava z glavo v drevesa ipd.) in če tudi po odstrelu vidimo, da je glava poškodovana, moramo biti pazljivi. Takšne živali ne iztrebimo, temveč jo odpeljemo v najbližjo veterinarsko ustanovo. Če pa se srnjad in jelenjad pred strelom vedeta vrsti primerno, si v okuženih območjih pri iztrebljanju okoli glave iz previdnosti natakimo na roke vsaj polivinilasto vrečko.

Zakaj je treba lovske pse cepiti dvakrat?

Dvakratno cepljenje je potrebno zato, ker veterinarji pred cepljenjem pri nobenem psu ne zahtevajo pregleda na notranje zajedalce, cepivo pa je učinkovito le, če pes nima zajedalcev. Pri dvakratnem cepljenju psov proti steklino je imunost skoraj zanesljiva.

Je mogoče, da bi dvakratno cepljenje psic vplivalo na oploditev in potek brejosti?

Lovci (rejci) v zadnjih dveh letih (odkar velja zahteva o dvakratnem cepljenju lovskih psov vsako leto) opažajo, da se je uspešnost paritev izredno zmanjšala. Več veterinarjev, ki je odgovarjalo na to vprašanje, je povedalo, da za cepljenje psov proti steklino že od leta 1979 ne uporabljajo več hamptonovega cepiva, ki je imelo tudi nekaj stranskih učinkov (paraliza nog), imunost pa je trajala samo deset mesecev. Današnji cepivi, fleury in rabilcel, sta glede tega bolj zanesljivi in zagotavljata daljšo imunost. Obe cepivi sta narejeni na osnovi oslabilnega virusa, ki ga izolirajo iz koskih zarodkov. Najboljše cepivo je rabilcel, ki nima nobenih stranskih učinkov (seveda, če pes nima individualnih organizemskih odklonov na jajčno beljakovino). Ker za cepljenje psov v večini primerov uporabljajo cepivo fleury, lahko vsak lastnik psa na veterinarskih postajah (proti doplačilu) zahteva cepljenje z rabilcelom.

Ker veterinarji za zdaj glede vpliva cepiva na paritev še niso opravili posebnih analiz, rejcem priporočajo, da psic pred pripustitvijo k paritvi in med brejostjo ne cepijo (seveda z njimi takrat tudi ne smejo loviti), pri kasnej-

ših cepljenjih pa naj zahtevajo cepivo rabilcel.

Kako se določa (kdo in kje) imunost lovskih psov na virus stekline?

Imunost psov na steklino se določa po pregledu krvnega seruma s postopkom, imenovanim imuno-encimski test. Test se opravlja s posebno napravo, ki pa je izredno draga in jo moramo uvažati. Pri tem postopku ugotavljajo pri psu količino ustvarjenih protiteles. Zaradi finančnih težav za zdaj pri nas teh preiskav še ne morejo opravljati. Da bi te težave in negotovosti glede imunosti psov odpravili, so se odločili za dvakratno cepljenje lovskih psov vsako leto.

Ali je pes, ki je imun, lahko še naprej prenašalec stekline?

Seveda ne, ker se virus stekline prenaša samo s slino stekle živali.

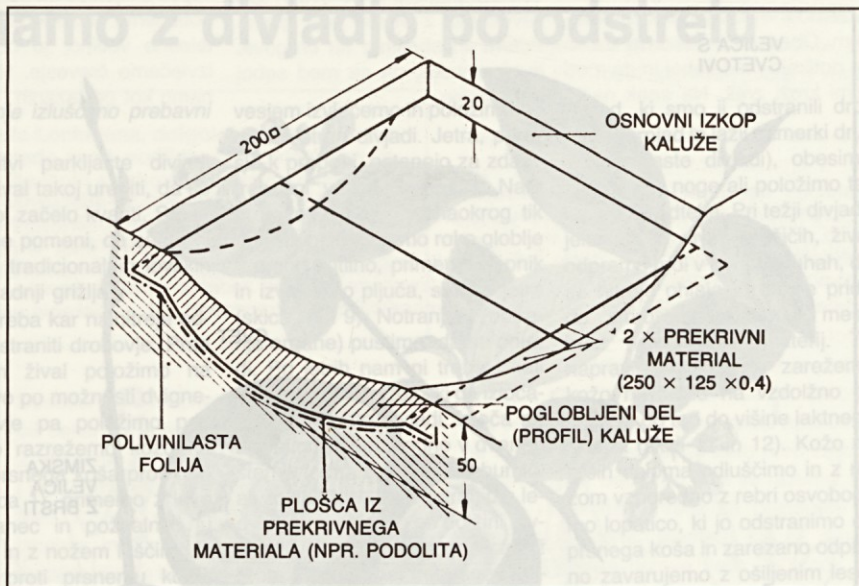
Zakaj kožuh stekle lisice ni uporaben?

Ker je virus stekline le v možganih in slini in ker v slini mrtve lisice hitro propade, je bilo vprašanje slišati umestno. Če pa bi bili malce zlobni, bi ga lahko postavili drugače: »Zakaj ne smemo sami odirati lisice, če je za okužbo z virusom tako malo možnosti?« Veterinarji so povedali, da je prepoved odiranja lisic neprimerno zavarovanim ljudem (lovcem) uvedena zaradi zdravstvene varnosti lovcev. Pri odiranju vedno nastopajo nož, prsti in lisičina slina. Če v tej igri nenadoma nastopi še četrti igralec – sveža rana ali ureznina – lahko hitro pride do okužbe z virulentnim virusom iz lisičine slin. Povedali so tudi, da so prav v Sloveniji glede tega naredili velik kompromis, kar zadeva veterinarsko-sanitarne predpise. Lisice dovoljujejo namreč odirati določeni cepljeni osebi, ki lahko izkožuje lisice tudi drugim, neustreznim zavarovanim lovcem. Po opravljenem pregledu lisic lahko kožuhe na steklino negativnih lisic dobi uplenitelj, kožuhe pozitivnih lisic pa morajo obvezno uničiti. Glede takšnega kompromisa smo edini v Evropi, vendar so veterinarji poudarili, da se nespoštovanje tega dogovora (lovci brezskrbno odirajo lisice kar doma, nato pa pri zdravstvenih službah izsiljujejo preventivno cepljenje) močno stopnjuje. Če se bo takšno ravnanje še nadaljevalo, bodo morali tudi ta kompromis odpraviti, tako da bo treba uničevati vse kožuhe, ne glede na izvid.

Izdelava umetne kaluže

Če je v lovišču, v katerem živijo jelenjad in divji prašiči, premalo naravnih kaluž na močvirnatih tleh, primanjkuje vodnih tokov z mehkim obrežjem in so tla na splošno zelo prepustna za vodo, lahko zaradi tega divjad zapusti neustrezen revir. To pa je v veliki meri ali povsem mogoče preprečiti z izdelavo umetnih kaluž, ki naj bodo videti čim bolj naravne. Umetna kaluža, ki je prikazana na sliki, naj ne bi bila izdelana v obliki betonske kadi. Betonsko kalužo divjad praviloma slabo sprejema in je v revirju le »večni spomenik«. Kaluža spada v naravno okolje divjadi. Vnašanje betona in peska v naravno okolje je poleg tega, da je neestetsko, tudi zelo drago. Veliko učinkoviteje, bolj estetsko, predvsem pa ceneje je kalužo napraviti tako, kot bomo opisali. Osnova kaluže je 200×200 cm velik in 50 cm globok izkop, ki je na sredini plitvo vbočen, kot kaže slika. Pri izkopu zemlje dno kaluže očistimo kamnov in obložimo z večplastno folijo iz umetne snovi. Najpogosteje uporabljamo polivinil, zložen v več plasti. Prek njega položimo čvrst (plastičen) hrapav material, odporen za vodo, npr. narobe obrnjeni podolit, in sicer tako, da se robova na sredini prekrivata. Ta material preprečuje, da bi se plasti polivinila preluknjale in začele puščati vodo, obenem pa zagotavlja, da živalim ne drsi. Preden v tako prekrito plitvo kotanjo namečemo zemljo, je dobro, da oba materiala močno pregreje sonce. Tako se namreč razmehčana materiala najlepše uleže in prilagodi profilu izkopane kaluže. Da ne bi pri tem nastali med posameznimi plastmi polivinila zračni »žepi«, zemljo nasipavamo od sredine kotanje proti robovom. Zemlja mora biti očiščena kamenja, vej in raznih smeti. Robovi folij oziroma kaluže morajo biti skrbno prekriti, da polivinila oziroma plastike ni videti. Kalužo nato napolnimo z vodo. Višino vode lahko prilagodimo glede na vrsto divjadi. Za jelenjad naj bo višina vode približno 5 cm nad ravniyo blata, za divje prašiče pa zadostuje samo blato. To je seveda mogoče le pri kalužah, pri katerih je v bližini (tekoča) voda, sicer pa je vse odvisno od dežja, zlasti na kraškem svetu. Priporočljivo je, da imamo v bližini kaluže spravljene žele-

zne grablje, s katerimi iz nje očistimo odpadne veje in smeti, pri morebitnem napajanju z vodo pa naravnano tudi dotok in odtok vode.

Po »*Revier-einrichtungen selbst gebaut*«, München, Salzburg, 1977
priredil:

Jože Perko

Drevesa in grmičevje v lovišču

Panešplja – *Cotoneaster* sp.

Panešplja je grmič z listi, ki jeseni odpadejo ali ostanejo zeleni na vejicah tudi pozimi. V milejših podnebnih razmerah je grm že precej podoben drevescu. Poznamo okrog 50 vrst te rastline, ki je doma v glavnem v južni Evropi, severni Afriki in Aziji. Panešplja raste največkrat počasi, navadno na sončnih, svetlih legah, zimzelene rastline pa dobro prenašajo tudi polsenco. Najbolje uspeva na prepustnih peščenolovnatih, na nekoliko bolj humoznih, pa tudi na siromašnih tleh. Je odporna za onesnaženi zrak, manj pa proti mrazu. Ne napadajo je bolezni in škodljivci, pa tudi divjad je ne obgrizuje rada (razen plodov). Koreninski sistem je plitek.

Zaradi nepravilnih plodov, ki so majhna rdeča ali črna jabolka, panešpljo kot grm radi sadijo v fazanerijah in kot remizno rastlino v remizah za poljske jerebice in fazane. V remizi ne daje samo hrane do jeseni in še dlje, ampak

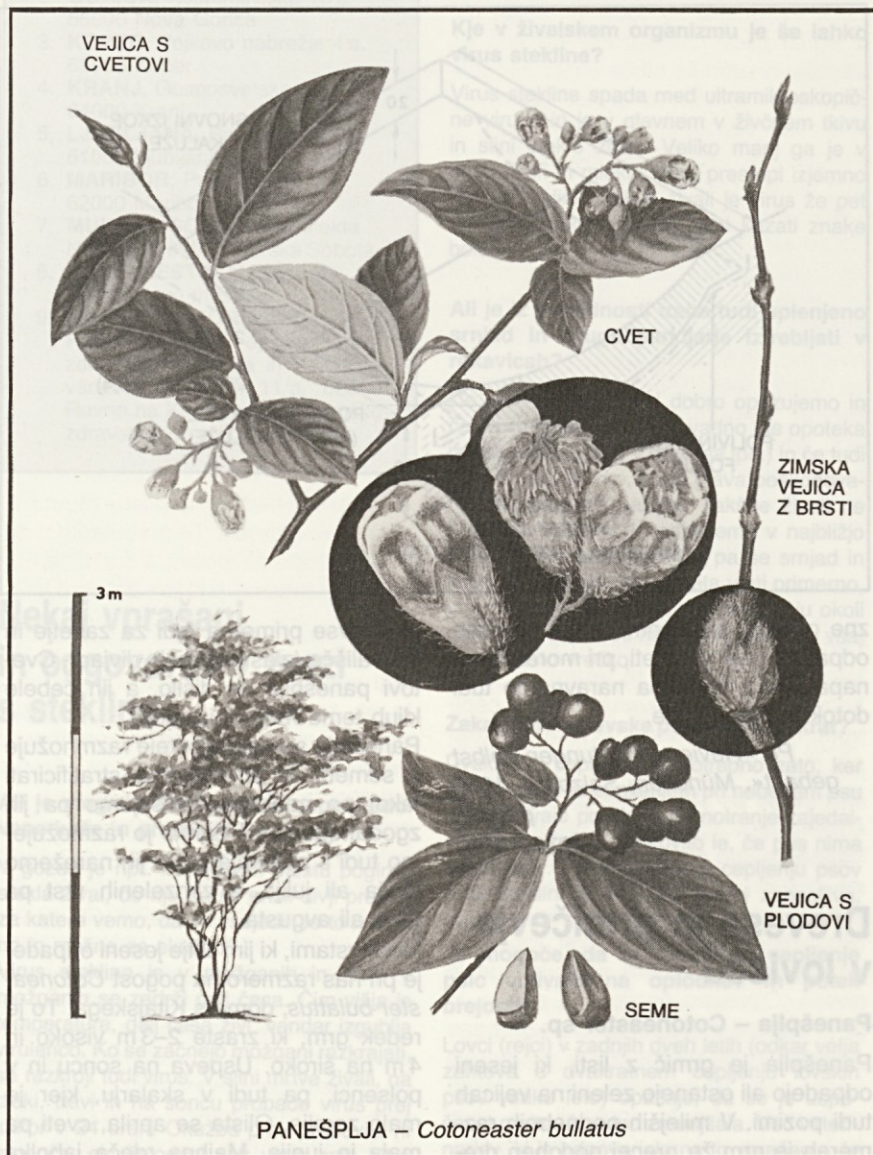
je nadvse primerna tudi za zavetje in skrivališče (zlasti za malo divjad). Cvetovi panešplje ne dišijo, a jih čebele kljub temu radi obiskujejo.

Panešplja se najpogosteje razmnožuje s semeni, ki jih moramo stratificirati takoj po nabiranju, posejemo pa jih zgodaj spomladi. Lahko jo razmnožujemo tudi s potaknjenci, ki jih narežemo junija ali julija, z zimzelenih vrst pa julija ali avgusta.

Med vrstami, ki jim listje jeseni odpade, je pri nas razmeroma pogost *Cotoneaster bulatus*, doma s Kitajskega. To je redek grm, ki zraste 2–3 m visoko in 4 m na široko. Uspeva na soncu in v polsenci, pa tudi v skalarju, kjer je malo zemlje. Olista se aprila, cveti pa maja in junija. Majhna rdeča jabolka lahko obiramo že oktobra. Zaradi skromnosti ga uporabljamo v vetrobranskih pasovih in remizah. V njih sestavlja podstojni sloj, ki je zavetje ali daje hrano divjadi, zlasti fazanom in poljskim jerebicam.

Cotoneaster acutifolium je gostejši grm, doma iz severne Kitajske. Zraste 2–3 m visoko in 2 m na široko. Majhna jabolka so črne barve in jih obiramo septembra. Primeren je za povezovanje tal na nagibih zemljišča, za žive meje in podobno.

Cotoneaster multiflorus je gost, naračen grm kitajskega izvora. V višino zraste 2–3 m, v širino pa od 2,5 do 4 m. Raste srednje hitro, prirašča do 20 cm na leto in 30 cm v širino. Tudi ta grm dobro prenaša sonce in polsenco. Lahko raste posamič ali v vetrobranskih

pasovih, remizah, na robovih gozdov in živih mejah. Beli cvetovi, ki rastejo v grozdastih socvetjih, imajo dokaj neprijeten vonj. Majhna rdeča jabolka dozoriijo že avgusta.

Cotoneaster divaricatus je raven, srednje hitro rastoči grm, ki zraste 2 m visoko in 3 m široko. Doma je s Kitajskega. Je dokaj odporen in primeren za sajenje na podobna mesta kot prejšnja vrsta – kot grm, ki daje hrano in kritje divjadi.

Cotoneaster discianus je grm, ki zraste do 2 m visoko (doma je iz Kitajske). Ima rdečkaste cvetove, iz katerih se kasneje razvijejo številna majhna jabolka, ki dozorevajo septembra. Odpadejo po prvih slanih. So odlična hrana za ptice in sesalce (rastlinojede).

Navadna panešplja (*Cotoneaster intergerrimus*) je zaradi svoje nizke rasti (od 1 do 2,5 m) ena najbolj znanih vrst iz rodu panešpelj, predvsem zaradi skromnih zahtev glede rastišča. Ker ima bogat koreninski sistem, lahko uspeva tudi v skalovju, na kamnitih sipinah ipd., vendar le, če ima tam dovolj sonca in toplote. Lahko raste tudi na nadmorski višini do 1200 m, in jo uporabljajo kot pionirlesno vrsto. Rdečkasti cvetovi se pojavijo maja in junija, majhna rdeča jabolka pa dozorevajo oktobra. Zasajamo jo v žive meje, vetrobranske pasove in remize, zlasti za fazane in poljske jerebice, ki jim daje ustrezno kritje.

Cotoneaster horizontalis je prav tako doma na Kitajskem. Polegli grm je

visok 1 m, širok pa 2 m. Ima podobne lastnosti kot prejšnja vrsta, vendar prenaša tudi polsenico. Uspeva le do 400 m nadmorske višine. Primeren je za zasajanje gozdnih robov, kjer ga divjad lahko tudi obgrize.

Cotoneaster adpressus. Tudi ta kitajski predstavnik je pritalni grm, ki zraste v višino le do 0,3 m, v širino pa 2 m. Zelo dobro prenaša sušo in raste tudi v skalovju, vendar le, če je dovolj sonca in toplote. Cveti maja in junija, cvetovi so rdečkasti, rdeče rjava jabolka pa lahko nabiramo oktobra. Primeren je za kritje za divjad, za remize, robove vetrobranskih pasov in gozdov. Divjad ga redkeje obgrizuje, le ptice se hranijo s plodovi.

Zimzelene vrste panešpelj dobro prenašajo polsenico, dobro uspevajo na prepustnih tleh, a so manj odporne kot sorodniki, ki jim jeseni odpadejo listi. *Cotoneaster salicifolius* je doma iz Kitajske. Tri do pet metrov visok grm raste srednje hitro, in sicer na soncu in v polsenici. Bele cvetove opazimo junija, iz njih pa se razvijejo rdeča jabolka. Za divjad lahko ta grm posadimo posamič na prosto, čeprav je zelo primeren tudi za remize in vetrobranske pasove. Divjad med panešpljami najraje obgrizuje prav to vrsto, zlasti pozimi.

Cotoneaster microphyllus je doma iz Himalaje. Raste srednje hitro, in sicer na soncu in v polsenici ter doseže 1 m višine. Primeren je za remize, vetrobranske pasove in gozdne robove.

Cotoneaster dammeri je majhen, plazeči se grm, ki je doma iz Kitajske. Zraste do 0,2 m visoko, uporabljamo pa ga lahko tako kot prejšnjo vrsto. Spisek primernih panešpelj s tem še zdaleč ni izčrpan. Navedli smo samo tiste, ki so najbolj navadne in jih je lažje dobiti za saditev.

Vse vrste so primerne predvsem kot grmičevje za kritje (zavetje), s plodovi pa povečajo prehransko vrednost lovišča (posebno za ptice), med pernato divjadjo pa so koristni predvsem za fazana in poljsko jerebico.

Panešplje lahko sicer sadimo tudi posamič, vendar pa jih navadno posadimo v skupinah. Ker se razmeroma lahko razmnožujejo, posebno s potaknjenci, bi jih lahko bolj uporabljali pri urejanju remiz v loviščih!

Z. T.

Kako ravnamo z divjadjo po odstrelu

Najprej je treba uplenjeno divjad pregledati zaradi morebitnih bolezni.

Divjad je treba kar najhitreje odpreti in odstraniti drobovje, da se meso ne začne kvariti.

Po uplenitvi srnjadi, jelenjadi, lopatarjev, muflonov, divjih prašičev in drugih vrst parkljaste divjadi mora lovec nujno poskrbeti, da meso divjadi, če je užitno, ne postane manj kakovostno. To velja tudi za druge vrste divjadi, katerih meso je užitno, prav tako pa tudi za tiste vrste, katerih kožuhe uporabljamo. O tem sta pisala dipl. inž. Juraj Ciberej in dr. Ján Siksa v slovaškem (ČSSR) časopisu za lov in ribolov *Povolnictvo a rybárstvo*, 8/85. Vsako uplenjeno žival mora najprej pregledati lovec ali lovski nadzornik (pri nas preglednik uplenjene divjadi). Pri divjadi, katere mesa ljudje ne uživajo, je ta pregled usmerjen predvsem na to, da se izključi bolezen ali sum nanjo.

Preglednik napiše tudi ustrezno potrdilo o pregledu, ki ga moramo privezati na nogo mrtve, iztrebljene divjadi, pripravljene za transport v hladilnico oziroma na zbirno mesto.

Če sumimo na steklino, moramo celo žival na poseben varen način spraviti do veterinarske postaje, da jo analizirajo in ustrezno uničijo.

Uplenjeno zdravo divjad moramo higiensko urediti (pripraviti), nato pa jo pustiti, da se ohladi in jo do odpreme hraniti na hladnem (največ do +6°C), lahko pa jo tudi zamrznemo. Odpremljamo lahko samo primerno pripravljeno divjad in ohlajeno ali zamrznjeno. *Nikakor ne zadostuje, da trebušno votlino odpremo samo delo-*

ma in iz nje izluščimo prebavni trakt.

Po uplenitvi parkljaste divjadi moramo žival takoj urediti, da se meso ne bi začelo kvariti. Seveda pa to ne pomeni, da se ne bi ravnali po tradicionalnih lovskih običajih (zadnji grizljaj).

Divjad je treba kar najhitreje odpreti in odstraniti drobovje. Pred odpiranjem žival položimo na hrbet, glavo po možnosti dvignemo, rogovje pa položimo pod vrat. Nato razrežemo kožo na vratu od prsnega koša proti goltancu (skica 1), primemo z levo roko goltanec in požiralnik, ju dvignemo in z nožem luščimo iz mišičevja proti prsnemu košu. Sapnik odrežemo (skica 2) pri goltancu in prsni odprtini in ga položimo na levo stran zraven živali. Požiralnik odrežemo pri goltancu. Okrog 15 cm od odrezanega konca požiralnika v dolžini 1–2 cm vzdolžno razrežemo, konec pa dva ali trikrat prevlečemo, tako da dobimo vozec (skica 3 in 4), ki preprečuje izhajanje hrane iz požiralnika. Nato požiralnik potisnemo v prsno votlino. Potem osvobodimo kožo med modi do konca spolovila. Izluščimo moda in odstranimo spolovilo (penis) do simfize in jih odložimo. V majhno odprtino, ki jo napravimo z nožem v trebušno votlino, potisnemo kazalec in sredinec leve roke, z desno pa nadaljujemo rez z vrhom noža proti rebrom, nato pa nazaj do simfize, pri čemer pazimo, da ne poškodujemo želodca, črevesa ali mehurja (skica 5).

Kožo med stegni osvobodimo do ritnika in pazljivo razrežemo meso do simfize (skica 6). Nato pazljivo razrežemo simfizo. Pri večji divjadi si pomagamo z udarci po nožu. Ko jo razrežemo, z obema rokama ločimo medenične kosti, nato pa z nožem odrežemo in izluščimo zadnjik ter debelo črevo iz mišičja.

Nož zabodemo v zemljo na desni strani, pri prednjih nogah divjadi. Nato potisnemo obe roki med želodec in jetra, z desno roko primemo požiralnik in sapnik tam, kjer prihaja iz prsnega koša skozi trebušno prepono (diafragma) in se nadaljuje proti želodcu, in ga skupaj z želodcem in čre-

vesjem izvlečemo in položimo na desno stran divjadi. Jetra, prirasla k preponi, ostanejo za zdaj v trebušni votlini (skica 7). Nato prerežemo prepono naokrog tik ob rebrih, potisnemo roko globlje v prsno votlino, primemo sapnik in izvlečemo pljuča, srce in jetra (skica 8 in 9). Notranjost (notranje organe) pustimo, da se ohladi. Pri jetrih nam ni treba iskati žolčnika, ker se žolč, ki ga izloča jetra rogate divjadi, izloča po žolčevodu neposredno v dvanajsternik (nima žolčnega mehurčka ali žolčnika). Nato odstranimo ledvici in razrežemo po dolžini krvne žile, ki vodijo od stegen vzdolž hrbta v notranjost trebušne votline (skica 10).

Načeloma trebušne votline nikoli ne odpiramo samo deloma in ne odstranjujemo iz nje samo prebavnega trakta, ker se v takšnem primeru meso divjadi vedno začne hitro kvariti.

Drobovje, ki ni uporabno (prebavni organi, mehur in spolni organi), zakopljemo ali na neškodljiv način uničimo. Med užitne dele pa spadajo pljuča, srce, jetra, ledvice, vranica in jezik; odvisno od vrste divjadi.

Tudi uplenjenega medveda moramo takoj urediti, ne samo, kar zadeva trofeje, torej lobanjo in kožuh, temveč tudi, kar zadeva meso za prehrano. Zato moramo čim prej odstraniti drobovje, da se meso ne začne kvariti. Od notranjih organov je užiten samo jezik, vse drugo pa zavrzemo in zakopljemo. Kožo čimprej odereemo. Podobno ravnamo tudi z drugimi trofejnimi zvermi, čeprav njihovega mesa ne uživamo.

Če želimo jesti meso uplenjenega jazbeca, moramo prav tako takoj odstraniti drobovje, sicer se meso takoj začne kvariti, zlasti pri predebelih živalih. Pri jazbecih odstranimo tudi vonjavno (dišavno) žlezo, ki leži tik pod repom. Tudi jazbeca transportiramo čim prej. Če bi radi meso jazbeca ali divjega prašiča jedli, moramo dati obvezno pregledati okrog 2 cm² trebušne prepone na trihino, potrdilo (izvid) pa predložiti vodstvu LD.

Tudi malo divjad je treba ohladiti, divjim racam pa odstraniti tudi črevesje.

Divjad, ki smo ji odstranili drobovje (srnjad in lažji primerki druge parkljaste divjadi), obesimo za prednje noge ali položimo tako, da kri odteka. Pri težji divjadi, jelenjadi in divjih prašičih, žival odpremo tudi v pod pazduhah, da se hitreje ohlaja in da ne pride do smrdljivega zorenja mesa brez navzočnosti bakterij. To napravimo tako, da zarežemo kožo navpično na vzdolžno os živali in od tod do višine laktnega sklepa (skici 11 in 12). Kožo na prsni deloma odluščimo in z rezom vzporedno z rebri osvobodimo lopatico, ki jo odstranimo od prsnega koša in zarezano odprtino zavarujemo z ošiljenim lesenim klinom (skica 13).

Nato osvobodimo veliki šal na obeh nogah, tako da kožo prerežemo navpično na vzdolžno srednjo linijo po notranji strani stegna do ravni kolenskega sklepa, odločimo kožo od nožnih mišic in z rezom, vzporednim z vzdolžno osjo, osvobodimo veliki šal. Odprtine prav tako zavarujemo z lesenimi klini. S podobnim klinom razpremo tudi lakotnice, da bi bila trebušna votlina odprta in bi se žival hitreje hladila. Težje živali ne puščamo ležati na zemlji, temveč postavimo pod nje veje ali okroglice, da pod njimi kroži zrak in da se meso in koža ne začne kvariti. Če je divjad zadeta v trebuh in je trebušno votlino umazala vsebina iz prebavila, odstranimo umazanijo z ostrino noža (skica 14). Načeloma trebušne votline ne brišemo s travo, niti je ne izpiramo z vodo. Skrbno urejena divjad je zdravstveno neoporečna in se ne začne hitro kvariti.

Ko odstranimo trofeje, divjad uredimo, kot prikazujejo skice 15, 16 in 17. S tem preprečimo onesnaženje mesa divjadi pri transportu.

Pri skupnih lovih na malo divjad je lovski običaj, da se po končanem lovu divjad položi za pozdrav lovini in se ji izkaže čast. Tega se ne počne samo zaradi lovskega običaja in preštevanja ulova, temveč je važno tudi za urejanje divjadi. Uplenjenim zajcem iztisnemo urin s pritiskom dlani čez trebušno steno na me-

hur (skica 18). Divjad položimo na desni bok, z levo stranjo navzgor, tako da se posamezne živali ne dotikajo med seboj. Ko smo iz zajcev iztisnili urin, jim prekrizamo zadnje noge in prevezemo z vrvico nad petnim sklepom. Obesimo jih na drog, da se ne dotikajo med seboj in da med njimi kroži zrak. Na enak način

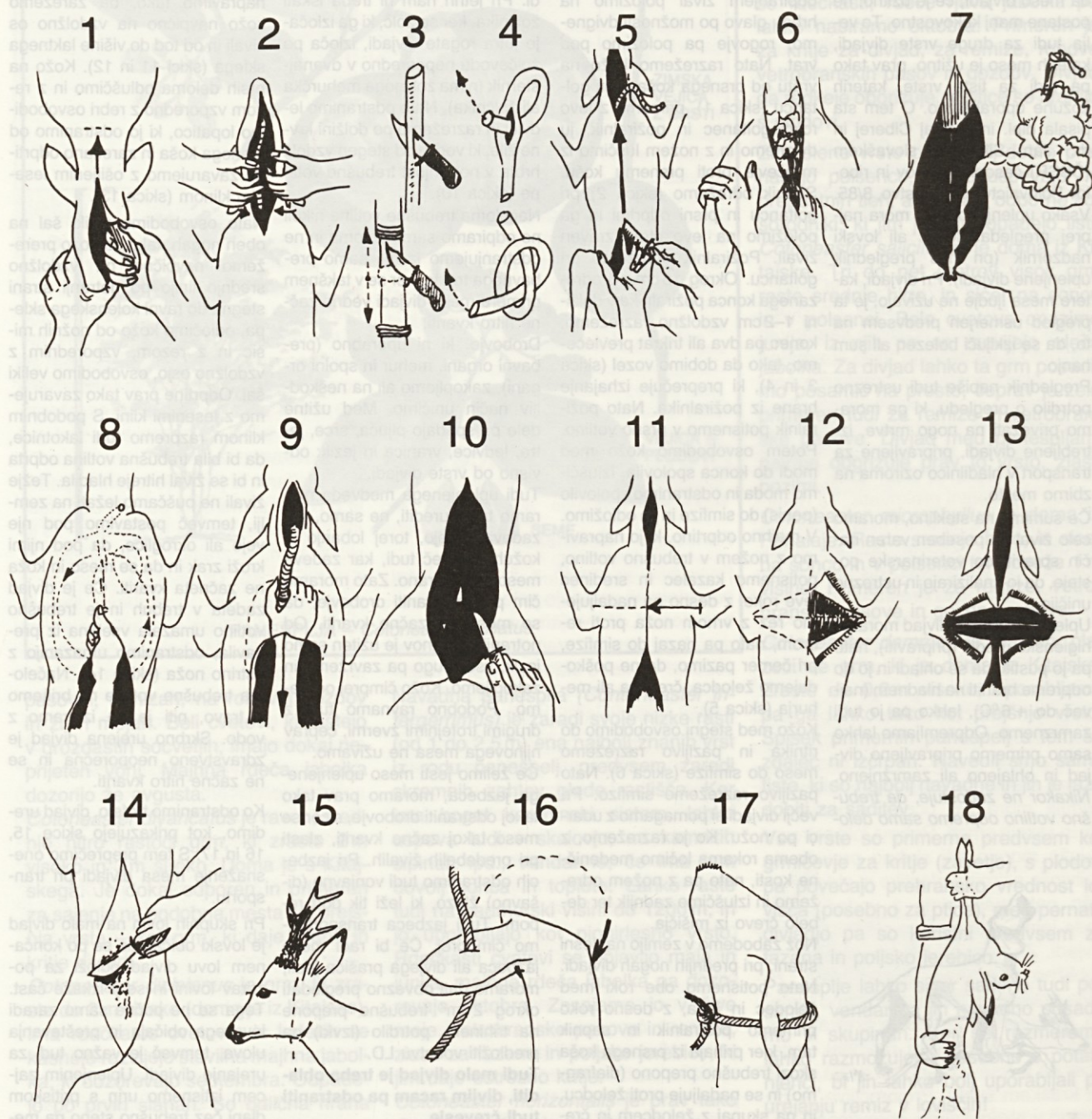
uredimo dlakavo malo divjad iz družine zveri. Meso te divjadi ni uporabno, vendar to delamo zato, da ne uničimo kožuha. Ulovljene fazane odložimo po vsakem pogonu in po dva in dva zavežemo z vrvico pod glavo. Potem jih obesimo na droge, in sicer tako, da se med seboj ne dotikajo.

Divje race lovimo tudi, ko je še precej topla, zato jim moramo obvezno takoj po odstrelu odstraniti črevesje, da se meso ne pokvari. To naredimo z odrezano vejico s kljukico na koncu. Vejico potisnemo skozi kloako (stok) v telesno votlino, jo obrnemo in izvlečemo črevesje. Naprej ravnamo kot pri fazanih.

Ko je lov končan, se divjad položi na zbornem mestu. Po lovskem obredu jo obesimo na hladen in dobro zračen prostor. Če se ravnamo po teh osnovnih pravilih in postopku, bomo preprečili škodo tako na mesu kot na kožuhih divjadi.

Prevedel in priredil Z. Timarac

Skice: 1 – osvobajanje požiralnika in sapnika, 2 – rezanje sapnika, 3 in 4 – vezanje požiralnika v vozel, 5 – odpiranje trebušne votline, 6 – presekane simfize, 7 – odstranjevanje prebavnega trakta (jetra ostanejo v trebušni votlini) 8 – osvobajanje trebušne prepone tik ob rebrih, 9 – odstranjevanje pljuč, srca in jeter, 10 – rezanje krvnih žil, 11 – odpiranje na pod pazduhah – pokončni rez od srednje linije proti laktnemu sklepu, 12 – delno odločanje kože pred osvoboditvijo lopatice, 13 – odprtino, ki smo jo napravili, zavarujemo z lesenim klinom 14 – odstranjevanje nesnage z ostrino lovskega noža pri zadetku v trebuh (mehko), 15 – rez za odstranitev rogovja (trofeje), 16 in 17 – vezanje, da preprečimo onesnaženje mesa divjadi pri transportu, 18 – iztiskanje urina iz zajca.

Zlate trofeje Bolgarije

Objavljamo članek docenta dr. ing. Josefa Lochmana, dolgoletnega sodelavca inštituta za lovstvo v Zbraslavi, ki spada med vodilne češkoslovaške in evropske lovske strokovnjake. Je avtor številnih strokovnih knjig in publikacij. Za svoje dolgoletno delo v lovstvu, za strokovne in znanstvene publikacije s področja lovstva, je J. Lochman dobil kulturno nagrado CIC za leto 1987 – strokovno nagrado za življenjsko delo. O tem, kako je opisal in razložil v svetovnem lovstvu znani »bolgarski fenomen«, govori članek v Myslivosti 2/88, ki ga povzemamo.

Uredništvo

Tako se bo imenovala razstava lovskih trofej, ki jo pripravljajo bolgarski lovci za letošnje leto. To bo spremljevalna manifestacija ob 9. seji bolgarske lovsko-ribiške zveze. Na tej razstavi želijo pokazati kapitalne lovske trofeje, ki so bile že ocenjene oziroma razstavljene, pa tudi veliko novih, še nerazstavljenih. Da bi to namero lahko uresničili v potrebnem obsegu in tudi z uradnim ocenjevanjem lovskih trofej, ki jih bodo razstavljali prvič, so zaprosili generalnega sekretarja CIC, da imenuje in pošlje mednarodno komisijo za ocenjevanje trofej. To so opravili od 15. do 20. oktobra lani, ko je prišla v Sofijo mednarodna ocenjevalna komisija v tej sestavi: predsednik Veljko Varičak iz Jugoslavije, člani: G. K. Whitehead iz Velike Britanije, Edmond Blanc iz Francije, Annibale Drobnič iz Italije, dr. H. Tomiczek iz Avstrije, W. Sirkovski iz Poljske, L. Sidnai iz Madžarske, general Ch. Ruskov in prof. N. Botev iz Bolgarije in ing. J. Lochman iz ČSSR. Komisija je delala dva dni v Sofiji in en dan v Vodenu.

Ocenili so 303 trofeje, od tega 47 jelenjih rogovij evropskega jelena, 4 rogovja lopatarjev, 56 rogovij srnjakov, 6 rogov muflov, 93 merjaščjih čekanov, 1 medvedji kožuh, 3 volčje kožuhe, 8 kožuhov divjih mačk, 1 medvedjo lobanjo, 5 volčjih lobanj in 79 lobanj divjih mačk.

Najbolj kakovostna in najzanimivejša lovska trofeja so bili merjaščji čekani, ki smo jih predstavili že v Lovcu 2/88, str. 58. Merjasec je bil uplenjen v lovišču Karamuž-Kormišo. Iz »lovske zgodbe«, ki kroži tam, so merjasca odstrelili povsem po naključju. Ko so se odpravili na lov na medvede, so opazili iz terenskega vozila merjasca, ki je stal na nasprotni strani doline. Uspelo jim je, da so se mu približali in ga odstrelili. Merjasec je bil star, prisodili so mu celo 20 let, česar skoraj ni mogoče verjeti. Bil je dolg in velik, a tudi okoren in slaboten od starosti. Tehtal je 150 kg. Čekane pa so ocenili na uradnih 158,20 CIC točke, kar pomeni nove najmočnejše čekane divjega prašiča na svetu.

Dosedanji najmočnejši merjaščji čekani so bili čekani iz Poljske, ki so jih ocenili še pred 2. svetovno vojno na berlinski lovski razstavi (1937) in ki so jim prisodili 151 CIC točk. Med 2. svetovno vojno se je ta trofeja izgubila in danes obstaja le njen odlitek (kopija). Ker je bila trofeja vnešena v katalog berlinske lovske razstave, so jo vodili kot »najmočnejše merjaščje čekane na svetu«. Bolgari so to trofejo »napadli« že leta 1984 na razstavi v Velikem Trnovu, kjer so predstavili mednarodni ocenjevalni komisiji nove merjaščje čekane, ki pa so dobili le 150,3 CIC točke. Pred kratkim pa se jim je le posrečilo premagati starega prvaka, in sicer kar za 7 točk. Pokazali so lovsko trofejo, ki jo bo zelo težko »premagati«. Zbrani lovski strokovnjaki so se strinjali, da gre za izjemno merjaščje čekane, za izjemno lovsko trofejo 20. stoletja.

Novi najmočnejši merjaščji čekani nimajo nikakršnih znakov anomalij. So dokaj kratki, kar je v skladu z izjemno starostjo merjasca in močnim brušenjem, vendar so tudi izjemno široki (35,5 mm – levi; 38,3 mm – desni), brusilca pa imata izjemen obseg (8,40 cm – levi, 8,50 – desni). O dodatkih in odbitkih so sodniki veliko razpravljali, na koncu pa so se zedinili, da je za te čekane mogoče prisoditi največ 3,5 točke dodatkov.

Med 47 rogovij evropskega jelena so kar 3 rogovja ocenjena z več kot 250 CIC točkami (250,20; 251,59 in 253,13 CIC točke). Vse jelene so uplenili v lovišču Iri Chisar v nekaj zadnjih letih in pričajo o biološki vitalnosti in trofejni kakovosti populacije jelenov iz tega lovišča. Od skupnega števila 13 bolgarskih jelenov, katerih rogovja so doslej ocenjena z več kot 250 točkami, jih je kar 9 iz lovišča Iri Chisar. Bolgarski lovci pričakujejo, da bodo v tem lovišču odstrelili jelena, katerega rogovje bo »premagalo« madžarsko jelenje rogovje, ocenjeno z 271 točkami; to po njihovih trditvah še ne pomeni zadnje meje v naglem in kakovostnem porastu trofejne vrednosti vzhodnoevropskih jelenov. Prepričani so, da sta jim za ta cilj potrebni le še

dve leti in malo sreče. Čeprav je takšno prepričanje videti popolnoma nemogoče, jim doc. dipl. inž. Josef Lochman (ČSSR) verjame.

Naglo in nenavadno hitro krepitev kakovosti rogovja jelenov lahko komentiramo z naslednjim razmišljanjem (Josef Lochman 1988): Približno pred 10 leti so bile lovske trofeje te vrste, ki so presegle 250 točk, prava senzacija in so sprožale številne razprave in komentarje. Danes pa se za jelenje rogovje, ki mu komisija pripiše toliko točk, reče: »250 točk je že precej, to je dobra trofeja«, in to je vse. To dokazuje, kako je vse relativno, kako hitro se lahko navadimo na vrednosti, o katerih se nam pred časom ni niti sanjalo. Samo po sebi se razume, da takšno razmišljanje velja za bolgarske in madžarske jelene, medtem ko za druge srednjeevropske države velja 250 točk za nedosegljivo mejo – in tako bo še zelo dolgo!

V lovišču Voden gojijo tudi muflone, katerih genetska osnova izhaja iz Češkoslovaške. Leta 1986 je bil odstreljen muflon, katerega starost so ocenili na 9 let, njegovi polži pa so dobili 240,5 CIC točke. Josef Lochman pravi: »Ocenjeval sem to lovsko trofejo in priznam, da nisem imel miru, dokler nisem videl končne točkovne vrednosti.« Na srečo je imel za ČSSR ta muflon slab prvi obseg (23 cm), sicer bi nam povzročil velike skrbi. Njegova točkovna vrednost pomeni 4. mesto na svetu v dolgotrajni tekmi najmočnejših muflonih rogov.

Velika prehranska vrednost stanišča in ugodne podnebne razmere so omogočile, da se je sprostil genetski potencial za tvorbo tako močnih rogov. Kakovost lokalnih muflonov je verjetno dvignila tudi močna selekcija, do katere je prišlo s prodiranjem šakala v ta območja. V dveh letih se je številčnost muflonov v lovišču Voden znižala z začetnih 200 glav na samo 60–70. Tako se je zopet potrdilo, da so mufloni prvi, ki jih napadejo naravni sovražniki – zveri, kot so šakal, ris ali volk.

Lovsko gospodarstvo Voden leži okoli 100 km zahodno od Varne in je eno izmed nekaj objektov za državne potrebe. Razdeljeno je na posamezne dele, ki so med seboj oddaljeni okoli 15 km. Prvi med njimi je lovišče Voden, drugo pa je lovišče Iri Chisar. Celotna površina obeh delov je okoli 16 000 ha, od tega je okoli 4000 ha polja; približno polovica je zasejana s koruso, druga polovica pa so posevki, ki so na voljo divjadi.

V lovišču Voden gojijo visoko število jelenjadi, lopatarjev, divjih prašičev in srnjadi ter

manjše število muflonov. To lovišče imajo bolj za reprezentančne namene kot za vzgojo živali z najmočnejšimi trofejami. Glede na to dosegajo rogovja jelenov do 250 točk, merjašči čekani pa do 130 točk.

V lovišču Iri Chisar živijo samo jelenjad in divji prašiči in v njem v glavnem gojijo jelene z najmočnejšim rogovjem na svetu. Mednarodna komisija za ocenjevanje trofej je obiskala le lovišče Voden, v katerem imajo med drugim tudi velik objekt za goste. Nadmorska višina tega lovišča je okrog 320 do 350 m, listnate gozdove pa sestavljajo v glavnem hrasti.

Prehransko vrednost lovišča si pri nas kar malo težko predstavljamo. Bogat obrod hrasta in vitalnost s pomlajevanjem hrastovih

gozdov, ki jo podpira še ustrezno podnebje, ustvarjajo neverjetno bogato zalogo naravne hrane. Poleg tega jelenjad še dopolnilno krmijo, posebno pozimi. Od celotne površine 8000 ha je okoli 1500 ha polj, ki še povečujejo prehransko ponudbo stanišča. V skladu s temi izjemno ugodnimi razmerami je tudi dobra kakovost praktično vseh vrst parklaste divjadi in intenzivna selekcija, ki jo opravljajo zelo profesionalno tam zaposleni ljudje. Predstave o tem, v katerem starostnem razredu (v kateri starosti) je trofejna divjad na vrhuncu, so tu za 2–3 leta večje kot drugod. Lovci (gosti) lovijo v tem lovišču samo zrele jelene.

Vse selekcijske poteze med mlado divjadjo opravlja specializirano osebje z visoko lovsko strokovnostjo. Zelo dobro je organizira-

no vodstvo lovskih gostov, transport in obdelava odstreljene divjadi. Celotno lovišče ima bogato komunikacijsko mrežo in je opremljeno z veliko udobnimi prežami, ki se delijo na letne in zimske. So precej večje, udobnejše in varnejše kot v marsikaterih drugih loviščih, dobro prekrite in z dobrim pristopom. Zimske preže imajo strehe, topli pod, dvojne stene in v njih so peči na trdo gorivo. Gost sedi na vrtljivem stolu in ima dober razgled po okolici. Večji del odstrela opravijo s teh prež, kar omogoča izjemno preudaren izbirni odstrel.

Rezultat vseh teh pogojev in razmer je izredno kakovostna divjad, katere lov in trofejni deli so za današnje razmere najmočnejši, kar jih je trenutno v Evropi.

Prevedel Z. Timarac

Kraljevi fazan (*Syrnaticus reevesii*) – na Češkem lovna divjad

Malo je znano, da je kraljevi fazan, ki ga pri nas poznamo izključno kot okrasno ptico, na Češkoslovaškem lovna divjad. O tem piše František Havránek v češkem lovskem časopisu Myslivost 2/88.

Kraljevi fazan spada v skupino lovnih vrst fazanov. V zoološki sistematiki je uvrščen v drugi rod kot pri nas znani navadni fazan. Kraljevi fazan je med fazani največji. Telo z repom meri 210 cm, pri čemer je rep dolg okoli 150 cm.

Pradomovina kraljevega fazana so nekateri deli severne in srednje Kitajske, kjer naseljuje planinska območja z redkimi gozdovi (nadmorska višina do 2000 m).

Med fazani je kraljevi fazan največji in bolj prilagojen življenju v gozdu

V Evropi se je pojavil verjetno v začetku 19. stoletja in so ga gojili kot okrasnega ptiča v parkih in vrtovih. Konec prejšnjega stoletja so ga v nekaj loviščih gojili v prosti naravi. Gojitev kraljevega fazana se je hitro razširila v okolici Brna, sledila pa so tudi druga lovišča na Češkem.

Toda poskusi gojitve niso bili vedno najbolj uspešni. Kraljevi fazani, posebno pevci te vrste, tudi niso bili spretni letalci. Dolg in lep rep jim prav gotovo ne olajšuje letanja, čeprav vseeno letijo hitreje kot navadni fazan, ki večino življenja preživi na tleh. Pevci kraljevega fazana izvajajo ljubezenske obrede na drevju, po pristanku na tla pa plodijo fazanke. Fazanke začnejo nesti jajca že zelo zgodaj spomladi, prej kot pri navadnem fazanu. Pri nepravilnem spolnem razmerju v umetni zreji sta se kraljevi in navadni fazan tudi križala. En petelin – pevec bi moral imeti 3–5 kokoši. V prvem letu znese fazanka 8–10 jajc, pri starejših samicah pa jih je v gnezdu navadno do 20. Valjenje traja 25 dni. Glede na sedanje razmere za divjad na poljedelskem svetu češkoslovaški strokovnjaki v lovstvu ugotavljajo, da bi bila gojitev kraljevih fazanov v določenih območjih dokaj perspektivna. To je namreč pretežno gozdni ptič, ki v prehrani minimalno izkorišča poljedelske kulture. Leta 1987 je bila spomladanska številčnost kraljevega fazana na Češkem 3560 ptic.

Z. T.

Foto A. Frković

Kdo je zadel prvo nagrado loterije »LOV 87«?

Glavni dobitnik – terensko vozilo lada – niva – je zadel Josip Pikoš iz vasi Studeno pri Reki.

V Novem Sadu jo je prevzel 25. 1. 1988 kot glavni dobitnik instant loterije »LOV 87«, ki jo je organizirala Lovska zveza Jugoslavije. Srečni dobitnik je kupil 4 srečke. Ko je na srečkah odkrival kombinacije, pri prvih treh srečkah ni imel sreče. Na četrti pa so se odkrili trije sloni, kar mu je omogočilo, da prevzame lada – nivo. Res »srečno« srečko je Josipu prodalo Lovsko društvo Lisjak v Kastolu.

D. I.

Umetna zreja poljskih zajcev in prepelic v Zelendvoru

V lovsko-vzgojni in turistični delovni organizaciji Zelendvor iz Varaždina že dolgo umetno gojijo fazane, divje race in poljske jerebice. Pred kratkim pa so v svoje delo vključili tudi umetno zrejo poljskih zajcev in prepelic in tako začeli podaljševati sezono in svojo bogato lovsko turistično ponudbo iz umetne zreje divjadi.

Posebne kletke, zajce in tehnologijo so uvozili iz Italije. Kletke so dvignjene nad zemljo, zajci pa so na mrežastih tleh. V vsaki kletki sta po dva para zajcev. V njih so tudi posebni zabojčki za odrasle in mlade zajce, ki se dajo zapreti in vzeti iz kletke skupaj z zajci. Zabojčki za odrasle zajce so zato, da se lahko vanje skrijejo, kadar se splašijo, za mlade pa, da jih odrasli ne pohodijo.

Zajce hranijo s posebnim koncentratom po italijanskem recep-

tu. Poleg tega jim dajejo koruzo v storžih, svežo deteljo, pozimi pa tudi seno iz detelje, jabolka, korenje in vrbove veje za glodanje. V posebne posode ali z dudo jim dajejo tudi vodo. S takšno zrejo, prehrano in seveda ob primerni zdravstveni zaščiti Italijani vzgojijo v letu dni 10 zajcev od ene zaijklje.

V Zelendvoru so kletke namestili tam, kjer so prej zrejali pernato divjad. Ker v začetku niso imeli ustreznega koncentrata, so bili tudi rezultati takšne zreje slabi. Poskusna zreja pri enem od lovskih čuvajev pa je dala boljše rezultate, zato razmišljajo, da bi nadaljevali z umetno zrejo te divjadi v kooperaciji.

Iz Italije so dobili tudi jajca evropske prepelice, ki jo uporabljajo v Italiji za šolanje psov. Strokovnjaki iz Zelendvora so hoteli umetno zrejeno divjad preskusiti kot lovno, čeprav so bili italijanski strokovnjaki pri tem dokaj skeptični. Trdili so, da te prepelice ne bodo letale in da se ne bodo razmnoževale.

V Zelendvoru pa jim je uspelo, da so te prepelice izvalili z majhno pasmo domačih kokoši, ker se 100 jajc ni splačalo valiti v inkubatorju. Izvaljene piščance so 20 dni obdržali v baterijah, nato pa so jih dali v posebne hišice z grelci in izpustom. Hranili so jih s koncentratom za poljske jerebice. Zahvaljujoč zelo kakovostni hrani in odpornosti teh ptic izgub praktično ni bilo.

Za lov so jih izpustili na strnišča, krompirišča in v koruzne plantaže. Rezultati so bili najboljši v območjih, kjer uspevajo vse tri kulture skupaj. Prepelic niso izpuščali skupinsko, ampak drugo za drugo na več mest, oziroma po 20–40 skupaj na eno območje. Lovili so jih skupaj z naravnimi prepelicami. Res je, da nekaj umetno vzgojenih prepelic ni hotelo zleteti, če je pes – ptičar stal na njih; po tem lahko dobri poznavalci tudi spoznajo umetno zrejene prepelice. Odlovili so vse prepelice, razen matične jate, ki je pripravljena za naslednjo sezono.

Tako se dvom Italijanov v tamkajšnjih razmerah ni uresničil, razen pri lovu (pred psom se prepelice iz umetne zreje ne dvigajo). V Italiji odlovijo samčke iz narave in jih spustijo v matične jate nesnic, da oplodijo jajca. V lovišču Zelendvor so 2 meseca stare prepelice že znesle oplojena jajca, pa tudi pele so.

Za naslednjo sezono v Zelendvoru razmišljajo o tem, kako bi zredili takšne prepelice, ki bi tudi bolje letale. To nameravajo poskusiti najprej ob pomoči lovskih psov v visokih, dolgih in ozkih voljerah. Voljere bodo prekrile z najlonsko mrežo, da se ptice pri zletanju ne bodo poškodovale. Poleg tega bodo ob ustreznem uravnavanju svetlobe zrejali tudi »zgodnje« in »pozne« jerebice, kot je to že praksa pri umetni zreji, če bo seveda zanimanje za to vrsto lovne divjadi dovolj veliko. Takšna razmišljanja niso neosnovana, saj stroški umetne zreje prepelic niso veliki, finančni prihodek pa je dober.

Z. T.

Na paši

Foto K. Lampe, Diana

Maček v lovišču

Miodrag Vlaović

Priznati moram, da je huda sprememba v načinu izvajanja lova, ko prideš iz visokogorskega v nižinsko lovišče.

Prejšnje leto me je namreč nekaj članov LD Šentjur povabilo na lov na srnjaka. Prijazni gostitelji Miran, Martin, Marjan in Dušan so mi omogočili čudovite ure v lovišču, ki je izredno zanimivo, saj po obliki spominja na kraški svet. Poštenost in odkritosrčnost mojih gostiteljev sta me močno prevzela, tako da so mi prijetne urice in dogodivščine v lovišču ostale v nepozabnem spominu. Ob koncu junija sem se z Miranom prvič odpravil v lovišče, čeprav me je leto poprej lovski tovariš Dušan že peljal po tem revirju, imenovanem Šohta.

Po lepem vremenu sva prišla do preže, ki jo je Miran pred leti naredil s pokojnim očetom. Dobra preža na lepem kraju je ponujala čudovit razgled: na levi strani lepo splaniran in urejen travnik, ki sega do skrajne zmogljivosti lovske risanice, na desni pa vzorno obdelane njive.

Ko sem tako gledal številne njive, zasejane s koruzo, repo in pšenico, sem si v sebi razlagal, češ saj ni čudno, da imajo v tej lovski družini še zadosti male divjadi, v nekaterih drugih loviščih pa je primanjkuje. Verjetno ni boljših remiz za malo divjad, kot so dobro obdelana polja.

In tako čakava srnjaka. Bajе ima močno deformirano rogovje. Saj sem vesel vsake trofeje, vendar so mi bile takšne vedno najbolj pri srcu. Ne čakava ga prvič, petkrat sva ga že čakala, tega prebrisanca, pa se še nismo srečali. Tega popoldneva sva torej spet na istem mestu. Na nevihto kaže, pa ne dolgo. Veter piha in razganja oblake. Lep dan se napravi.

Zrak je čist. Prava veselica v gozdu. Ptiki pojejo v lepem ritmu čiv-čiv, sicer pa vlada mir, neskončni mir; povsod, razen v meni. Napet sem. Naenkrat zagledam na levi strani travnika močnega rjavega mačka s kratkim repom. Razburjen sem, pogledam proti Miranu. Tolaži me, češ: »To ni nič slabega.« Maček v značilni lovski hoji previdno preiskuje travnik. Nekaj išče, kot da je pozabil kaj pomembnega. Skoraj je že prišel do roba gozda in skoraj sem si že oddahnil. V tem trenutku pa z Miranom v črti proti dolgim travnikom zagledava srnjaka. Lep je, lepo razprto rogovje ima, tanko, po postavi in vedenju pa bi človek rekel – srednje star srnjak. »Kaj pa zdaj?« se spra-

šujem, ko opazim, da je srnjak namenil vso pozornost mačku, oddaljenemu kakšnih trideset korakov od njega. Z Miranom se spogledava. Lej ga, vrabca! Nemo opazujeva, kaj bo. Že sem mislil, da jo bo srnjak ucvrl nazaj v gozd. Pa ne. Radovednost je bila močnejša. V paradnem koraku se nameri naravnost proti mačku. Ko se mu približa na nekaj korakov, opozorilno zamahne z glavo in kot blisk izgine v temi gozda. No, zdaj pa imava! Maček je, srnjaka ni. »Seveda,« z bodem lovskega prijatelja, »nič hudega, če je maček v lovišču.« Kislo se drži. Žal mu je.

Zdaj sem prepričan, da je za ta dan z najinim lovom konec, Miran pa ne. Prepričljivo me pomirja. »Ta kozjanski svet,« se tolažim, »in navade divjadi v njem pozna odlično. On že ve.« Pomenljivo me pogleda in šegavo doda, češ, tale srnjak bo še enkrat izstopil, in sicer pod najino prežo. »No,« sem si mislil, »ni ga lova brez lovske latinščine.«

Nisem mu verjel. Nejevoljno sem pogledal proti kotu, kamor je izginil najin radovednež. Spet čakava. Opazujeva. Tristo metrov stran na levi je izstopila srna, lej si jo no! Mirno se pase, močna je. Trava še ni pokošena, gotovo je sočna, lepa kot pravljíčna preproga. Sonce ji daje čudovite barve. Med njimi rdeča posebej izstopa.

Tik pod prežo se nama pripase mlad, lep zajček. Veselo striže z uhlji ter oprezuje. Varen je. Na straži ima pač dva čuvaja. Že, ampak najine pomoči ne potrebuje. Napet sem. Prisluškujem. Tako je tiho, da ujame pok vejice v gozdu. Zdi se mi, da slišim lastne utripe v vratu. Spet pok. In glej: na sto metrov pod prežo zagledava prečudovitega in napetega znanca.

Ocenjujeva ga, v tem dvigne glavo proti nama in naju opazi. Na zunaj sva mirna, nemir v meni pa se stopnjuje. Lovec pač ne more biti miren pri takšnih snidenjih. Miran mi ukazuje: »Ta pravi je!« Pripravim se za strel. Sonce mi preveč blešči. Nekako rdečo sliko imam v daljnogledu. Pomerim bolj nizko, za pleča. Imam puško, nastreljeno v senci. Vsak lovec dobro ve, da v takšnih primerih puška nese visoko in prenekateri lovec je že, če ni vedel, kako mu nese puška v različnih razmerah, podnevi in ponoči, ostal razočaran. Sredi tele teorije počim. Strel me skoraj presenetil. Srnjak nakaže nizek strel. Smola pa taka! Razburjen sem.

Na preži počakava dvajset minut, tako dolgih dvajset minut, vendar pravičnih za divjad. Potem pa na nastrel! Kri, vsebina želodca na nastrelu. Imam občutek, da je vsa želodčna vsebina na tleh. Kaj pa zdaj? Nestrpen sem, ni kaj. Tema je. Miran mi predlaga, da počakava do jutra. »Zjutraj,« tako pravi, »bova z mojim krvosledcem Adijem poiskala srnjaka.« Kar preveč neučakan sem. Vendar sem dolgo lovec, velikokrat sem bral zapise našega znanega iskalca Pernata in globoko jim verjamem. Počakati je treba do jutra. Prideva domov. Spet analizirava ves potek lova. Pokličem v službo, da bom zjutraj zamudil. Na srečo sem imel ta dan ambulanto, tako da me niso čakali zahtevni operativni posegi. Ne morem zaspati, mōra me tlačiti. Ob štirih zjutraj sem že na nogah, celo uro prezgodaj. Predjutro je, Šentjur spi. Pričakujem Mirana. Točen je kot vedno. Adi me veselo pozdravlja. Oba se tiščiva spredaj v avtu, veselo me liže, božam ga.

Na nastrelu smo. Adi ga obdeluje. Potem strokovno izdeluje sled na slednem jermenu. Po petnajstih minutah že ima srnjaka. Še je živ. Smrtni strel v vrat ga reši trpljenja. Korenjak je bil. Čeprav je prvi strel šel skozi desni reženj jeter in želodec, je ta močna divjad prenesla in pretrpela veliko. Poklonil sem se srnjaku in zahvalil Adiju. Zadnji grizljaj in vejica za Adija, ki je tako uspešno izsledil srnjaka, sta me po veliki grenkobi ter slabem občutku vendarle spravila v dobro voljo. Veselo sem odnesel iztrebljenega srnjaka proti avtu. V dobri veri seveda, da sva z Miranom ravnala pravilno.

Kako smo gospodarili z divjadjo v Savinjsko-kozjanskem lovskogojitvenem območju

Bistveni del gospodarjenja z divjadjo je njen odstrel, v pravilnem številu ter z gojitvenimi smernicami dogovorjeni spolni, starostni in kakovostni sestavi. Za vse lovske družine, združene v lovskogojitvenem območju, ugotavljamo to na bazenskih pregledih ob koncu lovskega leta. V bazenih je združenih po več lovišč, ki imajo podobne naravne razmere. Pri **srnjadi** kot glavni in najbolj razširjeni ter ekonomsko najzanimivejši divjadi smo ugotovili, da je bil odstrel opravljen 107 %. Načrtovan je bil odstrel 4624 glav srnjadi, odstreljenih pa je bilo 4347 živali. K tem moramo prišteti še 605 glav izrednih izgub (povoženih, okošenih ipd.), kar znaša skupno 4952 glav srnjadi oz. sedem odstotkov nad letnim načrtom. Spolno razmerje odstrela se je rahlo nagibalo v prid srnjakom. Ker pa je bilo pri srnah skoraj enkrat več izrednih izgub, se je to razmerje skorajda izravnalo.

Velik napredek smo dosegli pri pravilni starostni sestavi odstrela, kar lepo kažejo podatki:

Srnjaki: mladiči – republiške gojitvene smernice – 5 %, odstrel 1987 – 4 %;

lanščaki – gojitvene smernice – najmanj 20 %, odstrel 1987 – 21 %;

dve- in večletni srnjaki – smernice – največ 25 %, odstrel 1987 – 26 %.

Srne: mladiči – smernice – najmanj 25 %, odstrel 1987 – 28 %; srne – mladice – republiške gojitvene smernice – 5 %, odstrel 1987 – 6 %; dve- in večletne srne – republiške gojitvene smernice – največ 20 %, odstrel 1987 – 15 %.

Odstrel po kakovostni ravni ni dosledno sledil gojitvenim smernicam. Lanščakov A kategorije je bilo uplenjenih 8 % od celotnega odstrela enoletnih srnjakov. Za ta odstotek je »zaslužnih« nekaj družin, ki so tudi do 50 % odstrela lanščakov opravile v A kategoriji, na srečo pa takšnih grešnikov ni veliko. Pri odstrelu dve- in večletnih A srnjakov jih je 19 % A kategorije, kar je še v

okviru smernic. Značilno je, da je med rogovi srnjakov vse več takšnih, ki so bila v času rasti poškodovana. Za to so večinoma krive številne žice in ograje, saj bo, če bo šlo tako dalje, kmalu vsa Slovenija ograjena.

Dejstvo, da lovske družine predložijo v oceno tudi spodnje čeljustnice (zobovje) uplenjenih nad leto dni starih srn, omogoča natančno določitev, koliko je bilo uplenjenih srn – mladice in koliko dve- in večletnih srn. To ločevanje je bilo pred tem zelo natančno, običajno merilo je bila le telesna teža. Danes vidimo, da je edino natančnejše merilo za določanje starosti le predloženo zobovje.

Manj ugodno kot pri srnjadi je gospodarjenje z **gamsi**. Količinski načrt odstrela sta dokaj dobro opravili obe visokogorski lovišči (LD Solčava in LD Luče), za kar so tudi objektivni razlogi. Lov na gamse nad gozdno mejo je uspešnejši, saj je tam opazovanje in ocenjevanje lažje. Poleg tega ima lov na gamse v teh loviščih večjo tradicijo in več je izurjenih lovcev, ki znajo gamse pravilno loviti in tudi oceniti. Preglednica odstrela gamsov v teh visokogorskih območjih to tudi potrjuje: načrtovani odstrel 75 gamsov, opravljeni 73 gamsov ali 97 %. Določila republiških gojitvenih smernic: razred mladih – največ 20 %, odstreljenih 24 %; razred srednje starih – največ 30 %, odstreljenih 29 %; razred zrelih – 50 % – odstreljenih 47 %. Občutno slabši je položaj v gorskih in gozdnatih loviščih. Tu je bil načrtovani odstrel opravljen 81 % in 53 %. Odstrel po starostni sestavi precej odstopa od republiških gojitvenih smernic, glavni razlogi za to pa so:

- precenjevanje številčnosti in mnenje, da je pri gamsih prirastek prav takšen kot pri srnjadi;
- težji lov in opazovanje gamsov v nepreglednih gozdnatih loviščih;
- slabše poznavanje te divjadi in malo izkušenih lovcev – gamsarjev;
- v večini teh lovišč razmeroma pozen začetek lova,
- lov v nekaterih LD ni dobro urejen s poslovníkom, ki dopušča izvajanje lova tudi neizkušenim lovcom ali pa s svojimi določili spodbuja lov po načelu, »kdo bo prvi«.

Starostna sestava odstrela gamsov v gorskih in gozdnatih loviščih pa je naslednja:

gorska lovišča: republiške gojitvene smernice: razred mladih

Tri zanimiva srnjača rogova srnjakov iz lovišča LD Kajuh (SK ZLD Celje). Vsi trije srnjaki so bili uplenjeni leta 1987.

največ 30 %, odstrel 48 %; razred srednje starih – največ 30 %, odstrel 41 %; razred zrelih – 40 %, odstrel 11 %.

Gozdnata lovišča: republiške gojitvene smernice: razred mladih – največ 40 %, odstrel 67 %; razred srednje starih – največ 20 %, odstrel 22 %; razred zrelih – 40 %, odstrel 11 %.

Načrtovanje odstrela **divjih prašičev** je bazensko. Vse družine morajo sproti javljati opravljeni odstrel v pisarno SK ZLD Celje, ta pa mora iz bazena obvestiti, ko je odstrel dosežen. Obvestilu sledi takojšen bazenski posvet, na katerem ugotavljajo, ali je bilo načrtovanje realno. Če ugotovijo, da je bil načrt prenizek, ga zastopniki družin sporazumno zvišajo. Za preteklo lovsko leto je bil na bazenskih posvetih dogovorjen za vse lovskogojitveno območje takle načrt: neomejen odstrel mladicev-ozimcev in odstrel 78 lanščakov ter v dveh loviščih s previsoko številčnostjo tudi odstrel desetih svinj. Opravili pa so naslednji odstrel: 128 mladicev (56 ozimcev in 72 ozimk), 65

lanščakov (26 merjaščkov in 39 svinj) in 30 dve- in večletnih divjih prašičev (15 merjascev in 15 svinj). Skupno so uplenili 223 divjih prašičev (leto prej 179).

Izvajanje gojitvenih smernic za vse LGO pokaže preglednica: ozimci (mladiči) po gojitvenih smernicah najmanj 60 %, odstrel 1987 – 57 %, lanščaki po gojitvenih smernicah najmanj 30 %, odstrel 1987 – 29 %, dve- in večletni divji prašiči (dogovorjeni odstrel 10 svinj ali 4 %) 1987 – 14 %.

Ocena odstrela in primerjava z republiškimi gojitvenimi smernicami po bazenih pokaže, da je odstrel najbolj opravil bazen »Konjiška gora – Paški Kozjak« (63 % odstrela ozimcev, 31 % odstrela lanščakov in samo 6 % odstrela odraslih, ki so bili še zavarovani).

Pri vseh drugih bazenih je odstotek odstrela odraslih živali višji, kar kaže na občutno upadanje lovske discipline in zavesti, pa tudi na mlakost nekaterih lovskih družin pri obravnavanju

prekrškov. Žal se je pokazalo, da tudi zakoniti predpisi niso zadostna zaščita pred »streljači«. Kar v treh lovskih družinah so bili namreč uplenjeni odrasli divji prašiči, čeprav jih lovski zakon varuje od 15. 2. do 1. 4.

Jelenjad je v preteklih letih nasečila Zgornjesavinjsko in del Šaleške doline, vendar pa ta lovišča zanj niso rajonizirana. Načrtovani odstrel je bil dosežen le 63 %, verjetno zaradi precenjevanja številčnosti. Življenjski prostor te divjadi je velik in tako zagotovo šteje iste živali več LD. Odstrelili so več živali ženskega spola, mladičev in mlade jelenjadi. Kljub ostremu odstrelu in ne da bi izbirali glede na kakovost rogovja (ali ravno zato?), je jelenjad izredno krepka, skoraj polovica uplenjenih jelenov pa A kategorije. Zanimivo je, da skuša jelenjad vedno znova naseliti lovišča z nekoliko bolj strnjnimi gozdnimi površinami, kar ji moramo žal z odstrelom preprečiti. Kolonija **damjekov** v Šaleški dolini je bila popolnoma zavarovana, ker želita obe lovski družini, ki z njimi gospodarita, izboljšati starostno sestavo te populacije in ohraniti njeno primerno številčnost.

Odstrel **muflonov** je bil opravljen 70 %, v spolnem razmerju s težiščem na ženskem spolu. V vseh treh kolonijah je kritična starostna sestava obnov, saj ni opaziti zrelih. To skušajo LD popraviti z varstvom srednje starih živali in tako lani niso uplenili nobenega ovna, starejšega od treh let. Ponekod občutno upada številčnost. Vzrokov za to je več, od previsokega odstrela rodni ovc do izgub zaradi klateških psov, ki lahko uničijo večino jag-njet.

Vse lovske družine v LGO načrtujejo odstrel **male divjadi** spoznamo, na jesenskih bazenskih posvetih, ko vemo, kakšne so bile vremenske razmere spomladi in poleti, s kakšnimi izgubami lahko računamo zaradi zgodnje ali pozne košnje in ali bodo tudi izgube zaradi bolezni (zajci), toče, poplav itd. Kljub opozorilom gojitvene komisije, da je bilo leto za malo divjad zelo neugodno in naj zato lovske družine to pri načrtovanju upoštevajo, je prevladalo optimistično, vendar nestrokovno mnenje, da je male divjadi toliko, da lahko družine načrtujejo zmeren odstrel. Rezultati pa so bili porazni. Načrtovani odstrel zajcev je bil opravljen le 60%. Slabo spričevalo za lovske družine je, da jih

je le 8 realno ocenilo številčnost zajca in načrtovani odstrel tudi opravilo. Kar 39 lovskih družin pa je številčnost zajca močno precenilo. Četudi je bil na območju vsega LGO opravljen skromen odstrel, je verjetno, da je bil s tem oškodovan osnovni razplodni fond, saj prirastka lani skoraj ni bilo.

Takšna ocena velja tudi za fazane. Odstreljenih je bilo le 378 ali 45 % načrtovanega odstrela. Načrtovani odstrel sta opravili le dve LD, vse druge pa ne. Zaradi deževne in hladne pomladi in ravno takšne prve polovice poletja kaj drugega tudi nismo mogli pričakovati. Kako je s fazani iz umetne zreje, pa tako že vsi vemo!

Prevelike želje smo imeli tudi pri načrtovanju odstrela rac mlakaric. Čeprav je ta divjad še dokaj številčna, smo verjetno le precenili prirastek in zato načrtovani odstrel opravili le 53% (725 rac). Z mojimi kritičnimi ocenami se verjetno mnogi ne bodo strinjali. Temeljijo pa na natančnih podatkih in so napisane zato, da bi se gospodarjenje izboljšalo tam, kjer še ni v skladu z dogovorjenimi načeli, in se obdržalo na primerni višini tudi tam, kjer smo zastavljene cilje že dosegli ali smo se jim zelo približali.

S. K.

Lovska zveza Slovenije odlikovala Gorsko reševalno službo Slovenije

Dvanajstega marca 1988 je bila v prostorih PPC Gorenjski sejem – Kranj krajša slovesnost, na kateri je Lovska zveza Slovenije, oziroma njen predsednik Bruno Skumavc, izročil visoko lovsko odlikovanje red za lovske zasluge I. stopnje Gorski reševalni službi Slovenije. Slovesnost se je nanašala na 75-letnico organiziranja in delovanja GRS. Priznanje je prevzel predsednik zdravniške podkomisije dr. Andrej Robič, ki je poudaril, da je največje zadovoljstvo vsakega gorskega reševalca, če človeku v stiski in nesreči na gori lahko pomaga.

V nadaljevanju je dr. Robič spregovoril še o dragocenem sodelovanju z gorskimi lovci pri akcijah reševanja v gorah, saj prav ti dobro poznajo najbolj skrite naravne prehode in območja.

IZKLJUČITEV IZ ČLANSTVA

Lovska družina Loka pri Žusmu je izključila člana **Mirka Maleca iz Babne Reke 17, 63223 Loka pri Žusmu**, ker je v lovopustu s puško šibrenico ustrelil srnjaka v tujem lovišču in si ga prilastil. Izključitev je pravomočna.

Lovska družina Rog. Slatina je izključila člana **Mirka Ivanuša iz M. Roden 20, 63250 Rog. Slatina**, in sicer zaradi lova v zavarovanem predelu lovišča v družbi z nelovcem, kateremu je posodil celo svojo puško in strelivo. Izključitev je pravomočna.

SK ZLD Celje

Gorenjski lovski rogisti

Tudi gorenjska regija oziroma območje Zveze lovskih družin Gorenjske je naposled dobila ansambel lovskih rogistov. Ustanovitelj sta ZLD in LKD Gorenjske, delovali pa bodo verjetno kot sekcija v okviru ZLD Gorenjske. Na svojem prvem zboru so se zbrali v začetku februarja v lovskem domu LD Škofja Loka, kjer bodo imeli tudi svoj domicil. Prvič so nastopili na 4. lovsko-kinološkem plesu 12. marca v Škofji Loki. Sedem do osem članov ansambla pod vodstvom Janeza Ravnikarja vadi vsak teden. Nastopiti nameravajo tudi na tradicionalnem srečanju lovskih rogistov in pevskih zborov, ki bo letos junija v Mežici.

Želimo jim dobro sodelovanje z lovskimi in kinološko organizacijo na Gorenjskem in veliko uspehov na nastopih!

J. H.

Strelci počastili praznik Osvobodilne fronte

LD Toško čelo je 27. aprila letos priredila tradicionalno meddružinsko strelsko tekmovanje v počastitev obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte. Letošnja, sedma prireditve zapore je pritegnila v osrčje nekdanje partizanske Dolomitske republike rekordno število tekmovalcev in prijateljev lovskega strelstva. Med številnimi tekmovalci in gosti so bili tudi člani LZS in ZLD Ljubljana. Ob izkušenih strelcih je razveselila udeležba mladih lovcev in pripravnikov, kar priča o vse večji priljubljenosti športnega strelstva pri nas.

Na tekmi pred petimi leti je na primer sodelovalo 53 strelcev (15

ekip in 8 posameznikov), leta 1986 jih je bilo že 70 (18 ekip in 16 posameznikov), leta 1987 se je pomerilo 96 strelcev (21 ekip in 33 posameznikov), letos pa kar 160 tekmovalcev v 25 ekipah in 85 posameznikov, od tega več kot polovica pripravnikov. Slednjim sta spregovorila predstavnik ljubljanske lovske zveze Marjan Tavčar in Milan Velkovrh. Prvi jim je pojasnil pogoje, priprave in potek lovskih izpitov, drugi pa jim je razložil varno ravnanje z orožjem in osnove tehnike lovskega športnega streljanja. Prireditve, ki jo je zjutraj odprl Janez Dobnikar, starešina LD Toško čelo, je potekala v sončnem in mirnem pomladnem dnevu, gladko in brez večjih zastojev v tekmovalnem oziroma strokovnotehničnem smislu ter prijetno in sproščeno v družabnem delu. Priznanje za več kot 8-urni varen potek tekme gre vsej strelski sekciji, od posadke pri strojih za golobe, pomočnikov pri tarčah, evidenci rezultatov, do sodniške ekipe v sestavi Hine Hofman, Franc Šrot in brata Stane in Vinko Tomažič. Čestitke zlasti slednjima, saj sta bila hkrati organizatorja, tekmovalca in sodnika. Tekmovanje so sklenili pozno popoldne, z razvedrilnim, izločilnim, nagradnim streljanjem na golobe, na katerem je sodelovalo 71 strelcev. Na koncu so slovesno razglasili rezultate, zmagovalnim ekipam so podelili pokale, prvim trem posameznikom v vsaki disciplini spominske medalje, naslednjim 25 najbolj uvrščenim pa praktična darila. Rezultati: Med ekipami je zmagala v lovski kombinaciji prva postava LD Udenboršt v sestavi: Peter Slatner, Marjan Markič in Drago Peric s 516 točkami. Druga je bila LD Ig (Marko Strle, Matjaž Makarovič in Jože Vrbinc), ki si je priborila 510 točk. Na tretjem mestu je bila SD Svoboda iz Senožeč (Tomaž Končan, Niko Mejaš in Drago Aberšek), ki je dosegla 507 točk.

Tradicionalna strelska prireditev v počastitev dneva OF postaja vse bolj množična in priljubljena

Foto L. Pohar

Kombinacija posamično:

1. Jože Česnik, LD Grmada, 180 točk, 2. Mitja Kersnik, LD Lukovica, 179 točk, 3. Marjan Kožlakar, LD Tuhinj, 178 točk.

Golobi posamično:

1. Marjan Kožlakar, LD Tuhinj, 105 točk, 2. Marjan Markič, LD Udenboršt I., 98 točk, 3. Delorenzo ml., LD Pugled, 98 točk.

Srnjak posamično:

1. Drago Peric, LD Udenboršt I., 92 točk, 2. Ivan Jenko, LD Tuhinj, 89 točk, 3. Jože Česnik, LD Grmada, 89 točk.

Tradicionalna strelska prireditev v čast dneva OF na Toškem čelu postaja iz leta v leto bolj množič-

na in priljubljena. Poleg privlačnosti same izletniške točke na vratih Ljubljane in prijetnega oskrbniškega para Joži in Franceta prispeva k njeni priljubljenosti zlasti gostoljubje in sproščena družabnost, ki jo znajo ustvariti delovni člani lovske družine s svojimi požrtvovalnimi družicami. Strelcem pomeni to vsakoletno prvo pomladno tekmovalno preizkušnjo. Eden izmed razlogov za priljubljenost pa je tudi dejstvo, da postaja organizacija tekme vse solidnejša, čeprav so jo letos poleg izrednega števila strelcev malo motili nastopi pripravnikov, ki so upočasnilli ritem. To pa je bila za organizatorje nova izkušnja in hkrati spodbuda, da bo prireditev prihodnje leto še uspešnejša.

L. P.

Na Toškem čelu se je pomerilo 160 tekmovalcev v 25 ekipah in 85 posameznikov

Foto L. Pohar

Gospodarjenje z jelenjadjo v območjih umiranja gozdov

Delovna skupina za škode od divjadi, ki deluje pri komisiji CIC za veliko divjad, se je 25. 2. 1988 sestala v Salzburgu, in sicer 49 strokovnjakov in predstavnikov iz devetih držav.

Osrednji referat je bil iz NDR, govoril pa je predvsem o gospodarjenju z jelenjadjo v območjih, v katerih gozdovi umirajo. Gre za problematiko, ki je bolj ali manj aktualna po vsej Evropi. Znižanju številčnosti jelenjadi (do 2 glavi na 100 ha) morajo slediti tudi drugi ukrepi za izboljševanje prehranskih in bivalnih razmer jelenjadi, kar razbremeni pritisk jelenjadi na gozd in neposredno poveča obseg naravnega pomlajevanja. Te probleme poznajo tudi v drugih državah, pritiski na gozd pa se krepijo tudi z drugimi oblikami človekove dejavnosti. Ti vplivi bolj povečujejo nevarnost škod v gozdu kot sama navzočnost jelenjadi. Opozorili so tudi na druge povzročitelje škod, predvsem na govedo (gozdna paša). Zanimiv je podatek inventure v avstrijskih gozdovih, ki je pokazala, da ima 7,9 % zajetih dreves poškodbe zaradi lupljenja, da pa ima še enkrat toliko (13,4 %) dreves tudi občutne posledice zaradi načina izkoriščanja gozdov, predvsem zaradi težke mehanizacije.

V takih razmerah samo zniževanje številčnosti jelenjadi ni rešitev. Ohranitev gozda in jelenjadi je mogoča le ob usklajenem in odgovornem delu gozdarstva, lovstva, kmetijstva, pa tudi vseh drugih uporabnikov narave. Primeri iz Švice kažejo na možnosti in uspehe takega sodelovanja. Od tod izvira tudi skupna misel posvetovanja o skupnem interesu in odgovornosti glede dolgoročne rešitve problema gozd-divjad.

B. Krž

35/30 let Lovske družine Jezersko

Marca 1988 je bila na Zg. Jezerem lovska slovesnost v počastitev 30-letnice delovanja LD Jezersko. V teh dolgih letih si je LD pridobila velik ugled in spoštovanje. Tradicija lovstva v tem območju sega v leto 1848, ko je lastnik zemljišča lahko lovil na svojem posestvu. To je seveda povzročilo velik nenadzorovan odstrel, zato so leta 1870 dobili pravico do lova oziroma lastnega lovišča samo posestniki z več kot 115 ha zemlje. Leta 1946 pa smo že v novi domovini ustanovili LD Jezersko, ki je delovala do leta 1949, tega leta pa je bilo ustanovljeno državno lovišče na republiški ravni in so LD lovišče odvzeli. To je bil za jezerske lovce precej boleč ukrep. Tako je bilo vse do leta 1957, ko je bila LD Jezersko ponovno ustanov-

ljena. Takrat ji je bilo dodeljeno 4644 ha lovišča.

V družini so se znova zbrali ljubitelji lova od Ljubljane, prek Kranja do Jezerskega. Še isto leto smo za starešino izvolili Jožeta Skuberja-Makeka, naprednega domačina, razgledanega in izjemno širokega posestnika z Zgornjega Jezerskega izpod Makekove Kočne, ki je bil obenem tudi dovolj strokoven in pošten gojitelj divjadi.

Danes LD združuje 94 članov, ima številne lovske naprave, tri zavetišča, uredila pa je tudi veliko kilometrov lovsko-planinskih steza. Tako daje danes lov na ruševca, gamsa, jelena... lovcu resnično izjemna lovsko doživetja.

Ob svojem skromnem jubileju so lovci izdali tudi skrbno pripravljeno brošuro o lovstvu na Jezerskem.

Franč Ekar

Z zadnjega skupnega lova, decembra 1987, lovcev LD Jezersko

Foto F. Ekar

Jubilanti

Jože Sernc, ml. je 30. 11. 1987 praznoval svojo 60-letnico.

Rodil se je 30. 11. 1927 v Rušah. Že kot fantič je spremljal očeta na lovske pohode in spoznaval domačo naravo. Kadar ga je pot zanesla na očetov dom, znano Maroltovo kmetijo na Smolniku, je tam ob trofejah svojih dedov in pripovedovanju strica Edeka, slovitega pohorskega lovca, spoznaval kmečke in lovske korenine lastnega rodu.

Ko je končal gozdarsko šolo, se je zaposlil v svojem poklicu, leta 1949 pa se je vključil v LD Ruše. Jože spada v generacijo, ki je našemu lovstvu veliko prispevala, saj je od njegove reorganizacije do danes nenehno dejaven. Z njegovim sodelovanjem smo uspešno opravili bonitiranje lovišča, delal pa je tudi pri delovnih akcijah v lovišču in pri zidavi lovske koče.

Leta 1964 je postal tajnik družine in to funkcijo opravljal do leta 1969. V letih 1969/1972 je bil član nadzornega odbora, nato pa je postal revirni vodja. S svojo strokovnostjo se je izkazal zlasti pri uvajanju lovskogojitvenih naprav in lovišče in prav zato je bil leta 1968 določen za člana komisije za lovstvo pri SO Maribor, v kateri je deloval do leta 1980.

Malo lovcev tako podrobno pozna lovišče kot Jože, zato je njegovo mnenje pri lovskih razpravah vselej zelo upoštevano in zaželeno.

Za zvesto sodelovanje ga je naša organizacija odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Jože Sernc ml.

Vladimir Paternost

Tam zgoraj v svoji lovski kočici na Starem travniku se v samotni uri in ob pogledu v dolino spomni na nas, lovske tovariše, ki ti iz daljave kličejo še na mnoga leta!

Lovci LD Ruše – J. Š.

Vladimir Paternost je 29. 12. 1987 praznoval svoj 75. rojstni dan.

Postojnčan po rodu je že v rani mladosti začutil dihaljavniškost gozdov ter vedno znova zahajal v njihov objem.

Med NOB je deloval kot poveljnik narodne zaščite v Postojni, po končani vojni pa se je aktivno vključil v obnovo porušene domovine. Prva leta po vojni je bil zaposlen v obratu takratnega Lipa na Belskem. Od tam ga je pot vodila v obrat Javor Prestranek. V tem kraju je leta 1952 postal član LD Prestranek.

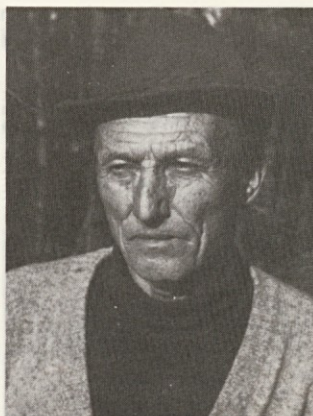
Vsa leta se je aktivno posvečal lovski organizaciji. Tako je bil od leta 1960 do 1962 predsednik LD, od leta 1964 do 1974 je deloval v NO, nato je bil referent za kinologijo v IO lovske družine (1974–1976) in od leta 1976 do 1980 predsednik disciplinske komisije. Danes pa ponosno stopa s praporom lovske družine kot praporščak.

Še danes se ne more odreči strokovnemu delu v družini in kot lovski preglednik iz leta v leto neumorno prenaša svoje lovske izkušnje na mlajše lovce.

Lovski tovariši ga imamo še posebno radi zaradi njegovega poštenega načina do lova, lovske organizacije in bogatega lovskega znanja.

Vladimira je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje.

Dragi Lado, v imenu LD Prestranek ti želimo še mnogo zdravja,

Franc Mivšek

ravne cevi in se ti zahvaljujemo za vse, kar si napravil v naši lovski družini!

Lovci LD Prestranek

France Mivšek je 3. 12. 1987 praznoval šestdeseti rojstni dan. Rodil se je 3. 12. 1927 v Sodražici. Otroštvo je preživel pri starih starših. Njegov stari oče je bil gozdni delavec in ko je odhajal na delo na Travno goro, se mu je France zelo rad pridružil. Zato ni naključje, da na Travnici pozna skoraj vsako drevo in dobro ve, izza katerega grma bo prišla divjad.

Po osnovni šoli je bil hlapec – pastir.

Leta 1944 se je aktivno vključil v NOB. Partizani je od Primorske do Štajerske in bil za to tudi odlikovan.

V KNOJ je ostal do leta 1947. Po koncu službovanja v JLA se je zaposlil kot tovarniški delavec. Kmalu se je vrnil v domači kraj, kjer je končal srednjo kmetijsko šolo. Zaposlil se je v domači tovarni v Sodražici. Tu je spet dobil stik z naravo, v kateri je preživel otroška leta. Zato se je leta 1953 včlanil v lovsko organizacijo. Med lovci je France zelo aktiven. V upravnem odboru je deloval kar 16 let (od 1968–82). Eno mandatno obdobje je bil tajnik LD (1966–67), večkrat pa je bil mentor pripravnikom. Svoje izkušnje, pridobljene od svojega mentorja, priznanega lovca in kinologa Adolfa Ivanca, je zelo uspešno prenašal na lovske pripravnike.

France se nadvse zavzema za varstvo in gojitev divjadi. Sodeloval je pri izdelavi nešteti lovskih naprav. Odkar je postal lovec pa do danes je lovski čuvaj. V svojem dolgoletnem članstvu je

vzgojil veliko lovske psov, predvsem kratkodlakih istrskih goničev, za kar je dobil tudi posebna priznanja in prehodne pokale. Pogosto je bil vodič tujim lovcom na lovu na medveda. Z medvedi se je velikokrat srečal, a se jim je znal vselej izogniti. Dobro je znal oceniti škodo, ki jo je medved povzročil na kmetijskih površinah. Od LZS je Mivšek dobil znak za lovske zasluge, od KZS pa srebrni in zlati znak za kinološke zasluge.

Dragi France, za tvoj šestdeseti rojstni dan ti lovci LD Sodražica kličejo še na mnoga leta in želimo veliko lepih trenutkov na lovu in v naravi ob varovanju naše bogate naravne dediščine!

Lovci LD Sodražica – E. V.

Častni član naše LD **Jože Sernc** st. je 23. 12. 1987 slavil svoj 85. rojstni dan.

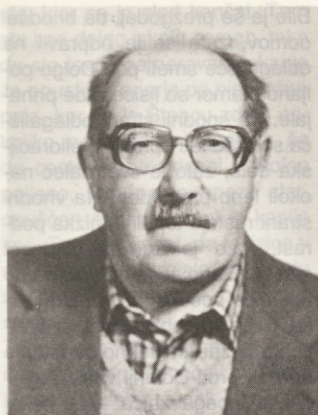
Častitljiva domačija Sernčevih, po domače Maroltovih, na Smolniku je leta 1902 praznovala rojstvo svojega prvorojenca Jožeta, ki ga vsi kličejo Pepek. Korenine tega doma segajo stoletja v preteklost, še v čase, ko so temni pohorski pragozdovi obdajali njegove travnike in polje, ko sta še volk in ris zalezovala črede in je medved pogosto prihajal v bližino.

Tradicija lovstva se pri Maroltovih neločljivo povezuje z narodno zavednostjo in tako rastejo iz roda v rod potomci, ki se zavedajo svoje pripadnosti. V tem duhu je bil vzgojen tudi naš jubilar in temu primerne so njegove zasluge na narodnostnem in lovskem področju.

Star šele 17 let se je že vključil v lovske vrste in ob očetovi strani spoznaval divjad. Z bratom sta postala znana lovca, oba zavzeta za dom in domovino, kar sta v težkih časih narodove stiske med vojno tudi dokazala.

Po osvoboditvi, ob reorganizaciji slovenskega lovstva, je bil Jože prvi starešina naše LD (1945–50). Po združitvi LD Ruše in Limbuja je bil član NO (1951–55). Dobro poznavanje našega lovišča mu je nalagalo resne dolžnosti pri skupnih lovih in gojitvi divjadi, njegova lovska izkušnost pa ga določa za mentorja mnogim mladim lovcom. Od leta 1956 do 70 je bil član izvršnega odbora, član mnogih komisij za graditev lovskogojitvenih naprav itd.

Po upokojitvi gospodari na svoji majhni domačiji.

Jože Sernc st.

Jože Oceppek

Da leta niso važna, si nam porok ti, dragi Pepek. Čil kot štiridesetletnik se še vedno redno pojavljaš med nami, pa naj bo to na sestankih družine ali na skupnih lovih, ko ob strani svojega sina, prav tako našega lovca, prisluškuješ zvonjenju poskočnih brakov, ki zamira v daljavo. Želimo si, da bi se naša srečanja v prelepem ruškem lovišču še dolgo nadaljevala in naj ti bo jesen življenja najlepši čas!

Lovci LD Ruše – J. Š.

Januarja letos je praznoval 60. jubilej naš član **Jože Oceppek**. Rodil se je 7. 1. 1928 v Senožetih nad Zagorjem v kmečki družini. Med okupacijo je od leta 1941 delal kot mladinec in skojevec na terenu, zbiral orožje in hrano ter opravljal obveščevalno službo za aktiviste in borce NOV, ki so se že od leta 1941 stalno zadrževali v bližini njegove vasi. Leta 1944 je odšel v enoto Kamniško-zasavskega odreda in bil tam obveščevalec vse do konca vojne.

Takoj po demobilizaciji iz JLA se je leta 1946 včlanil v Lovsko družino Senožeti, v kateri je bil do leta 1954 tajnik družine.

Po osvoboditvi je opravil gozdarsko šolo in služboval v Celju, Jurkloštru in na okraju Trbovlje. Tudi tu se je zanimal za lovstvo, ves prosti čas je v glavnem posvetil gojitvi divjadi.

V LD Zagorje se je vključil leta 1954, ko se je preselil iz rojstnega kraja. V družini je bil ves čas v raznih odborih in komisijah. Predsednik družine je bil od leta 1966 do 1980 in od 1982 do 1986, v letih 1980–82 pa je bil predsednik NO LD. Medtem je deloval tudi v organih ZLD Zasavje. Predsednik NO ZLDZ je bil

od leta 1970–78, delal pa je tudi v njenih komisijah, posebno, ko je bilo treba izdelati lovskogospodarske načrte za lovske družine. Od leta 1981 do 1987 je bil predsednik IO Lovskogojitvenega območja Zasavje, zdaj pa dela kot sodnik sodišča pri ZLD Zasavje. Ko smo gradili naš lovski dom na Klančičah, je bil zelo aktiven in pri zidavi ima veliko zaslug. V času njegovega predsednikovanja smo po njegovi zaslugi razvili tudi prapor LD.

Za uspešno delo v lovstvu ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. in II. stopnje. Za delo in prispevek za časa NOB pa je dobil več visokih državnih in vojaških odlikovanj. Jubilantu želimo še veliko uspehov v lovstvu in osebnem življenju!

Lovci LD Zagorje ob Savi – D. K.

Lovski oprtnik

Izguba dveh označenih živali v Gorskem Kotarju

Zadnje dni letošnjega marca so v GL Snježnik Čabar (SR Hrvaška), ki meji na občine Ilirska Bistrica, Cerknica, Ribnica in Kočevje, našli poginulega jelena in pomotoma odstrelili medveda. Obe živali sta bili označeni z ušesno znamko. Poleg tega je imel medved na sebi tudi ovrtnik z radijskim oddajnikom.

Označenega jelena, slabi dve leti starega šilarja, so našli nedaleč od krmišča za jelenjad v gozdnatem območju Milanov vrh, okoli

LD Vitanje upravlja 4300 ha veliko lovišče, ki se razprostira na zahodnem delu Stenice in Paškega Kozjaka ter južnem delu Pohorja. V lovišču je največ srnjadi in gamsov. Tudi veliki petelin je postal redkost oziroma ga v zadnjih letih ne opažamo več. Vse manj je tudi gozdnega jereba in poljskih zajcev. V lovišču stalno živijo še divji prašiči, prehodno pa se pojavlja jelenjad, ki se širi v pohorskem prostoru in išče nova stanišča.

LD Vitanje že desetletja oddaja del odstrela divjadi tujim gostom. Ti so se pred leti precej pogosto menjavali, sčasoma pa so nekateri spoznali lepote in bogastvo našega lovišča ter so se redno vračali k nam na lov. Bili so tudi taki, ki so že med slovesom kovali načrte za naslednji lov.

Eden naših najbolj zvestih tujih lovskih gostov je prav gotovo g. **Erich Müller** iz Hagna. K nam prihaja loviti že od leta 1966. V dvaindvajsetih letih je bil na lovu kar dvaintridesetkrat in preživel z našimi lovci kar 257 lovnih dni. Upenil je 85 srnjakov in 16 gamsov, za trofeje pa odštel skoraj 50 000 DM. Torej bogata bilanca za enega lovca.

Tudi letos nas namerava obiskati in loviti pri nas. Lovišče pozna bolje kot marsikateri naš lovec. Z mnogimi ni samo lovski, pač pa tudi osebni prijatelj. Zato ni nič čudnega, da želi svoj življenjski jubilej – sedemdeseti rojstni dan – praznovati med vitanjskimi lovci.

Gostov, kakršen je Erich, si lahko samo želimo. Zato mu bomo ob jubileju zaželeli še mnogo zdravja in lovskih užitkov z željo, da še prihaja med nas, v naše bogato lovišče. Na fotografiji so (z leve proti desni) Erich Müller iz Hagna v ZRN, Alojz Dragajner in Edi Kos iz LD Vitanje z uplenjenima gamsoma.

H. J.

9 km severozahodno od Čabra. Plastična ušesna znamka je rumene barve, na zunanji strani ima številke **16 1981**, na pregibu znotraj pa je napis **LD Javornik**. Po besedah Antona Loknarja, referenta za lovstvo OOUR za užgoj i zaščito šuma Tršuce delničkog Goransko primorskog šumskog gospodarstva, so truplo jelena našli 27. marca 1988. Po oceni je jelen poginil že nekaj dni prej, in sicer zaradi prevelike količine zaužite koruze (po daljšem obdobju stradanja). Jelen, nepolni dve leti star, je bil normalno telesno razvit in nobena druga znamenja niso kazala, da bi bil bolan. Da je šlo za trofejno obeštavnega jelena, pove podatek, da je imel prvo rogovje, šili, dolgi 30 cm.

Označenega medveda so pomotoma odstrelili z visoke preže na mrhovišču v istem lovišču, v predelu Vršice, ob cesti Crni lug

– Gerovo, 31. marca 1988. V obeh uhljih je imel plastično znamko intenzivno rdeče barve z oznakami **11311** in **11312**. Na vratu je nosil platneno ovrtnico z radijskim oddajnikom, na notranji strani ustne pa je imel vtetovirano oznako G 7. Medved je bil moškega spola, kožuh so ocenili z 219,40 točke, težak pa je bil 73 kg.

Medtem ko za poginulega označenega jelena iz Slovenije nismo imeli nobenih podatkov o označenju (kdo ga je označil, kdaj in s kakšnim namenom), pa o odstreljenem medvedu imamo podatke.

Gre za enega izmed sedmih medvedov, ki so bili odlovljeni leta 1986 in 1987 v narodnem parku Risnjak – Crni lug pri Delnicah. Medvedom so natakili ovrtnice z radijskimi oddajniki. Po podatkih doc. dr. Đure Hubera z zagrebške Veterinarske fakultete,

Označen poginuli jelen, šilar, iz Milanovega vrha v občini Čabar, po tistem, ko so ga že načeli medvedi.

Foto A. Frkovič

ki že tretje leto z biotelemetrijo proučuje populacijo medvedov v Gorskem Kotarju, je bil odstreljeni medved odlovljen in opremljen z radijskim oddajnikom 22. junija 1987. Ulovili so ga na travniku Leska v NP Risnjak, ko je bil star dve leti. Tedaj je tehtal 52 kg. To pomeni, da se je v devetih mesecih po izpustitvi v naravo zredil za 21 kg. Zimo je predremal v brlogu ob izviru Kolpe, na mrhovišče pa je prišel prvič le tri dni pred odstrelom.

Na koncu se kot član raziskovalne skupine Đ. Hubera zahvaljujem v Lovcu vsem tistim lovskim družinam in posameznikom iz Slovenije, ki so nam doslej zelo zavzeto, natančno in hitro posredovali podatke o nahajališčih in opažanjih označenih medvedov. Želimo si, da bi se takšno sodelovanje nadaljevalo tudi v prihodnje, saj gospodarimo z divjadjo, ki ji pomeni republiška meja – tako kot nam, lovcem – le formalnost.

ing. A. Frkovič

Z napačnim odstrelom medveda z radijsko ovratnico se je nehalo njegovo telemetrijsko spremljanje v gozdovih Gorskega Kotarja

Foto A. Frkovič

Pripis uredništva:

Da bi izvedeli nekaj več o poginulem, pri nas označenem jelenu in o označevanju jelenjadi, smo za podatke zaprosili direktorja tozda GL Jelen–Snežnik pri GG Postojna, dipl. inž. gozdarstva Marka Berceta, ki je lani napisal za Lovca tudi članek Migracija jelenjadi na Notranjskem – znana neznanka (Lovca 4/87, str. 106). V odgovoru na naše pismo je zapisal:

Poginuli jelen je bil označen 12. 3. 1988 na krmišču Grajševka v GL Jelen – Snežnik. To krmišče je v zračni črti oddaljeno od mesta, kjer je žival poginila, približno 8 km v smeri severozahod. Napis na znamki – LD Javornik 1981 – izvira iz dogovorov izpred sedmih let, ko smo pripravili že vse potrebno za označevanje jelenjadi na širšem območju Snežniško-Javorniškega masiva, vendar nato do označevanja ni prišlo. Na Notranjskem smo doslej označevali jelenjad le v GL Jelen – Snežnik. Leta 1987 smo označili 29 glav jelenjadi. Ker pa nam je ušesnih znamk zmanjkalo, smo uporabili tudi stare, že napisane, in jim dodali nove oznake, ki pa so zaradi slabše kakovosti barve skoraj povsem izginile.

V preteklih letih smo v GL Jelen – Snežnik odlovili in označili 60 glav jelenjadi z namenom, da bi spremljali migracije, saj je način spremljanja z metodo označevanja v primerjavi z radiotelemetrijo razmeroma nezahteven. Doslej je bilo vrnjenih 11 znamk, od tega štiri znamke iz SR Hrvaške.

S piščalko na lisice

Komaj dobro leto je minilo, kar smo obravnavali prošnjo Darja Vižintina za sprejem v članstvo LD Vipava. Darjo se je s svojo družino priselil v Vipavo.

Povedal nam je, da ga najbolj veseli lov na lisice. Na Vipavskem je lisic sicer kar precej, vendar do njih ni tako preprosto priti. Kdor želi na lovu na lisice imeti uspeh, mora marsikatero nočno uro prebiti ob mrhovišču ali na visoki preži.

V lovskem letu 1987/88 je Darjo uplenil kar 34 lisic, od katerih jih vidimo na fotografiji le 23; druge so že pri krznarju, da jih ukroji v jopico in kučmo za njegovo boljšo polovico. Naj opišem le eno noč tega lova.

Darjo pravi, da je nočni lov na lisice uspešen, če znaš uporabljati piščalko – klic ali vabilo – ki oponaša mišje cviljenje, nič slabša pa ni piščalka, ki posnema zajčji vek.

Nekega jesenskega večera se je odpravil s svojim avtomobilom na lov na lisice. Noč je bila jasna, polna luna je razsvetljevala okolično daleč naokoli; bilo je tiho in mirno. Od daleč je bilo slišati težke tovornjake in druga vozila. Ker je bila noč hladna, je pričakoval uspešen lov. Poleg vabila je imel s seboj še palico, na katero vedno nasloni lovsko puško risanico z daljnogledom. Okrog desete ure zvečer je bil nedaleč od doma, na poti proti Vrhpolju. Pri kapelici se je ustavil in nekoliko od ceste začel vabiti lisico na mišje cviljenje. Cviljenje je nekajkrat ponovil, nato pa nekoliko počakal. Nenadoma se mu je zazdelo, da se pri bližnjih borovcih nekaj premika. Tisto nekaj je počasi in previdno prihajalo proti njemu. Bila je lisica. Darjo se je pripravil na strel. Žival se je ustavila kakšnih 50 m od njega. Lovc je skrbno nameril in ustrelil. Lisica je nepremično obležala, zadeta nizko v vrat.

Bilo je še prezgodaj, da bi odšel domov, zato se je odpravil na odlagališče smeti pod Dolgo poljano, kamor so lisice rade prihajale. Na spodnji strani odlagališča so pred leti opravili melioracijska dela, zato je svet daleč naokoli lepo pregleden. Na vhodni strani rastejo topoli in nizka podrast, zato je tam preglednost slabša. Darjo se je odločil, da bo nekoliko počakal v bližnjem jarku. Ni se še dobro umiril v zavetju, ko je zaslišal lahno cepetanje po poti proti Dolenji vasi. Zagledal je lepega zajca. Čez nekaj časa je začel s piščalko vabiti na zajčji vek, malo počakal in spet vabil. Ni se bilo treba dolgo truditi in že je zagledal lisico. Ko se mu je dovolj približala, jo je z dobro pomejenim strelom podrl.

Toda lovska žilica mu še ni dala miru. Odločil se je, da bo ostal kar tam in poskusil še z mišjim cviljenjem. To je trajalo več časa; med oponašanjem bi skorajda že zdrknil v spanec, pa je zato začel z melodijo. Čez približno pol ure je opazil, da se mu nekaj približuje. Bila je lisica, ki je nameravala mimo njega na smetišče. Počasi in previdno se je hotela ukrasti mimo njega. Razdalja je bila primerna. Počasi jo je spremljal s puško. Odjeknil je strel. Lisica je nakazala strel, obležala pa ni. Zbežala je proti magistralni cesti Ajdovščina-Postojna. Čez čas je Darjo na nastrelu obsvetil nekaj kapljic krvi. Še istega dne dopoldne je poiskal solovca Štanca, ki je bil vedno pripravljen priskočiti na pomoč s svojima lovskima tererjema. Ko mu je povedal, kako in kaj, se je takoj odpravil. Psa sta na nastrelu ovohala kri in se odpravila po sledu do glavne ce-

Darjev trud pri lovu na lisice ni bil zaman. Na sliki je le 23 koz (od 34) lisic, ki jih je uplenil v pretekli zimi na Vipavskem.

Foto. A. Vižintin

ste, kjer se je sled končal. Tam sta psa dolgo iskala zaman, tako da sta lovca nameravala iskanje že opustiti. Terierja pa nista obupala, kar se je Štancu zdelo nekoliko nenavadno. Stopil je še do ceste, ki se odcepi v Dolgo poljano, tam pa je opazil star, opuščen odtočni kanal in kaplje krvi. Takoj je vedel, da je lisica v rovu. In res ni trajalo dolgo, da so lisico – mrtvo – izvlekli iz njega.

Za uspehe in zasluge, ki jih je imel Darjo pri pokončevanju lisic, klateških psov in mačk, mu je LD Vipava podelila na letošnjem občnem zboru družinsko priznanje in mu zabeležila še veliko takšnih uspehov.

Leopold Tratnik

Krmišče za jelenjad v lovišču LD Jezersko stoji v predelu, ki je zimovališče jelenjadi.

Foto F. Ekar

Medved je imel prav, jaz pa tudi!

Pred leti je bilo, ko v logaških revirjih ris še ni redno pobiral svojega davka, bil pa je že občasni gost. Imeli smo bogat letni načrt odstrela srnjadi (70 srnjakov, 70 srn), tako da je imel vsak lovec možnost odstreliti dva trofejna srnjaka. Enega (srnjaka) smo imeli pravico odstreliti do 10. avgusta, drugega pa po tem datumu. Odstrel gumbarjev oz. B-lanščakov ni bil omejen, teh smo lahko odstrelili, kolikor smo jih »videli«, pod pogojem seveda, da povprečna dolžina šil srnjačka ne znaša več kot 8 cm (skupno 16), teža pa ne 16 kg in seveda, da ni star več kot dve leti.

Svojega trofejnega srnjaka sem položil tistega leta dokaj zgodaj, sredi junija. V gozdu sem bil skoraj vsak dan, tudi po dvakrat, in to že od marca naprej. Toda naj se sliši to še tako neverjetno, tisto leto kot zakleto nisem videl niti enega gumbarja. Temu je verjetno delno botrovala tudi dokaj huda zima, ki je pobrala vse, kar ni bilo sposobno preživeti. Kakorkoli, kakega gumbarja sem iskal tja v začetek avgusta, toda zaman. V prvih dneh prska sem tudi »staremu lisjaku« Miru, po domače Medvedu z Medvedjega Brda (kjer je prvič pogledal v lovišče, zdaj pa ima brlog drugje), kot že toliko drugim (med malico v tovarni), potožil o krivični Diani, ki mi je sicer namenila srnjaka, gumbarje pa mi ljubosumno skriva. Pa se me je usmili in mi povedal, da je v bližini logaškega smetišča, pod daljnovidom, doma bitje mojih sanj in hrepenenja. Koščen je srnjaček,

več kot 11 kg ne more imeti, desni rožiček kakih 6 cm, levi pa največ 3 cm, kot nalašč za pravičen odstrel.

Lahko mi verjamete, da sem tiste dni vsak dan »telovadil« okrog smetišča. In sem ga zagledal, že naslednji dan po tistem, ko mi ga je Medved »naznanil«. Dobesedno pomotoma sem zavil čez griček, kjer je najboj smrdelo zaradi vedno gorečih smeti. Stal je faniček sredi jase, kakih 50 korakov od mene, in me (za)gledal prej kot jaz njega, takoj ko sem pomolil bučo čez rob. Seveda sem obstal in ga tako skušal prepričati, da me ni. Kaže, da sem ga tudi prepračil, malo zaradi njegove neizkušenosti, malo zaradi razdalje, malo pa zato, ker si ni upal v gozd, kjer so v bližnji okolici tisti čas ljubosumno in zagrizeno branili svoja ozemlja vsaj trije srnjaki. Res je bil tak, kot ga je opisal Miro! Desni rožiček približno 6 cm, levi pa okrog 2! No, pa če dodamo še po en »sigurnostni« centimeter! Bo! Toda čakaj, čakaj! Lepo telo, napete mišice, niti eno rebro se ne vidi! Perko, pazi! Rogaček je neverjetno krepak. Škoda, da je sam in nimam možnosti, da bi ga primerjal z drugim(i). Ko sem tako razmišljal in gledal skozi dvogled, se je šilarček odločil za odhod s prizorišča in me spotoma še prezirljivo nabeskal. No ja, saj se skoraj nikoli ne odločim za strel prvič, ko zagledam morebitni plen; pa drugič! Ta drugič je bil dolg! Iskal sem ga nekaj dni. Zjutraj pred službo in zvečer. Nič! Poznavanje bratskih jezikov mi je pomagalo dosegati duševno ravnotežje, ko sem ga iskal, a ne našel. Spotoma sem Miru povedal, da suhec, za katerega mi je

povedal, sploh ni tako suh. Očeto vsko me je skušal prepričati, da sem gumbarja slabo ocenil. Toda trmoglavil sem prav po gojenjsko. Ko me je imel dovolj, mi je dejal, da sva pač videla vsak svojega gumbarja.

Vse to sem premleval in razmišljal, ko sem se v nedeljo zjutraj postavil na rob poti nad smetiščem, tako da sem imel pod sabo travnatno globel in z lesko poraščen breg, kakih 90 m nasproti. Domneval sem, da se mali vračič zadržuje prav tam, ker sem ga pač povsod drugod že zaman iskal. Ko se je že začel rojevati lep poletni dan, se mi je zazdelo, da levo od mene, pod daljnovidom za gričem, slišim glasove. To mi je potrdil tudi mlad vilar, ki je daleč levo zgoraj v bregu prisakal v kengurujskih skokih po resasti travi! Smešen je bil tako, da me je pri priči spravil v dobro voljo. Ko sem ga opazoval, se mi je zazdelo, da se je desno od mojega pogleda, tako da sem komaj še zaznal, nekaj premaknilo. Pogledal sem in (o Hubert!) zagledal »mojega« gumbarja oz. bolje rečeno šilarja! Rahlo postrani, z desnim bokom obrnjen proti meni, je skočil izza grma, ker ga je verjetno zmotil vilar. Skozi dvogled sem le pogledal, ali je pravi, povsem podzavestno odpel varovalko pri karabinki in jo naslonil na bližnjo smrečico. Pomeril sem takoj za lopatico. Oster pok kot da je pomedel srnjačka, ki je zaman poskušal vstati.

Spoštujem pravilo ene cigarete, da se žival umiri, toda to storim tako, da se plenu približam od zadaj (tako, da me ne vidi), na kakšnih 20 m in počakam. Tudi tokrat sem storil tako. Po petih

minutah se je popolnoma umiril, toda jaz sem takrat še kadil in pokadil do konca, saj sem bil živčen, kar sicer (pri lovu na srnjad) nisem pogosto.

Ko sem videl, da je krogla vstopila tam, kjer sem meril, izstopila pa za prsno prepono, t. j. dlje, kot sem mislil, nisem bil ravno navdušen.

Ko sem bil že sredi trebljenja plena, je prišel do mene nena-merni brakir Medved s prijateljem Ivanom, ki sta združeno splašala vilarja, vilar pa mojega šilarja. Ko je Medved videl pokojnika, je rožičke spoznal. Po njegovem naj bi bil »tisti«. Odpeljal sem ga h gospodarju (gumbarja!). Tehnica se je pri tehtanju ustavila pri skoraj 16 kg! To sem povedal Medvedu naslednji dan, v ponedeljek v tovarni. Zagodrnjal je nekaj takega kot: »To ne more biti res!« in odhlačal.

Še globoko v jesen sem krožil okrog smetišča, tokrat zaradi odstrela srn. Ko sem se nekega lepega oktobrskega večera previdno približal pravilno lepi jasi levo od smetišča, sem ga zagledal! NJEGA! Medvedovega gumbarja, oz. šilarja, (verjetno) dvojčka mojega! Dovolil se je ogledati, nato pa jo je jadno ubral med smrečice. Bil je krhke postave, verjetno res ne težji od 11 kg, suh, toda rožičke je imel popolnoma enake kot moj korenjak. Želel sem ga pridružiti njegovemu bratu, toda kot da bi zlodej imel sto oči! Videl sem ga še petkrat, toda vedno je on mene videl prvi in ušel. No ja, (tudi) Diana je včasih muhasta, kot vsi bogovi! Naklonila mi je krepkega enoletnika, zaščitila pa »švohinca«. Sicer pa, kaj za to, važno je, da sva oba imela prav, Medved in jaz!

Jože Perko

Lovski noži

V Lovcu, št. 3/88, je bil objavljen članek o lovskih nožih s čvrstim rezilom in lovskih žepnih nožih (z rezilom, ki se zapira). Na koncu članka sem zapisal, da je pri nas izbira teh nožev zelo skromna, da se sicer pri Famipi v Prizrenu nekaj premika, vendar pa do nas komaj seže. Zdaj pa so me iz Famipe obvestili, da so po naključju brali moj članek o nožih in da jih veseli, da sem dobro ocenil njihov lovski žepni nož, ter članek opremil celo z njegovo fotografijo. Obenem so mi poslali tudi obširen prospekt s proizvodnim programom, ki obsega celo škarjice in pilice za manikiranje, šiviljske in krojaške škarje, vse vrste kuhinjskih in mesarskih nožev, žepnih in športnih ter lovskih nožev s čvrstim rezilom. Iz zadnjega programa nožev so skoraj vsi za lovce sprejemljivi. Naj omenim, da je imela tovarna 11. 1. 1988 na zalogi 53 490 športnih in lovskih nožev, in sicer samo v sedmih vrstah. Vseh teh nožev v naši lovski trgovski mreži ni. Vsi noži so izdelani iz jekla-nirosta 4034, torej iz kakovostnega nerjavčega jekla. Cen zanje ne poznam.

Ko sem prospekt predložil poslovodkinji celjskega Lovca, se je začudila in dejala, da teh nožev v trgovini nimajo, da pa so gotovo primerni za lovce tako po obliki kot po ceni.

Tudi sam ugotavljam, da nožev iz Famipe v trgovinah ni, da pa je veliko tretjerazrednega blaga iz Českoslovaške.

Lahko se vprašamo, zakaj nas v specializiranih trgovinah tako slabo oskrbujejo, obenem pa verjamejo, da poslovodje niso krivi. Kratek stik mora biti nekje više!

Naslov proizvajalca je: **Trepča Commerce, poslovница Famipa, 38400 Prizren.**

Valter Dvoršek

Skobec s finskim obročkom

Sem član LD Loka pri Črnomlju. Decembra lani sem se odpravil za racami. Bil sem v čolnu na reki Dobličici. Videl sem, kako je z brega zletel skobec, ki je nekaj držal v krempljih, in takoj spet sedel na suho drevo. Ustrelil sem in v vodo sta padli dve ptici, skobec in mrtva šoja, ki jo je držal v krempljih.

Ko sem prišel domov, sem opazil, da ima skobec na nogi aluminijasti obroček. S povečevalnim steklom sem prebral podatke na njem. Kar nisem mogel verjeti, da je skobec prišel od tako daleč; na obročku je bilo namreč dobro vtisnjeno naslednje: S – 109.528 MUSEUM ZOOLOG. HELSINKI – FINLAND.

Zdaj sem razmišljal le o tem, kdaj, pred koliko meseci ali celo leti je bil skobec obročkan, da bi si tako ustvaril resnično sliko o gibanju teh ptic.

Ker je bil na obročku napis MUSEUM, se mi je porodila misel, da bi bilo zelo zanimivo poslati nožico skobca skupaj z obročkom na vtisnjeni naslov, torej na Finsko. Tako sem tudi storil. Skobcu sem odrezal nožico, jo posušil in naredil majhen paket. Priložil sem še avtomobilsko karto Slovenije, obkrožil mesto Črnomelj, narisal lovsko puško, ki strelja na skobca, vpisal datum in svoj naslov ter potegnil puščico na obkroženo mesto na zemljevidu. Menil sem, da bo iz tega lahko vsakdo razbral, da je bil skobec s to številko ustreljen z lovsko puško, tega in tega dne in v na zemljevidu obkroženem kraju. Seveda so sledile sitnosti na pošti. Paket bi namreč moral na carino. Uslužbenka me je vprašala, kaj je v paketu. Povedal sem ji, da noga skobca s finskim obročkom, zato me je seveda začudeno gledala. Spreševala je naprej, ali je to darilo

ali vzorec, jaz pa sem se že potil in izgubljal živce, misleč: »Zdaj pa imam vraga, ko bodo cariniki dobili zemljevid Slovenije in na njem nekakšne šifre in risbe.« Že sem se videl na notranji upravi. Odločil sem se, da odnesem paketič domov, toda preden sem utegnil kaj ziniti, mi je uslužbenka izročila izpolnjene carinske obrazce. Plačal sem poštnino in ko sem odhajal, sem si obljubil, da si nikoli več ne nakopljem nepotrebnih sitnosti.

Toda ko sem kasneje v reviji Jutro prebral, da je v Zagrebu ornitološki zavod, ki se ukvarja tudi z obročkanjem živali in ptic, in da dobijo od 100 obročkanih primerkov samo enega, mi je bilo jasno, zakaj je tako. Spomnil sem se sitnosti na pošti. S tem primerom želim povedati, da bi morali na tem področju sprejeti nekakšen mednarodni sporazum z enotnimi navodili – kaj, kako in kam naj bi pošiljali take najdbe. Sam sem o svoji najdbi sicer najprej obvestil Lovsko zvezo Slovenije, nekaj dni kasneje pa sem nožico poslal na Finsko. Zdaj imam vse podatke o tem skobcu. Dobil sem jih iz Finske, v angleščini in s pripisom, da se mi lepo zahvaljujejo za poslani obroček in domiselno podrobno obrazložitev, kje sem skobca našel.

Prav tako sem dobil zahvalo in kartonček s podatki o obročkanju tega skobca tudi iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije s priporočilom, da jim tudi v prihodnje sporočim podatke o morebitni najdbi ptice s tujim ali našim obročkom.

Na koncu naj zapišem, da je bil ta skobec obročkan na Finskem 8. 9. 1987, ustreljen pa v Kanižarici pri Črnomlju 20. 12. 1987. Od obročkanja do ustrelitve je torej preteklo samo 3 mesece in 11 dni ali 103 dni, razdalja v zračni črti pa znaša 1672 km.

Franc Klevišar

je zdelo tako imenitno, da sem se kasneje posvetil kovinarstvu. Izučil sem se za strojnega ključavničarja in kasneje naredil še tehnično strojno šolo, puškarstva pa sem se izučil v vojski, kjer sem v Centralnem remontu orožja v Dugem selu pri Zagrebu popravil vojaške puške, niza biografske podatke puškar Albreht.

Ker je pri nas puškarjev malo in so vsi po vrsti »prezasedeni«, so mu lovci kmalu začeli nositi orožje v popravilo. Med lovsko in vojaško puško je razlika in znanje, ki si ga je pridobil v JLA, je bilo preskromno za vse večje zahteve članov zelene bratovščine. Moral se je izpopolniti – pri mojstru Otoničarju, ki mu je pomagal z bogatimi izkušnjami in nasveti, ter študiranjem ustrezne literature.

Danes se loti vsega, od montaže optičnih naprav do izdelave vseh delov pušk, razen cevi. Na željo izdelava stranki celo puško, cev pa kupi v Avstriji. Pri kopitu mu pomaga Franc Kastelic iz Stične, za gravuro pa poskrbi Viktor Moral iz Kranja.

Največ naročil ima za menjavo cevi, obnovno bruniranja, popravila zaklepov, udarnih igel in sprožilnih mehanizmov ter za izdelavo nastavljenih naprožil – »šnelerjev«.

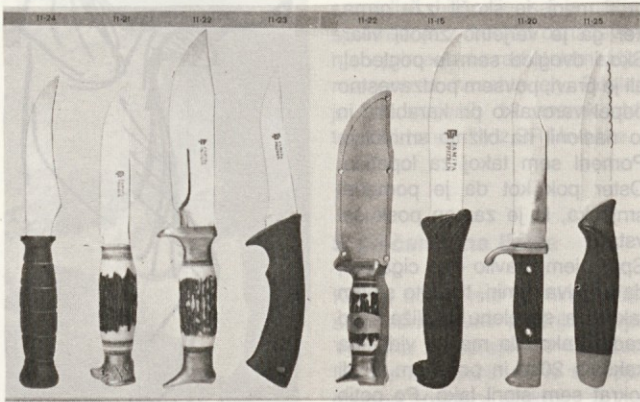
Da delo dobro opravi, sem se prepričal lani tudi sam, ko je popolnoma obnovil več kot 60 let staro dvocevko sauer – shul, ki je pred tem dobila pečat »neuporabna«. Ko jo je lovec po dveh mesecih dobil v roke prenovljeno, je najprej preveril številke, ker ni verjel, da se lahko iz »starega, zarjavelega krepelca« naredi nova puška.

Albreht pa ima tudi to dobro lastnost, da vsaki stranki pove, koliko časa bo morala čakati na popravilo, in se roka tudi drži. Zelo redko ga prekorači za kakšen teden, kar je za naše razmere zanemarljivo. Če je kdo neučakan in meni, da so roki za popravilo predolgi, ga rade volje napoti k drugim puškarjem, za katere meni, da bodo naročilo opravili hitreje kot on. Nasploh meni, da je konkurenca med slovenskimi puškarji zdrava in da so odnosi med njimi dobri, saj sam dobro sodeluje z nekaterimi izmed njih.

»Dela je za vse dovolj in preveč. Sam ne mislim na redno obrt, ker mi popoldanska povsem ustreza. Vzajem toliko, kot lahko naredim in kot sam želim, nočem pa postati suženj svojega

Puškarstvo je lahko tudi konjiček

Med kakim ducatom puškarjev, ki poleg kranjske Save skrbijo za naše orožje, je tudi **Janez Albreht** iz Logatca. Čeprav ima popoldansko obrt (puškarstvo) komaj tri leta, si je že pridobil precejšen krog stalnih strank, ki so z njegovim delom zadovoljne. »Moj prvi puškarški podvig je bil, ko sem kot mulec predelal zračno puško v flobertovko. To se mi

konjička – popravila pušk, « je na koncu pogovora zatrdil Janez Albreht.

Andrej Dvoršak

Pripis uredništva

S tem zapisom začnemo serijo člankov o slovenskih puškarjih. Skušali bomo predstaviti vse. Ker pa za vse ne vemo, bomo veseli, če nam v uredništvo sporočijo svoj naslov in na kratko opišejo svoje delo. Za objavo kajpak ne bo treba plačati, saj z njo ne nameravamo delati reklame za tega ali onega puškarja, pač pa želimo lovcem le predstaviti posamezne delavnice, da se bodo lažje znašli. Puškarjev je malo, lovcev veliko in številni, zlasti začetniki, imajo težave, ko iščejo dobrega mojstra, ki bi jim naredil montažo optičnih naprav ali obnovil puško. Z občasnim objavljanjem zapisov o puškarjih bomo zagotovo marsikoga rešili iz zadrege.

Žalostni konec srnje družine

V nenehno naraščajočem cestnem prometu na vseh naših cestah je tudi v šentjurskem lovišču »krvni davek«, ki ga zahtevajo ceste, izredno visok.

Vendar pa ni samo cesta velika nevarnost za našo srnjad; to bomo spoznali iz nesrečnega naključja, ki se je zgodilo na Rančgajevem ribniku na Goričici.

Lep srnjak s srno in dvema krepkima mladičema, ki so živeli v obširnih gozdovih Šohte za Jagrovo domačijo, je vso jesen izstopal na travnik in v deteljo za ribnikom. Velikokrat je družinica posamič ali v skupini prehajala čez cesto v Škorjančev gaj in naprej v Hostec ter Lokarski gaj. Ko je prišla zima in je ribnik okoval led, si je družinica skrajšala pot in jo pogosto ubrala po bližnjici kar čez led. Februarja je nastopila nagla odjuga, ki je stanjšala led, kar je bilo usodno.

Klateški in potepuški psi so bili vselej zlo za srnjad in to se je pokazalo tudi tokrat. Velik volčjak, mešanec, je prišel na sled srnji družini in jo pogal v brezglavi beg. Družinica se je usmerila proti ribniku, saj je imela stečino prek ledu. Ob obrežju je bil led še toliko trden, da je pod živalmi vzdržal, na sredi ribnika, kjer teče potok, pa je bil tenak, in nesreča je bila tu. Pod srnjakom, ki je tekal prvi, je led popustil in naenkrat je bil do vratu v

vodi, sledila mu je srna in nato še oba mladiča. Smrtni boj srnje družinice je bil strašen. Voda tam sicer ni globlja od dobrega metra, vendar živali niso in niso mogle iz nje. Res je, da se jim je posrečilo s sprednjimi nogami pognati na led, vendar se je ta pod njimi kar naprej lomil, z zadnjimi nogami pa so stale v mehkem blatu ribnika in se niso mogle trdno opreti. Ničkolikokrat so se poskušale rešiti iz mrzle vode in lede nega oklepa, vendar pa so jim začele moči pojemati. Najprej sta omagala mladiča, nato srna in nazadnje srnjak... Priča tega boja je hotela nesrečni srnjadi pomagati, vendar mu to ni uspelo. Preden je z dolgo lestvijo in desko prišel do ribnika, je bil boj za življenje končan.

Ernest Rečnik

Pod staro jablano

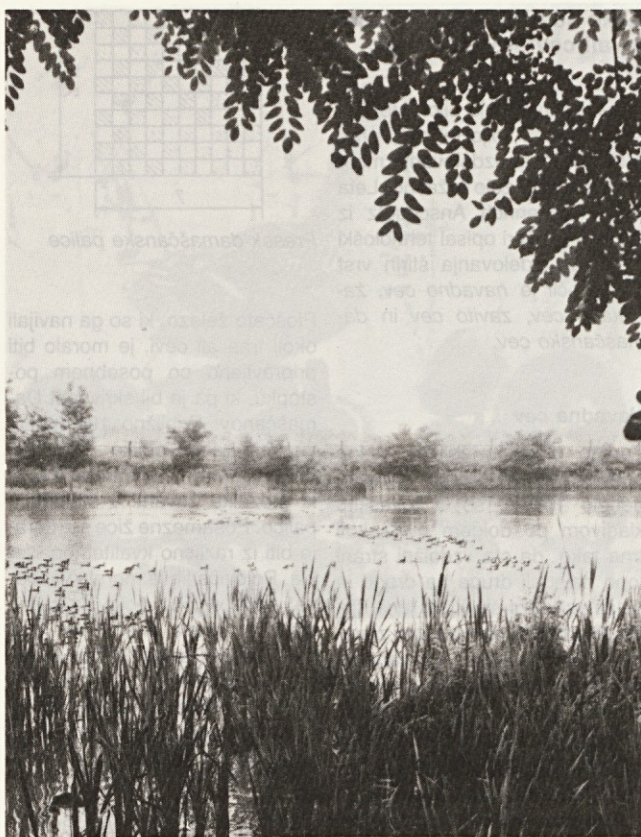
Nekoč zvečer sem si po napornem delu zaželel telesnega in duševnega počitka. Le kje se ti te želje lahko izpolnijo, če ne v naravi, v blaženem miru v neonesnaženem okolju.

Za počitek in premišljevanje sem si izbral prostor pod veliko zapuščeno jablano tik ob šumečem sotočju potokov, v šepetanju rahle večerne sapice v lepi krški dolini.

Ta slikoviti kraj sem si zbral, ker vem, da tod rada prihaja lisica po večerjo na trato, po voluharje, murne, koblice ali kakega krta. V tej prijetni dolini so nekoč živeli in gospodarili bogati ljudje z velikim smislom za učinkovito in urejeno gospodarstvo. Od tega gospodarstva so živeli še prebivalci okoliških vasi od dnin, kuhanja lesnega oglja, drvarjenja in drugega priložnostnega dela in za služka v gospodinjstvu. Zemlja je bila vzorno obdelana in bogato je rodila.

Gospodarji so bili tudi vneti lovci. Lovili so le po svojem posestvu. Spominjam se lovske sobe, bogato opremljene s starinskim pohištvo, trofejami in razno vrsto lovskega orožja. Slišal sem, da je neki lastnik tega posestva v vojni izgubil desno roko in levo oko. Puško si je dal tako preurediti, da jo je pri streljanju upiral v levo ramo, meril pa z desnim očesom.

Časi so se tudi v tej dolini spremenili. Gradič je danes že razvalina, gospodarska poslopja se rušijo. Plodne njive preraščata trava in plevel. Obširni sadovnjak je zapuščen. Nikogar ni, da bi skrbno gospodaril.

Mrtvi rokavi Mure, raj za obvodno perjad

Foto A. Gergar

Ob koncu te doline pada potok v kakih 40 metrov globoko brezno, kjer ponikne. Kdo ve, kje te vode spet privrejo na dan. Do brezna pa se peni čez brzice in prevrača po skalovju po nekaj sto metrov dolgi, slikoviti in divje romantični soteski. V večernih urah se tu oglašajo sove, ki s skovikanjem naznanjajo drugim svoj lovski pohod.

Rad zahajam v to tesen in jo opazujem, in pogosto se mi pri tem vsili misel, da je bilo v tej dolini v pradavnini lepo jezero. Obdajal ga je slikoviti kraški svet, ki je strmo padal v dno jezera. Bregove je poraščala redka trava, brinje, grmovje in redka, od kraške burje skrivenčena hrast in cer. Po skalovju okrog jezera so se spreletavale skalne jerebičice in druge ptice, po vodi divje race in gosi. V jutranjih in večernih urah so se iz vode poganjale postrvi za komarji in mušicami. Še pred nedavnim je bila dolina bogata z vso divjadjo; sedaj pa je skoraj ni opaziti, čeprav ima tu mir in vse drugo.

Iz premišljevanja o vsem tem me je zdrnilo prhutanje peruti večje ptice. Ozrl sem se kvišku in glej, nad mano je pristal na veji gozdn jereb. Preskakoval je z veje na vejo in obiral jablanino popje, da

je letelo na vse strani. Pri tem sta mu črno žametni podbradek in čopek na glavi veselo poskakovala, rdeča roža nad drobnimi črnimi očesci se je bleščala nad rjavim perjem. Bil je lep, najlepši, kar sem jih kdaj videl. Nato je odletel v hrib nad potokom med jelke in topole.

V tem kraju sem doživel več nepozabnih lovskih trenutkov v družbi starejših lovcev, ki so mi pomagali odpirati oči, srce in ušesa ter me uvajali v skrivnosti lova in čudes narave.

Še in še zahajam pod krošnjo te stare jablane ob sotočju bistrh potočkov, toda doživetje z lepim jerebom se ni ponovilo.

o. č.

Kako so v 19. stoletju izdelovali cevi lovskih pušk

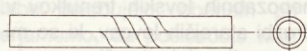
Izdelovanje cevi je bilo zato, ker še ni bilo na voljo tehničnih naprav, ki danes izdelovanje močno olajšujejo, zelo težavno. Leta 1811 je Henrich Anschuetz iz Suhla v brošuri opisal tehnološki postopek izdelovanja štirih vrst cevi. Ločil je *navadno cev*, *zasukano cev*, *zavito cev* in *damaščansko cev*.

Navadna cev

Žarečo ploščato železo, dolgo približno 80 cm, široko 10 cm in debelo 10 mm, so s kovaškim kladivom po dolgem ovili okoli trna tako, da sta vzdolžni strani topo nalegali druga na drugo in delali vzdolžni šiv k osi trna. Ta šiv so pri visoki temperaturi zavarili na kovaški način. Po varjenju so cev znotraj ostrgali s štirioglastim strgalom, zunaj pa zgladili, obrusili na velikem brusilnem kamnu, imel je 1,75 m premera, in ustrezno odrezali.

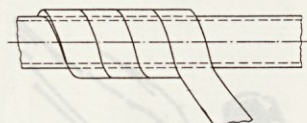
Zasukana cev

Navadna cev se je zaradi vzdolžnega šiva velikokrat raztrgala. Zato so kovaško zavarjeno cev še enkrat razžarili in iz sredine zasukali tako, da je varjeni šiv potekal kot vijaki navoj okoli trna. Tako sukane cevi so bile trpežnejše, ker je bil pritisk plinov enakomernejše porazdeljen, varjeni šiv pa zaradi tega razbremenjen.

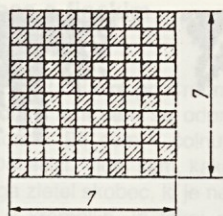
Navita cev

Ploščato železo se navija okoli trna ali jeklene cevi, šiv pa se v obliki vijaka kuje s cevničnim kladivom.

Damaščanska cev

V Damasku so že od nekdaj izdelovali zelo kakovostne meče, vendar postopkov izdelave v Evropi niso poznali. Toda kakor hitro so prišli ti postopki tudi v Evropo, so jih začeli uporabljati tudi pri izdelovanju puškinih cevi.

Presek damaščanske palice

Ploščato železo, ki so ga navijali okoli trna ali cevi, je moralo biti pripravljeno po posebnem postopku, ki pa je bil skrivnost Damaščanov. Približno 100 tankih žic kvadratne oblike (debeline $0,7 \times 0,7$ mm) je bilo treba v obliki mozaika zavariti v štirioglasto palico. Posamezne žice so morale biti iz različno kvalitetnega jekla. Polovica jih je morala vsebovati malo ogljika, polovica pa ga sploh ni smela imeti. Obe vrsti jekla sta bili takrat odlični material za izdelovanje cevi. Takšno jeklo je vzdržalo pritisk plinov in je bilo tudi tako elastično, da ni prišlo do deformacij. Toda zavarjevanje tankih žic je bilo zaradi pregretja izredno težavno in je zahtevalo visoko obrtniško znanje in spretnost.

Štirioglasto jekleno palico so skupaj s tremi ali šestimi palicami razžarili in vzdolžno zavijali, da so dobili ploščato obliko. Iz damaščanskega ploščatega jekla so z vijachenjem varili in kovali cevi.

Različne možnosti za sestavljanje žic so dale tudi različne trdote damaščanskega jekla. Notranjost cevi so gladili, zunanost pa stružili in brusili. Nato so zunanost cevi obdelovali kemično z jedkanjem, ki je različno kakovostne jeklene in zdaj zavite žice različno najedlo. Tako so dobili enake ornamentne površine, ki so nato z bruniranjem dobile še posebno tonsko skalo. Pri nas je bilo posebno poznano rožno damaščansko jeklo. Bili so mojstri, ki so znali postopke opraviti tako, da so po brušenju ostala na ceveh njihova imena in priimki ter kraji izdelave.

Zunanji videz damaščanske cevi

Pri nas so damaščanske cevi imenovali tudi »drotarice« ali »dratenke«. Spominjam se damaščank, ki so imele konec cevi tako izrabljen, da so bile tako tanke kot cigaretni papir. Res so

nekoč veliko več streljali, vendar pa so bila ta jekla le premeška, čeprav so bile damaščanske cevi izredno lepe.

Tehnični napredek je pripeljal tudi do legiranja ogljikovih jekel s kromom, vanadijem, silicijem, manganom itd. Z legiranjem postanejo jekla bolj elastično trda, žilava in ne rjavijo. Ta jekla so veliko bolj kakovostna kot damaščanska, proizvodnja pa je poenostavljena. Damaščanska jekla so se morala umakniti tehničnemu napredku. Ali so res popolnoma pozabljeni, pa bo pokazala prihodnost.

Valter Dvoršek

Dolguhec nad Kolovratom

Za mentorja so mi določili starostno naše družine Franca Kokalja. Vedel sem, da je star »lovski maček«, zato sem bil njegovega mentorstva toliko bolj vesel. Sedeli smo se na lovskem posvetu, ki je bil namenjen bližajočim se brakadam, po končanem posvetu pa je stopil k meni moj mentor Franc in napol šepetaje rekel: »Kolovraška brakada je bila vedno dobra. Tam so zajci, tudi lisica rada pride, pripravljen pa moraš biti tudi na merjasca.« S to mislijo sem odšel domov in vsak dan predel enake misli: »Kaj, če bo prišel zajec? Ali morda kolovraška zvitoropka?« Dnevi so tekli zelo počasi.

Nazadnje je le prišla težko pričakovana nedelja. Zbudil sem se že ob treh zjutraj, saj je bil to moj prvi pogon. Kar večkrat sem pregledal, ali imam vse potrebno na pravem mestu. Ko sem stopil na dvorišče, je vame zavela rahla jutranja sapica, za Čemšeniško planino pa je blestela jutranja zarja in napovedovala lepo jutro. Sedel sem v avto in se odpeljal na zborna mesto pri Rožancu v Kolovratu. Tam je že bilo nekaj lovcev, ki so se veselo smejali in pogovarjali. Prislunil sem pripovedovanju, kako je bilo nekoč v lovišču.

Kazalo je, da bo brakada prijetna, saj se je zbralo kar lepo število lovcev, pa tudi precej goničev je bilo zbranih. Vznemirjeno so vohljali, kot da se jim je že prikadel v nos tisti pravi dah po dolgouhcu.

Smeh in govorjenje je nenadoma končal odločen glas lovovodje, ki je klical v zbor. Sledil je pristrčen pozdrav in krajša navodila o poteku lova. Nato je iz žepa potegnil vrečko iz blaga, v kateri

je imel lesene obročke, na njih pa so bile številke, ki so označevale stojišča. Lovci so zapovrstjo segali v vrečko in vlekli obročke s številkami ter jih radovedno ogledovali.

Začelo se je veselo pripovedovanje: »Ta številka je dobra, tu je lani padla lisica.« »Ta je tudi dobra,« se je poleg mene oglasil nekdo in zadovoljno dejal: »Tu je Zdajrovč Johan na eni brakadi podrl dva zajca.«

Nato se je vrečki približal moj mentor Franc, globoko je segel in nekoliko pomešal, se zresnil in izvlekel obroček. Dobil je številko 19. Še enkrat je pogledal številko in mi dejal: »Dobra je, tu sem že streljal na zajca.« Radovedno sem ga pogledal in mislil, da bo nadaljeval. Vendar je molčal, si popravil puško, ki mu je visela na levi rami, in jo pogledal. Z obraza sem mu bral, da je hotel reči: kriva je bila tale... »Falil« sem ga. Medtem je bilo slišati zadnja navodila brakirjem, ki so se že pripravljali za odhod na Prevalo, kjer naj bi spustili gonilce in začeli pogon.

Moj mentor Franc je bil zadolžen, da postavi lovce na stojišča ob vznožju kolovraške rebri, ob robu gozda, kjer poteka kolovraška pot proti Prevali. V tej skupini so bili starejši lovci, ki niso mogli pešačiti po strmih gozdu proti vrhu kolovraške rebri. Naša skupina se je napotila proti stojiščem. Vsi v skupini so postali redkobesedni, slišati je bilo le kakšno tiho besedo. Tedaj pa je nakdo vprašal: »Ali je kdo vložil naboj, da nas kakšen ne prese- neti? Zdajle gredo radi malo pogledat v dolino.« Takoj sem vedel, na kaj misli, saj je bil teren res zelo primeren za počitek dolgouhca. Visoka trava z grmičevjem in visokim resjem je bila kot nalašč za prijetno ležišče. Prišli smo do prvega stojišča v Mežarjevi dolini, sledilo je stojišče v Žgajnerjevi dolini in že sva bila s Francem na najinem stojišču. Videl sem staro bukev, na kateri je bila številka 19. Tiho sva se ustavila in pogledovala po okolici, ki je soparno puhtela v sončnih žarkih, ki so že objemali pobočja kolovraške rebri. Franc je še enkrat pogledal, ali je dobro nala- dal, stisnil puško k desnemu boku in nekaj časa molčal ter zvedavo pogledoval po okolici. Stopil je pod košato bukev, ki je delila stezo v dve lovski stezici, ki sta se izgubljali v strmino pobočja. Malo niže je stala stara jablana, po kateri se je radovedno spreletavala taščica. Franc

se mi je tiho približal in mi prišepnil: »Po tej stezi bo prišel,« in je pokazal na zgornjo stezo. Pogledal sem po stezi, kot da že prihaja. Nato je navrgel: »Zajec ali celo lisica.« Visoko v rebri se je zaslíšal mogočen odmev roga; vodja brakirjev je dal znak, da se je pogon začel. Nato je zavládala mrtva tíšina. Pogledal sem Franca; stal je negibno, da si tudi prestopiti nisem upal. Nato se je v rebri zaslíšal glas goniča in kmalu spet utihnil. Znova je bilo vse tiho. Opazoval sem Franca in na obrazu sem mu bral, da misli na trenutke, ko je ravno tu »falil«. Mirno sva stala in molčala. Čez čas je tíšino pretrgalo zvonjenje iz farne cerkve sv. Lovrenca, nato pa je spet zavládala tíšina, a ne za dolgo. Le nekaj korakov níže od najinega stojišča so prihajale po poti stare ženice, ki so se vračale od maše in se glasno pogovarjale. Ko so naju zagledale, so besede postale bolj tihe.

Tedaj pa se je ravno nad nama oglasil gonič. Videl sem Franca, kako je nekoliko dvignil puško in čakal, čakal. Zaslíšal sem rahlo šumenje nad zgornjo stezo. V tistem trenutku sem zagledal dolgouhca, kako prihaja po zgornji stezi ravno proti Francu. Pomislil sem, da ne bo zgrešil. Tedaj je zagrmelo. V tistem trenutku sem si želel, da bi Franc zgrešil in obenem, da bi zadel in mi dokazal, da včasih tudi dobro »pogle-

da«. Franc je nato stopil nekaj korakov v smer, kamor je streljal, zamenjal naboj in napravil še nekaj korakov. Nato se je sklonil, dvignil dolgouhca, si ga ogledal in dejal: »Lep je«. Zvedavo me je pogledal, jaz pa sem mu odgovoril: »Dobro si ga zadel, takoj je padel«. Zvezal mu je zadnji nogi in ga obesil na bližnje drevo. Nato mi je dejal, da bova še malo počakala, saj brakada še ni končana. Morda se je drugi zajec zaklepetal, pa bo prišel pozneje. Po stezi, po kateri je priskakljaj dolgouhec, je tekkel proti nama kratkodlaki istrski gonič. Franc ga je pohvalil, vzel dolgouhca z drevesa in ga ponudil goniču, da ga je povohal, nato pa ga je odpravil z besedami: »Išči, išči.« Z vohanjem po listju, kjer je obležal dolgouhec, je gonič kmalu izginil po strmini v goščavo.

Bližal se je čas za zbor. Franca sem opozoril na uro. Prikimal mi je, stopil bliže, izpraznil puško in mi jo je ponudil. Vzel sem jo in jo obesil na levo ramo, on pa je vzel z drevesa dolgouhca in ponosno stopal za mano.

Na zbornem mestu je že bilo nekaj lovcev. Ko sva prišla do njih, čestitkam ni bilo ne konca ne kraja. Sledil je pozdrav lovini; pred nami je ležal en sam dolgouhec. Stopil sem v zadnjo vrsto, saj me je ves ponos minil. Toliko lovcev! Takrat sem pomislil, zakaj ni Franc spet zgrešil.

Vinko Krivic

Foto J. Papež, Diana

Se zanimате za kuharski tečaj Lovske specialitete?

Obveščamo vas, da je DOMUS pri Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva pripravljen v sklopu svojih izobraževalnih načrtov organizirati tudi **kuharski tečaj Lovske specialitete**. Tečaj vodi priznani strokovnjak, kulinarik, inž. Pavel Hafner.

Ponudba mesa uplenjene divjadi (divjačine) se je zadnje čase razširila, tako da divjačino lahko kupijo tudi domači porabniki, in sicer v nekaterih prodajalnah v Ljubljani in okolici.

DOMUS organizira te tečaje zato, da bi spodbudil uporabo divjačine, pa tudi zaradi kulturnejše porabe divjačine na domačem trgu.

Tečaje je mogoče organizirati v raznih krajih po Sloveniji, če se za tečaj prijavi **najmanj 15 tečajnikov**. En tečaj obsega 20 učnih ur in poteka po programu. V ceno tečaja je vključena cena programa, ure predavatelja, potni stroški, dnevnice ter zbirka receptov. **Naročnik programa pa prispeva:** ustrezen prostor za tečaj (opremljena kuhinja s pripomočki), material in živila po receptih in zagotovi 15 tečajnikov.

Če želite **naročiti tečaj**, morate nakazati polovico zneska dometene cene tečaja že pred začetkom na žiro račun DOMUSA, drugo polovico pa po končanem tečaju. Tečaji so lahko ob vikendih ali med tednom v popoldansko-večernem času.

Vse, ki se zanimate za tečaj Lovske specialitete, prosimo, da nam želje posredujete na naslov: DOMUS, Izobraževalni Center, Kardeljeva 2/III, Ljubljana. Na vašo željo vam bomo poslali tudi program in ceno programa.

DOMUS, Center za dom, ustvarjalnost, svetovanje – Izobraževalni center Ljubljana, Poljanska 6

V spomin

Franč Kurnik, se je poslovil od lovskih tovarišev sredi poletja in lovne sezone, 5. 7. 1987. Umrli je za posledicami prometne nesreče sredi lovišča. V prerani grob smo ga položili z lovskimi častmi na poljčanskem pokopališču.

Rodil se je 29. 9. 1928 v Lokah pri Trbovljah kot rudarjev sin. Leta 1929 se je družina preselila v Zg. Brežnico pri Laporju.

Po vojni je bil zaposlen kot uslužbenec na KLO Laporje, nato je bil nekaj časa doma, dokler se ni leta 1953 zaposlil pri železnici. Doma je bil sredi gozdov, kjer je imel že od otroštva možnost opazovati življenje v naravi. Zato se je leta 1954 vključil v lovske vrste v LD Laporje. Takrat je bilo v naravi več življenja, lovi so bili

Počitek v žitu

Foto Janez Papež, Diana

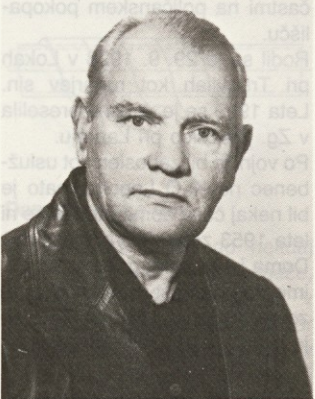
Franc Kurnik

pestri in uspešni. Kot mlad lovec se je hitro znašel v lovskem življenju, hitro dojemal pravila in zakonitosti narave in divjadi v njej. Zato je že leta 1955 opravil lovski izpit in zaradi razgledanosti in sposobnosti naslednje leto prevzel dolžnosti tajnika, ki jih je opravljal do leta 1972, nato pa še od 1975 do 1979.

Vmes je bil od 1972 do 1974 gospodar LD, zadnjih osem let pa statistik in zadnja leta še vodja strelske komisije.

Člani in občani smo ga poznali kot vztrajnega lovca, ki je znal prislusniti ljudem ob škodi od divjadi, jim svetovati, posegal pa je v naravo tudi s puško in tako uravnaval številčnost divjadi, zlasti lisic. Rad je prihajal med prijatelje, izmenjeval z njimi lovske izkušnje, ohranjal šege in navede, z duhovitostjo in šegavostjo pa ustvarjal med lovci vedro razpoloženje. Bil je mentor številnim pripravnikom, sodeloval je na mnogih strelskih tekmovanjih kot odličen strellec in spodbujal mlajše k tej obliki lovske dejavnosti. Pri tajniškem delu je bil natančen in hiter. Rad je prihajal na delov-

Adolf Guček

ne akcije, bil je spreten delavec, posebej pri višinskih delih, bil je vzor mlajšim, zavedajoč se, da delo člane zbližuje. Veliko delovnih ur je žrtvoval za zidavo lovskega doma.

Za uspešno delo je dobil znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge III. stopnje.

Z njegovim odhodom je nastala v LD praznina.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu. Pod zelenim Bočem naj mirno sanja večni sen!

Lovci LD Laporje – F. K.

Naš priljubljeni lovski tovariš **Adolf Guček-Dolfi** je za vedno zapustil lovske vrste 10. 8. 1987. Rodil se je 25. 2. 1920 v Kozjem. Že pred vojno se je zaposlil pri Rudniku Senovo, po okupaciji pa je odšel v Kočevje, kjer je ob delu v rudniku aktivno sodeloval z OF, nato pa odšel v partizane, vendar so ga ujeli in internirali v Dachau. Za udejstvovanje med NOB je bil odlikovan.

Po vojni se je za stalno naselil na Senovem in se zaposlil pri Rudniku Senovo kot rudarski nadzornik.

Leta 1949 se je včlanil v lovsko organizacijo, bil nekaj časa član LD Brestanica, nato pa vse do prezgodnje smrti član naše LD. V naši LD je bil član UO od leta 1958 do leta 1968 in v tem obdobju tudi sedem let blagajnik. Član NO je bil v letih 1972–1977 in v letih 1982–1987 tudi predsednik NO.

Nič manj kot v najvišjih organih LD je bil naš Dolfi aktiven tudi v lovišču, kot gojitelj divjadi in lovski čuvaj, saj je v svoji skoraj štiridesetletni lovski karieri položil na dlako nič koliko lisic, kun in drugih plenilk: bil je neumoren pri čakanju in zalezovanju. Prav tako je zelo rad sodeloval v vseh skupinskih lovih, na zadnjih pogonih pa smo vsi radi prislusnili njegovim lovskim dogodivščinam.

Čeprav je že bil bolan, je nekaj tednov pred smrtjo še aktivno sodeloval pri zidavi naše nove lovske kočice.

Za delo in požrtvovalnost je dobil več družinskih diplom in pohval, Lovska zveza Slovenije pa mu je podelila znak za lovske zasluge. Lovcem LD Senovo bo ostal vedno v lepem spominu.

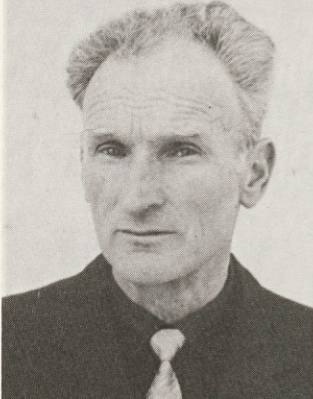
Lovci LD Senovo – B. H.

Jože Merzel je umrl 10. 8. 1987. Na pokopališču v Šmartnem pri Litiji smo se lovci poslovili od njega z vsemi lovskimi častmi, rogovi Zasavskih registrov pa so oznanili, da je njegov lov končan, lov, ki je trajal kar šestdeset let. Jože se je rodil 1. 3. 1905 na Ustju, kjer je tudi odrasčal, se izučil za zidarja in vse življenje skrbel za kmečko domačijo. Že pred vojno je bil lovec pri tedanjih lovozakupnikih.

Po vojni se je vključil v LD Polšnik, kjer je bil gospodar (1950–1954). Leta 1954 je bil med soustanovitelji LD Šmartno pri Litiji; v družini je takoj nadaljeval delo gospodarja, in sicer do leta 1958, nato pa je bil vse do leta 1976, ko je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge in imenovan za častnega člana, stalni član UO ali NO LD Šmartno pri Litiji. Leta 1959 je imel kot član gradbenega odbora in kot zidar največ zaslug pri zidavi lovske kočice na Gri-lovcu.

Jožetovo življenje je bilo razgibanost in bogato. Kot fant mladih in zrelih let je bil neprekosljiv telovadeček šmarskega Sokola in po vojni Partizana. Med vojno je bil aktivist NOB, predvsem je zbiral orožje za zasavske in dolenske partizanske enote. Vse življenje je znal ceniti bogastvo in darove narave, v njej se je sproščal in užival. Naše lovišče je poznal bolj kot kdorkoli, zato je bil vedno želén in uspešen lovovodja. Lov na divje prašiče je bilo njegovo posebno veselje. Znanje in lovska sreča sta mu omogočala, da je bil pogosto tudi uspešen uplenitelj. Tudi prvi jelen v naših loviščih je padel pod njegovim strelom. Njegovi pomočniki naj bi bili živahni lovski terierji, ki pa so na stoječih večkrat pokvarili lov, kot pa pomagali, da bi bil uspešen. V njegovi zidanici smo se o teh

Jože Merzel

Peter Šavli

njegovih »okraskih« (terierjih) velikokrat pogovarjali. Vedno pa smo bili dobrodošli gostje in pogostenci z »jazbinčanom« in hudomušnostjo. Prav zaradi slednje in njegovih »okraskov« si je prisluslil vzdevek Kljukec. Kot hudomušni Kljukec nam bo vedno ostal v spominu.

Člani LD Šmartno pri Litiji – D. N.

Peter Šavli, soustanovitelj in častni član LD Čepovan, je za vedno odšel iz naših lovišč 2. 9. 1987.

Rodil se je 4. 9. 1907 v Čepovanu, v hiši, v kateri je živel do smrti. Brezskrbno otroštvo mu je presekala prva svetovna vojna, ko je bil z vso družino interniran na Koroško, v bližino Borovelj. Čas med obema vojnama je preživel doma, kot znan in cenjen gostilničar. Že od leta 1942 je sodeloval v OF, leta 1943 pa je odšel v partizane. Po vojni je nadaljeval z družinsko tradicijo gostilničarja vse do upokojitve leta 1973.

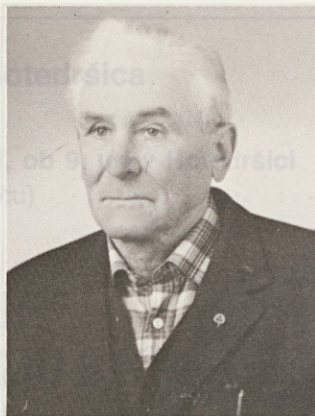
Petra sta zanimala lov in narava že kot otroka, član zelene bratovščine pa je postal leta 1934, ko si je kupil prvo puško petelinko. Po vojni je bil med soustanovitelji LD Čepovan, v kateri je opravljal do leta 1948 funkcijo tajnika in blagajnika hkrati. Od leta 1950 do 1953 je bil starešina. Od leta 1968 do 1974 je bil predsednik NO.

Posvečal se je tako lovu kot gojitvi divjadi. Od lova je imel najrajši lov na srnjaka in gamsa, saj si je takoj po vojni priskrbel risanico, ki ga je spremljala do zadnjih dni. Za delo v lovstvu je dobil več priznanj.

Na zadnji poti ga je kot pravega lovskega tovariša spremljalo veli-

Franc Vodušek

Slavko Časa

ko krajanov in lovcev. Pokopali smo ga z vsemi lovskimi častmi, lovski rog in streli iz pušk pa so oznanili poslednje slovo do Petra, ki bo poslej živel v našem spominu.

LD Čepovan – K. S., A. S.

Franc Vodušek je umrl 13. 10. 1987.

Rodil se je 18. 11. 1913 pod Donačko goro v Zahembereh. Že pred vojno se je zelo zanimal za lov, vendar takrat ni bilo možnosti, da bi postal lovec. Zeleni bratovščini se je lahko pridružil šele po končani vojni. Bil je med soustanovitelji naše družine. Zaradi vestnega dela je postal lovski čuvaj in svojo »službo« je nadvse marljivo opravljal od leta 1955 do 1965. V letih 1974/1981 pa je bil sposoben lovovodja. Poleg tega je bil od leta 1981 do smrti član disciplinskega razsodišča.

Franc je zelo dobro poznal divje prašiče in kot njihov poznavalec je slovel daleč naokoli.

Za marljivo in vestno delo v lovski organizaciji je dobil več priznanj; LZS ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje, ZLD Celje pa mu je dala priznanje.

Franc je aktivno deloval tudi v krajevni skupnosti, zlasti veliko zaslug ima pri elektrifikaciji in graditvi vodovoda.

Lovci smo se poslovili od njega z vsemi lovskimi častmi, toda v naših srcih bo živel naprej!

Lovci LD Rogatec – R. B.

Slavka Časa smo oktobra lani lovci LD Golavabuka in sosednih LD pospremili v velikem številu k zadnjemu počitku na domače pokopališče v Šmiklavžu. Umrl je 17. 10. 1987.

Rodil se je 7. 6. 1921 v Šmiklavžu kot kmečki sin. Med NOB je kmalu postal kurir in obveščevalec, potem pa je bil več kot leto dni borec. Po osvoboditvi je bil vsa leta zelo aktiven družbeni delavec.

Že leta 1945 je z drugimi domačini iz Šmiklavža, Graške gore in Podgorja začel akcijo za organizirano lovstvo v domačem kraju. Leta 1946 je bil soustanovitelj LD Šmiklavž in njen tajnik do leta 1948, ko se je ta združila v LD Podgorje. Postal je prvi starešina nove družine in jo vestno in strokovno vodil vse do leta 1953, ko se je zaradi popravka družinskih mej ves Šmiklavž priključil k LD Golavabuka. Postal je član in funkcionar LD Golavabuka in ji ostal zvest do prerane smrti.

Delo LD je vestno in zavzeto usmerjal h gojitvi v času, ko je bila strokovna pomoč pri varstvu ogroženih vrst divjadi najbolj potrebna. Še posebej se je zavzemal za zimsko krmljenje divjadi, rad je zrejal fazane, po napornem delu na polju pa se je razveseljeval in sproščal ob uspešni dresuri svojih pslov. Iz njegovih nasvetov je bilo vedno čutiti globok in pristen značaj lovca-gojitelja divjadi. Kot dober prijatelj in velik ljubitelj živali nam je bil vselej svetel zgled. S prirojeno gostoljubnostjo in ustrežljivostjo, v kateri je največkrat sodelovala vsa njegova družina, nas je lovec vedno znova veselo presenečal. Tak nadvse dober lovski tovariš, vselej poln dobre volje, nam bo Slavko ostal v lepem in trajnem spominu!

Člani LD Golavabuka – I. M.

Iz lovskih vrst so odšli za vedno tudi:

Anton Šturm, LD Žabnik – Obrov, * 6. 2. 1939, † 4. 4. 1988
Mirko Strajnsak, LD Križevci, * 21. 9. 1934, † 15. 12. 1987.
Anton Štuhec, LD Križevci, * 16. 1. 1918, † 10. 3. 1988.
Rudi Štibler, LD Križevci, * 12. 4. 1924, † 12. 3. 1988.
Alojz Toman, LD Jelovica – Ribno, * 17. 10. 1913, † 9. 3. 1987.
Stane Naglič, LD Jelovica – Ribno, * 7. 5. 1914, † 7. 6. 1987.
Stane Steblaj, LD Dolenja vas, * 30. 4. 1922, † 13. 2. 1988.
Franc Babič, LD Dobropolje, * 1. 9. 1925, † 9. 9. 1987.
Franc Bajt, LD Dobropolje, * 28. 3. 1925, † 12. 9. 1987.
Daniel Čop, LD Mokronog, * 30. 3. 1916, † 8. 4. 1988.

Umrlim časten spomin!

o: 5/I, m: 4/I, leglo 11. 6. Rejec Bruno Sluga, B. Magajne 8, 66310 Izola.

Istr. res. goniči (JRGri):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 5. 5. Rejec Franc Slak, Dol. Prapreče 3, 68212 Vel. Loka.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 21. 6. Rejec Gregor Krebl, Mislinja 231, 62382 Mislinja.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 5. 5. Rejec Vinko Gorše, Lončarska 81, 613311 Dolenja vas.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 25. 5. Rejec Alojz Šimec ml., Rečica ob Savinji 93, 63332 Rečica ob Savinji.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 12. 4. Rejec Vinko Gorše, Lončarska 81, 61331 Dolenja vas.

Posavski goniči (JRGP):

o: 5/I, m: 5/II, leglo 24. 3. Rejec Darko Primc, Dol. Globodol 5, 68216 Mirna peč.
o: 4/I, m: 5/I, leglo 4. 6. Rejec Ančka Udovič, Urec 115.

Brandel braki (JRBrB):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 19. 4. Rejec Franc Volmut, Neža 12, 61420 Trbovlje.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 22. 4. Rejec Ciril Oitcl, Stari Log 1, 61330 Kočevje

Brak-jazbečarji (JRBJ):

o: 4/II, m: 5/I, leglo 22. 5. Rejec Franc Dednikar, Stope 1, 61316 Velike Lašče.
o: 4/I, m: 4/I, leglo 2. 6. Rejec Mirko Slatinšek, Gornji grad 93, 63342 G. Grad.
o: 4/II, m: 4/II, leglo 28. 5. Rejec Franc Grebenc, Žlebič 42, 61310 Ribnica.
o: 5/II, m: 4/II, leglo 10. 6. Rejec Rajko Kovačič, Notranjska 10, 61380 Cerknica.
o: 5/II, m: 5/II, leglo 25. 5. Rejec Stane Klembas, Vrhovo 10, 61433 Radeče.

Bavarski barvarji (JRBB):

o: 5/I, m: 1/II, leglo 12. 5. Rejec Stojan Dobravec, C. Kosmača 29, 65220 Tolmin.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 12. 4. Rejec Milan Štrucelj, Kolodvorska 11, 66230 Postojna.
o: 4/I, m: 5/III, leglo 9. 5. Rejec Aldo Boškin, Branik 124, 65295 Branik.

Hanovrski barvarji (JRHB):

o: 4/II, m: 4/I, leglo 7. 6. Rejec Stanko Emeršič, Jenkova 43, 62000 Maribor.

Lovska kinologija

PREDVIDENA LEGLA

Basset houndi (JRBH):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 27. 5. Rejec Rafaela Tavčar, Dorfarje 6, 64209 Žabnica.

Istr. kdl. goniči (JRGki):

o: 5/I, m: 3/II, leglo 11. 5. Rejec Ignac Pelko, Kameniško 15, 68297 Šentjanž.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 4. 6. Rejec Brane Štublar, Cerovec 6, 68333 Semič.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 30. 4. Rejec Anton Pavlič, Orehovica, 68310 Šentjernej.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 18. 5. Rejec Zoran Atelšek, Primož 41, 63333 Ljubno ob Savinji.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 15. 6. Rejec Andrej Starman, Polje 24, 64226 Žiri.
o: 5/II, m: 5/II, leglo 12. 6. Rejec Franc Zakrajšek, Podžaga 7, 61315 Velike Lašče.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 9. 5. Rejec Branko Pajnič, Bukovica 18, 61310 Ribnica.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 29. 6. Rejec Grozdan Vatovec, Jadranska 18, 66280 Ankarana.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 18. 6. Rejec Jože Batič, Lokavec 128 E, 65270 Ajdovščina.
o: 4/II, m: 5/I, leglo 6. 6. Rejec Marjan Božič, Kreljeva 4, 65271 Vipava.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 29. 5. Rejec Vili Petaci, Vitanje 89, 63205 Vitanje.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 28. 5. Rejec Rudi Kravanja, Zarečje 46, 66250 Ilirska Bistrica.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 16. 5. Rejec Ivan Likar, Vilharjeva 48, 65270 Ajdovščina.

Lovski terierji (JRLT):

o: 3/I, m: 5/I, leglo 25. 6. Rejec Henrik Sotošek, Gorica 4, 68280 Brestanica.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 4.6. Rejec Ivo Vrhovnik, Otiški vrh 49, 62373 Šentjanž.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 10. 6. Rejec Ožbalt Fajmut ml., Legen 61, 62383 Šmartno pri Slov. Gradcu.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 8. 6. Rejec Drago Leljak, Cesta na Ostrožno 91, 63000 Celje.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 2. 6. Rejec Josip Harastija, Vincarje 22, 64220 Škofja Loka.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 26. 5. Rejec Franc Deljčnjak, Hrastovec 1, 63320 T. Velenje.
o: 5/II, m: 5/II, leglo 2. 5. Rejec Zdravko Balarin, Majde Vrhovnikove 2, 61000 Ljubljana.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 25. 5. Rejec Miro Severkar, Borštnerjeva 4, 61000 Ljubljana.
o: 4/I, m: 3/I, leglo 20. 5. Rejec Dušan Korinšek, Šklendrovec 39, 61410 Zagorje.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 18. 5. Rejec Stane Sanabor, Ozeljtan 75, 65261 Šempas.

o: 5/II, m: 4/II, leglo 9. 5. Rejec Izidor Česen, Kociančičeva 5, 65271 Vipava.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 1. 5. Rejec Mirko Flojnik, Belčji vrh 12, 68343 Dragatuš.

Kratkodlaki jazbečarji (JRJKi):

o: 5/I, m: 5/II, leglo 20. 6. Rejec Anton Primc, Izseljeniška 12, 62310 Slov. Bistrica.
o: 3/I, m: 4/I, leglo 6. 4. Rejec Anton Klepec, Ul. II. bataljona 6, 63230 Šentjur/Celje.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 10. 5. Rejec Marko Kljun, Gorenjska c. 23/B, 61310 Ribnica.
o: 5/II, m: 4/I, leglo 7. 6. Rejec

Mirko Confidenti, Proseniško 13, 63230 Šentjur.

Resasti jazbečarji (JRJri):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 6. 6. Rejec Igor Vajs, Svibnik 2B, 68340 Črnomelj.
o: 5/II, m: 5/II, leglo 20. 5. Rejec Milan Laznik, Čeče 92, 61430 Hrastnik.

Koker španjeli (KRŠK):

o: 5/I, m: 4/I, leglo 9. 5. Rejec Slavko Vidmar, Idrijska 20, 65270 Ajdovščina.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 10. 6. Rejec Stane Strle, Rudnik 4, 61251 Moravče.

Špringer španjel (JRŠŠ):

o: 4/I, m: 4/I, leglo 8. 6. Rejec Jože Zajšek, Seliškarjeva 16, 62250 Ptuj.

Nemški prepeličarji (JRPr):

o: 5/I, m: 4/II, leglo 16. 6. Rejec Srečko Ercek, Orehovica 28, 68310 Šentjernej.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 8. 6. Rejec Franc Mastnak, Trnove 7B, 63230 Šentjur pri Celju.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 14. 6. Rejec Celestin Faganel, Lepa cesta 31, 66320 Portorož.
o: 5/I, m: 5/III, leglo 21. 5. Rejec Vinko Zajc, Černeče 183, 62370 Dravograd.

Flat coated retriever (JRDR):

o: 4/0, m: 4/0, leglo 29. 5. Rejec Štefanija Eržen, Luznarjeva 30, 64000 Kranj.

Golden retrieverji (JRGR):

o: 5/0, m: 5/0, leglo 4. 6. Rejec Ljuba Vester, 4. julija 23, 64290 Trzin.

Labrador retrieverji (JRLR):

o: 4/0, m: 4/0, leglo 28.5. Rejec Aljoša Valenci, Šmartinska 248, 61000 Ljubljana.
o: 4/0, m: P-5/I, leglo 13. 6. Rejec Andreja in Mateja Ogulin, C. na Vrhovce 36, 61111 Ljubljana.
o: 5/0, m: 4/0, leglo 15. 6. Rejec Alojz Satler, Pobrežje 148b, 62284 Videm pri Ptuj. KZS

Mali oglasi

Prodaj suhlovo trap puško (skoraj novo). Informacije po telefonu (063) 888-159 – Meh.

Prodaj kompletne letnike Lovca od 1954 do 1974 in nekaj nepopolnih letnikov od 1946 do 1953. Vlado Plates, Jurovski dol 10, 62223 Jurovski dol.

Prodaj zlate koker španjele odličnih staršev, primerne za lov in zrejo. Boris Šurbek, Jakšičeva 2, 61000 Ljubljana. Tel.: (061) 314-663.

Izdelujem lesene okrasne podstavke (deščice) za lovske trofeje vseh vrst in podstavke, na katere pritrdite noge srnjadi (obešalniki). Naročeno pošiljam po pošti (povzetje). – Vojin Pejič, Kolodvorska 62, Sarvaš, 54204 Bijelo Brdo.

Prodaj mlade istrske kdl. istrjance. Jože Papež, Kuželjevec 8, 61303 Zagradec.

Prodaj 60 krogelnih nabojev kal. .300 winch. mag. (180 gr.). Informacije po telefonu (061) 707-898 (zvečer) – Telič.

Prodaj kransko karabinko, kal. 7 × 64, s strelnim daljnogledom zeiss 4 × 32 (suhl-

ska montaža). Informacije po tel.: (065) 69-114.

Prodaj spektiv (nov) habicht (30 × 75) 10 % ceneje. Franc Jasenc, Planina pod Golico 53A, 64270 Jesenice.

Prodaj novo lovsko puško bokarico, kal. 12, sovjetske izdelave (toz – 34 000 000), težko 3,15 kg. Sprožilci so pozlačeni. Železje je gravirano, leseni del pa ima intarzijske. Tel.: (091) 225-000 (Atanas Zabaznoski, Havanska ul. 4, 91000 Skopje). **Lovska družina Pivka prodaja večjo količino glinastih golobov** (so italijanske izdelave) po ugodni ceni. Informacije po telefonu: (067) 22-257 – Peršolja.

Kupim izredno sledoglasnega psa za lov na divje prašiče in enega za lov na zajce (zajčar!). Obvezen je preizkus v vašem in našem lovišču. Navedite ceno in telefon. Silvo Morato, Seča 52, 66320 Portorož. **Prodaj posavskega goniča, starega 2 leti.** Pes ima odlično telesno oceno in opravljeno PNZ z II. nagr. razr. Anton Prednik, Podgorje 8, 62381 Podgorje pri Slovenj Gradcu. Tel.: (062) 843-708.

Prodaj MK puško brno, mod. 2 in **400 nabojev** 5,6 mm. Informacije po telefonu: (061) 264-255 – Beber.

Prodaj 60 nabojev hintenberg – nosler, kal. 7 × 64. Muhamed Semič, Nagodetova 11, 61000 Ljubljana.

Odkupujem (in zamenjujem) naboje vseh vrst, ki jih ne potrebujete. Sem resen zbiralec, zato se priporočam. Vinko Huljič, Put kupališta 16, 58213 Kaštel Gomilica. Tel.: (058) 80-258.

Prodaj 6 let staro hanovsko barvarko z dobro telesno oceno in izšolano za delo po krvnem sledu. Cena je ugodna. Franc Petek, Pongrac 39, 63302 Griže. Tel.: (063) 713-093.

Prodaj boroveljsko tricevko kal. 12-12/7 × 65 R s strelnim daljnogledom zeiss (6 × 42) – suhlska montaža. Informacije po telefonu: (068) 44-479 – zvečer (Polanko). **Izdelujem lovske kravate z vezanim emblemom srnjaka, fazana, kozoroga in divjega petelina.** Naročeno pošiljam po povzetju. Cena 4500 din + poštšina. Modna kravata Gjergjek, 69000 Murska Sobota, Ivana Regenta 29, tel.: (069) 22-326.

Prodaj boroveljsko bokarico kal. 5,6 × 52 R savage/16 s strelnim daljnogledom 6 × 42 kahles – (suhlska montaža). Informacije po telefonu (061) 441-151 – Ješovnik.

Lovska družina Hotedršica

organizira

v **nedeljo, 12. 6. 1988, ob 9. uri v Hotedršici**
(na strelišču pri Dolencu)

TEKMOVANJE V STRELJANJU S KROGLO

Tekmujejo tričlanske ekipe lovskih družin in posamezniki (3 streli s kroglo, na 100 m, v malo tarčo »srnjak«). Dovoljena je uporaba strelnega daljnogleda, položaj pri streljanju je poljuben. Čas je omejen na 8 minut za 3 strele.

Nagrade:

Prve tri ekipe dobijo pokale, najboljši posamezniki do 3. mesta pa odstrel srnjaka z mesom. Ostali, do 10. mesta, bodo dobili praktične nagrade.

Prijave sprejemamo na dan tekmovanja od 8. do 11. ure. Pristopnina je 4000 din.

Informacije dobite lahko tudi po telefonu (061) 741 188, Rudolf.

Vabljeni

TEKMA V VODNEM DELU ZA POKAL LJUBLJANE (za vse pasme lovskih psov)

Tekmovanje v vodnem delu prireja Lovsko kinološko društvo Ljubljana v sodelovanju z LD Ig, **3. septembra 1988, na ribnikih LD Ig**. Zbor bo ob 8. uri pri koči ob ribniku LD Ig v Dragi nad Igom.

Tekmujejo lahko psi vseh lovskih pasem, ki so uspešno opravili preizkušnjo naravnih zasnov za svojo pasmo.

Prijave zbira tajnik LKD Ljubljana ali ZLD Ljubljana, Župančičeva 9, Ljubljana, **do 10. avgusta 1988**.

Prijavnina znaša 10 000 dinarjev in se plača ob prijavi za tekmo. V prijavnino so všteti stroški nakupa rac, ki jih dobijo po uplenitvi vodniki.

LKD Ljubljana

Lovska družina Rečica pri Laškem

prireja

TRADICIONALNO LOVSKO-STRELSKO TEKMOVANJE ZA MEMORIAL CIRILA VEZJAKA

Tekmovanje bo v **nedeljo, 10. julija 1988, na strelišču Šmohor**; začetek ob 8. uri. Strelci se bodo pomerili v streljanju na glinaste golobe, bežečega merjasca in v tarčo srnjak. Streljajo tričlanske ekipe. Tri najboljše ekipe in posamezniki dobijo pokale v trajno last. Za ostale dobro uvrščene strelce so pripravljene bogate nagrade.

Za prehrano in pijačo poskrbljeno.

Vabi LD Rečica

LOVCI POZOR

želeli ste – zdaj so tu!

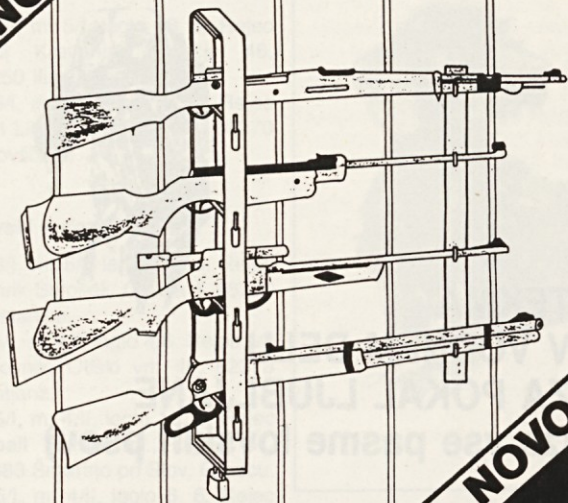
NARAMNICE

v lovski – zeleni barvi,

široke 35 mm

Naročite jih lahko na naslovu:
Ines MARTINJAK, Ručigajeva c. 19,
64000 Kranj
ali po telefonu: (064) 26 740

NOVO

NOVO

Kadar orožja ne uporabljamo ali da ne pride v roke mladoletni osebi, ga zaklenimo v t.i. »varuh orožja«, ki ga izdeluje

METAL – SERVIS

43000 Bjelovar, Kraševa b.b.

Ta nov sistem hranjenja lovskega orožja je zanimiv za vse lovce, ker je varnost v njem zagotovljena in nas za puške ne skrbi več.

Bodite brez skrbi, zavarujte sebe in vse okoli vas!

Pripravo izdelujemo v več izvedbah:

V1 – za dve lovske puške, cena 33 500 dinarjev.

V2 – za tri puške, cena 36 900 dinarjev

V3 – za štiri puške, cena 38 600 dinarjev

(Ceno povečamo za stroške poštnine)

Značilnosti:

Izdelek je iz kakovostnega materiala, estetskega videza, montaža je hitra in lahka, prav tako pa tudi nameščanje in zaklepanje orožja. Izdelek je idealen za darilo.

Izberite: Odvisno od števila pušk lahko naročite tip izdelka pismeno ali po telefonu: (043) 26 943 do 15. ure,

(043) 23 985 (po 16. uri) – Hittner.

Izdelek pošljemo po povzetju.

Lovska družina Grosuplje
prireja tradicionalno

LOVSKO STRELSKO TEKMOVANJE V KOMBINACIJI ZA POKAL

»ILOVA GORA«

Tekmovanje bo v nedeljo, 26. junija 1988, začetek ob 7.30 pri lovski koči na Ilovi gori.

Tekmujejo strelci posamezniki in strelske ekipe. Strelce in gledalce vabimo k čim številnejši udeležbi.

LD Grosuplje

lovška družina GRMADA

CELJE

prireja tradicionalno strelsko tekmovanje

IV. MEMORIAL MERNIKA-LUKMANA,

ki bo **22. 7. 1988** na strelišču pri lovski koči nad Celjsko kočo, z začetkom ob 8. uri.

Tekmovalci bodo streljali z 10 strelci na glinaste golobe, 10 strelcev v tarčo srnjak, 5 strelcev v tarčo bežeči merjasec.

Dostop do kočice bo označen z znaki PUL od železniškega prehoda v Štorah.

Vabljeni!

STRELSKO DRUŠTVO

»PARTIZAN« KRŠKO

prireja:

5. LOVSKO STRELSKO TEKMOVANJE ZA PREHODNI POKAL V POČASTITEV DNEVA BORCA

pokrovitelj tekmovanja je

OBRTNA ZADRUGA »RESA« – KRŠKO

Tekmovanje bo v nedeljo, 3. 7. 1988, ob 9. uri, na strelišču LD Krško na Trški gori.

Tekmujejo 3-članske ekipe in posamezniki, ki streljajo na 15 glinastih golobov in v tarčo srnjak. Najboljše ekipe in posamezniki bodo dobili pokale, priznanja in bogate praktične nagrade (do 20. mesta).

VABLJENI!

Zlatarstvo
Tone Papler
Ljubljana, Stara cerkev, Vodnikova 8
tel. (061) 553 075

- Po vaših željah in naročilu izdelujemo vse vrste zlatega nakita
 - Popravila zlatega nakita opravimo v najkrajšem času – kakovostno in poceni
 - Ponujamo tudi vse vrste graverskih uslug
- Za svoje izdelke dajemo leto dni garancije

Se priporočamo!

